

Pla Comarcal d'Atenció al Sensellarisme

Consorci d'Acció Social de la Garrotxa

Àrea Habitatge - Fundació SERGI

Novembre 2023

Índex

Introducció	3
Marc legal.....	5
Àmbit Autonòmic.....	5
Àmbit Local	7
Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya 2022-2025.....	8
Desplegament del Marc d'acció	10
La gestora de casos per la regió social	11
Instruments per la captació d'habitatge impulsats per l'Agència de l'Habitatge de Catalunya	12
Model Català d'Acompanyament i Atenció a les Persones Sense Llar.....	13
Contracte programa 2022-2025: Fitxa 48. Atenció primària - Atenció a les persones sense llar	15
Aproximació Conceptual i models d'intervenció del sensellarisme.....	18
Les dimensions del sensellarisme.....	19
Els paradigmes d'intervenció i dispositius d'atenció	22
Diagnosi del Sensellarisme i les polítiques d'actuació a la Garrotxa	27
Breu context Socioeconòmic i demogràfic de la Garrotxa	27
El sensellarisme a la Comarca de la Garrotxa.....	31
Caracterització dels perfils de les PSLL a la comarca.....	37
El Programa de Sensellarisme del Consorci d'Acció Social de la Garrotxa (PSCASG) i altres serveis d'atenció a PSLL de la comarca	42
Serveis d'Atenció al Sensellarisme a la Comarca de la Garrotxa	48
Serveis interns complementaris vinculats al programa de Sensellarisme	62
Conclusions del Programa d'Atenció al Sensellarisme CASG	65
Serveis externs d'entitats del 3er sector en l'àmbit del sensellarisme	66
Quadres resum	72
Pla d'actuació	76
EIX I - Prevenció del Sensellarisme	76
EIX II - Salut mental i accés al sistema sanitari	78
EIX III - Evitar el procés de cronificació dels usuaris i avançar cap a un model d'allotjament integral basat en el dret a l'habitatge (diversificació, i dignificació dels dispositius).....	80
EIX IV - Garantir l'Atenció Centrada en la Persona (ACP) i consolidar el model d'acompanyament integral	83
EIX V – Participació i inserció comunitària	85
EIX VI – Actualització dels processos del programa i processos de coordinació	86
EIX VII - Sensibilització social sobre la percepció del sensellarisme i generació de coneixement sobre el fenomen.....	87
EIX VIII – El sensellarisme des de la perspectiva de gènere	88
Bibliografia	91

Introducció

El sensellarisme és un fenomen complex, multicausal i rellevant en l'actualitat: fa anys que les estadístiques europees, nacionals i catalanes mostren un augment de les xifres de les persones afectades per l'exclusió residencial severa. A Catalunya, segons les darreres dades oficials de l'any 2016, hi havien 14.477 persones en situació de sensellarisme (dades Generalitat, Informe INSOCAT Núm. 14, ECAS, abril, 2022); aquesta xifra arriba a les 18.000 persones segons les dades de les entitats especialitzades. Les maneres d'intervenir en el sensellarisme des de les administracions són també variades i van des de la simple gestió del fenomen a través de les polítiques pal·liatives d'emergència, fins als nous paradigmes d'intervenció, basats en l'evidència aportada per avaluacions dels diferents programes d'atenció i que busquen erradicar el sensellarisme oferint un ventall ampli de recursos i metodologies a les persones que no tenen llar, en funció de les seves necessitats i des d'una perspectiva de garantia de drets.

Les metodologies d'intervenció tradicionals, englobades dins del "model d'escala", mostren dificultats a l'hora de garantir les "trajectòries de reinserció", sobretot en els casos més crònics, i l'efectivitat dels seus dispositius i mecanismes de funcionament es posen en qüestió en l'àmbit polític i acadèmic. El conjunt d'actors vinculats a la gestió del sensellarisme en l'àmbit internacional, i també a Catalunya, posa sobre la taula noves metodologies d'intervenció, com ara les Housing-Led Policies (Polítiques orientades a l'habitatge), qüestionant els excessius mecanismes de control del model tradicional, així com la seva metodologia d'accés progressiu a un habitatge digne, o l'escassa integralitat d'alguns dels seus dispositius més assistencials. Els enfocaments de reducció de danys i de gènere són també elements rellevants, presents a la discussió actual sobre les metodologies d'intervenció.

El sensellarisme s'expressa doncs en funció de les diferents dinàmiques d'exclusió socioresidencial dels territoris i es materialitza d'acord amb les característiques dels diferents municipis on existeix. Així, el sensellarisme d'àmbit metropolità, propi de les grans ciutats, ha estat un element subjecte a la intervenció pública des de mitjans de segle XIX, amb tota una trajectòria d'evolució en termes de paradigmes d'intervenció, com ja s'ha mencionat. En canvi, el sensellarisme com a tal, representa un element relativament nou en circumscripcions municipals més petites, en tot cas en termes de qüestió pública rellevant.

A la comarca de la Garrotxa, el Consorci d'Acció Social (CASG) i les entitats del tercer sector d'acció social, ofereixen des de fa anys una àmplia varietat de recursos d'atenció per a les persones en situació d'exclusió socioresidencial, inclosos en la cartera de serveis socials i d'habitatge. No és, però, fins a l'any 2021, en el context d'aprovació del nou "Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya 2022-2025" de la Generalitat de Catalunya, que es planteja des del CASG la creació d'un programa específic d'atenció al sensellarisme a la comarca i a través d'haver obtingut el finançament de la Fitxa 48 del CP amb la Generalitat de Catalunya. A banda del context regulador autonòmic al respecte, la creació del programa sorgeix de la percepció per part dels diferents serveis del CASG d'un volum creixent de persones amb problemàtiques d'exclusió residencial severa, en situacions d'infrahabitatge, o d'alternança entre el carrer i solucions habitacionals

temporals i precàries, amb alts graus de dependència en termes de suport social i de vinculació amb la xarxa de serveis.

Després del primer any d'implementació, que ha servit per consolidar el projecte a la comarca a través de la seva formalització en els espais interinstitucionals de coordinació amb els actors de la xarxa d'atenció, sorgeix la necessitat de fer un pas més en la planificació estratègica de la intervenció en les polítiques de sensellarisme, amb l'aprovació del present pla comarcal. El pla d'actuació té el repte d'incorporar els models d'intervenció i els mecanismes de coordinació del marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme que es troben actualment en fase de desenvolupament i validació. L'objectiu principal del pla és desplegar la política comarcal de sensellarisme al territori de la Garrotxa. Per fer-ho, ha sigut necessari treballar en dues fases. La primera, consistent a elaborar una primera diagnosi comarcal sobre el fenomen del sensellarisme i l'exclusió residencial severa, identificant els següents elements:

- Línia de base sobre la configuració del sensellarisme a la comarca i les característiques de les persones que el pateixen.
- La relació dels diferents actors que hi intervenen.
- La sistematització i descripció detallada dels dispositius i recursos del programa d'intervenció.

La segona fase ha consistit en el disseny dels diferents eixos, objectius, i mesures d'actuació del pla, que han d'orientar l'acció pública en l'àmbit del sensellarisme a la Garrotxa per respondre a les necessitats específiques identificades a la diagnosi, proposant els recursos adients per fer-ho.

Tenint en compte l'absència d'una trajectòria prèvia en matèria de plans d'actuació de sensellarisme a la Garrotxa, la metodologia seguida per elaborar el present pla s'ha basat principalment en la participació dels diferents agents del territori en el procés de diagnosi, així com en la revisió i sistematització dels diferents projectes d'atenció de la comarca, analitzant el seu disseny, mecanismes de funcionament, i dades de gestió. Les aportacions dels equips d'intervenció dels diferents projectes i dispositius de la comarca han estat especialment rellevants a l'hora d'identificar els eixos d'actuació del present pla, així com les actualitzacions necessàries dels serveis d'atenció.

Pel que fa a l'estructura del document, s'establirà, en primer lloc, el marc normatiu d'intervenció del sensellarisme, on, a banda de citar les normes que la regulen, s'exposaran les línies estratègiques del Marc d'Acció i els mecanismes de coordinació entre la Generalitat i els ens locals pel seu desplegament. En segon lloc, les dimensions causals del sensellarisme i els principis teòrics per a la implementació de les polítiques públiques d'intervenció. En tercer lloc, es presentarà la diagnosi comarcal, descrivint la configuració del fenomen a la Garrotxa i analitzant els dispositius d'intervenció en funcionament. Finalment, es presentarà el Pla Comarcal de Sensellarisme, format per vuit eixos, tretze objectius específics i cinquanta-nou mesures d'actuació.

Marc legal

Àmbit Autonòmic

A l'espera de la tramitació de la Llei catalana específica sobre sensellarisme, el fenomen es troba recollit i regulat en diferents textos legislatius, corresponents a diferents àmbits de regulació, on es reglamenten diferents drets, serveis, i els seus requisits d'accessibilitat. Des dels serveis socials, fins a l'habitatge o la garantia de rendes, es poden trobar definicions de subjectes en les que s'encabeixen les persones sense llar, en endavant, PSLL.

Serveis Socials

En la definició dels subjectes de drets amb necessitats d'especial atenció de la Llei catalana de Serveis Socials, Llei 12/2007 d'11 de octubre, en el seu article 7, especifica les persones amb "Necessitat social, com les relacionades amb la manca d'habitatge o amb la desestructuració familiar." (lletra c), incloent-hi les PSLL. En la seva definició de la cartera de serveis, es troben definits els serveis específics d'acollida (d'urgència i temporal) per a les PSLL. Concretament, l'apartat 1.1.3.2 ("Servei de residència temporal per a persones adultes en situació de marginació") del catàleg classificat de serveis i prestacions del Sistema Català de Serveis Socials contingut en l'annex de la Llei, descriu aquesta prestació, que és garantida, com el "servei d'acolliment residencial temporal i de suport a persones adultes en situació d'exclusió social que no disposen de condicions sociofamiliars i d'atenció per romandre al seu habitatge o que no en disposen." La prestació inclou, per consegüent, les persones sense llar entre els possibles beneficiaris. També, en l'apartat anterior, el 1.1.3.1 ("Servei d'acolliment residencial d'urgència"), s'especifica la definició del servei com "Servei d'acolliment residencial que supleix temporalment la llar familiar en casos puntuals i d'urgència. El servei d'acolliment residencial d'urgència pot prestar-se en un establiment social o en qualsevol altre recurs que aconsegueixi la mateixa finalitat." Es tracta d'una prestació garantida, dirigida a les situacions de sensellarisme sobrevingut.

Habitatge

Dins de l'àmbit legislatiu de l'habitatge, la norma que fa referència explícita al sensellarisme, és la Llei 18/2007 del dret a l'habitatge. Tot i fer una menció explícita a les situacions d'exclusió residencial considerades com a sensellarisme, no estableix un programa específic d'intervenció més enllà dels previstos dins la cartera de serveis dels Serveis Socials explicats anteriorment. La definició emprada estipula que la PSLL és "la persona o la unitat de convivència amb mancança manifesta d'un habitatge digne i adequat, ja que no disposa d'un domicili, viu al carrer o viu en un espai no apte com a habitatge, d'acord amb el que estableix aquesta llei, i pateix l'exclusió social efectiva a causa de barreres socials o de dificultats personals per a viure de manera autònoma." A més, estipula que "també tenen la condició de sense llar les persones que han estat objecte d'un procés de desnonament motivat per la impossibilitat acreditada de satisfer el lloguer." (Article 3, lletra m). Tot i utilitzar una definició força àmplia del fenomen del sensellarisme, que s'aproxima a la categorització de FEANTSA, no ho vincula amb programes d'habitatge específics, referint-se en termes generals a l'habitatge dotacional com el recurs de referència per fer front a la problemàtica

(article 3, lletra j). Finalment, fa referència als habitatges d'inserció, però "en el marc dels programes socials d'integració i en els termes que determina la normativa vigent en matèria de serveis socials, les administracions competents han d'adoptar actuacions específiques de dotació d'habitatges d'inserció per als sense llar." (art. 70.2).

Val a dir que la llei posa èmfasi en la categorització de les PSLL pel que fa a l'àmbit de la planificació de polítiques: "l'anàlisi de les dades demogràfiques bàsiques relacionades amb l'habitatge, especialment amb relació als col·lectius vulnerables [...] els sense llar" (art. 12.2, lletra f) pels plans territorials d'habitatge. I també "l'anàlisi de la situació dels sense llar" en les diagnosi que es plantegin des dels plans locals d'habitatge (art. 14.5, lletra a).

Garantia de Rendes

La Llei 14/2017 que regula la renda garantida de ciutadania, també defineix l'accés a la prestació de les PSLL. Concretament, l'article 7.1.e de la llei estableix com "un dels requisits d'accés a la renda garantida de ciutadania que les persones sol·licitants no siguin beneficiàries d'una prestació pública o privada de servei residencial permanent de tipus social, sanitari o sociosanitari i que no estiguin internades en un centre penitenciari en règim ordinari o tancat."

Aquest article dificultava l'accés a la prestació de moltes PSLL allotjades en serveis residencials, és per això que la Llei 3/2018 del 23 d'octubre la modifica eliminant aquest requisit: "Es modifica la lletra e de l'article 7.1 de la Llei 14/2017: Com a excepció al requisit d'accés establert per aquesta lletra, i sempre que compleixin la resta de requisits exigits per aquest article, poden accedir a la renda garantida de ciutadania, si segueixen un pla de treball vinculat a un procés d'emancipació i apoderament, amb un pronòstic de sortida en un termini de no més de dotze mesos, d'acord amb l'informe corresponent dels professionals del treball social i de suport social al servei residencial, les persones que es trobin en alguna d'aquestes circumstàncies:

- Persones sense llar.
- Dones víctimes de violència masclista.
- Persones beneficiàries d'una prestació pública o privada de servei residencial permanent de tipus social, sanitari o sociosanitari.»

Discriminació-Igualtat de Tracte

La Llei 19/2020 d'igualtat de tracte i no-discriminació fa menció específica a les PSLL i a la necessitat de garantir la seva protecció i evitar qualsevol acte d'odi cap a elles (article 1.3, lletra h). Fa referència al concepte d'aporofòbia per regular aquesta forma específica de discriminació, en el seu article 4, lletra d. Un aspecte interessant de la llei és que també cerca prevenir la discriminació institucional cap a les PSLL, regulant la seva inclusió en els col·lectius que han de ser considerats dins de les polítiques d'habitatge, especificant "les necessitats dels grups amb més dificultats per a accedir a l'habitatge, especialment, les persones sense llar", apuntant que la seva situació d'exclusió "està directament vinculada a la manca d'habitatge, entre altres factors" (art. 14.1). Insta a les autoritats competents a "garantir la igualtat de tracte en l'accés, l'atribució, la disponibilitat, la qualitat i el gaudi de l'habitatge, especialment, a les persones més vulnerables", entre les que identifica, les persones sense llar (art. 14.2, lletra a). De manera similar, estableix l'obligatorietat

dels poders públics d'assegurar l'atenció sanitària de les PSLL, identificant les seves necessitats específiques i demanant actuacions "amb la finalitat de garantir-los l'accés als serveis sanitaris d'acord amb llurs necessitats i en condicions de gaudi efectiu." (art. 11.3). El redactat de la llei, però, no passa de l'orientació de les conductes i pautes que han de seguir els poders públics en la matèria, i no arriba a concretar les mesures, mecanismes, ni dispositius que haurien d'emprar les polítiques públiques per garantir la no-discriminació de les PSLL en l'accés als serveis i drets esmentats.

Àmbit Local

Habitatge

Dins les competències bàsiques municipals recollides en la Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases de règim local, es recullen pel que fa a l'àmbit dels serveis socials, en l'article 25.2.e, com a competència pròpia, l'avaluació i informació de situacions de necessitat social i l'atenció immediata a persones en risc d'exclusió social. Aquesta competència és obligatòria per als municipis de més de 20.000 habitants, d'acord amb l'article 26 .1.c. En relació a les competències en matèria d'habitatge, a l'apartat a) del mateix article, s'estableix la promoció i la gestió de l'habitatge de protecció pública amb criteris de sostenibilitat financera.

El vigent Estatut d'Autonomia de Catalunya, en l'article 84, reconeix competències pròpies als governs locals per, entre d'altres:

- b) la planificació, la programació i la gestió d'habitatge públic i la participació en la planificació en sòl municipal de l'habitatge de protecció oficial.

En matèria d'habitatge, l'article 8 de la Llei del Dret a l'Habitatge regula el règim de les competències locals en la matèria, que s'han d'exercir d'acord amb el que dicti la legislació de règim local, urbanística, i la mateixa LDH, sota el principi d'autonomia per la gestió dels seus interessos. En concret, l'article 45 atribueix a totes les administracions públiques l'exercici de les competències sobre la igualtat en l'accés i l'ocupació dels habitatges. En relació amb l'adjudicació dels habitatges que corresponen a les administracions locals, hi fa referència l'article 98 de dita disposició. Les competències locals es troben desplegades en part pel vigent Decret 75/2014, que aprova el Pla pel dret a l'habitatge (PDH) en els seus articles del 60 al 65 (col·laboració entre l'Agència d'Habitatge i els ens locals per aproximar gestions i serveis d'habitatge a la ciutadania), per les oficines locals d'habitatge, per les borses de mediació per al lloguer social).

D'altra banda, també s'ha de tenir en compte que la Llei 24/2015, de 29 de juliol, de mesures urgents per afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica atribueix a les administracions públiques l'obligació de garantir en qualsevol cas el reallotjament adequat de les persones i unitats familiars en situació de risc d'exclusió residencial que estiguin en procés de ser desnonades del seu habitatge habitual, per poder fer efectiu el desnonament.

Serveis Socials

El Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya (LMRLC) aprovat pel Decret legislatiu 2/2003, de 28 d'abril, en l'article 66.3.k reconeix la prestació dels serveis socials i la promoció i reinserció socials, i en el 66.3.d reconeix competència als municipis en matèria de promoció i gestió d'habitatges. A la legislació sectorial, la Llei de Serveis Socials estableix en el seu article 31.d que és competència municipal establir els centres i els serveis corresponents a l'àmbit propi dels serveis socials bàsics.

Finalment, la Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials, que estableix que el sistema públic de serveis socials s'estructura en serveis socials bàsics i serveis socials especialitzats. També determina que l'Administració de la Generalitat, els municipis i els altres ens locals de Catalunya són les administracions competents en matèria de serveis socials. **A més, els municipis i els altres ens locals poden exercir competències pròpies de l'Administració de la Generalitat per via de delegació, d'encàrrec de gestió o de fórmules de gestió conjunta, sens perjudici de les competències que les lleis els atribueixen.**

Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya 2022-2025

Línies estratègiques

El nou marc d'intervenció aprovat per la Generalitat, el 29 de març de 2022 estableix sis línies estratègiques:

La garantia del dret a l'habitatge per a persones sense llar, on destaquen els següents objectius:

- Generar recursos residencials per garantir, de forma efectiva, el dret a l'habitatge de les persones sense llar
- Garantir que les persones sense llar puguin optar a un habitatge ajustat a les seves necessitats

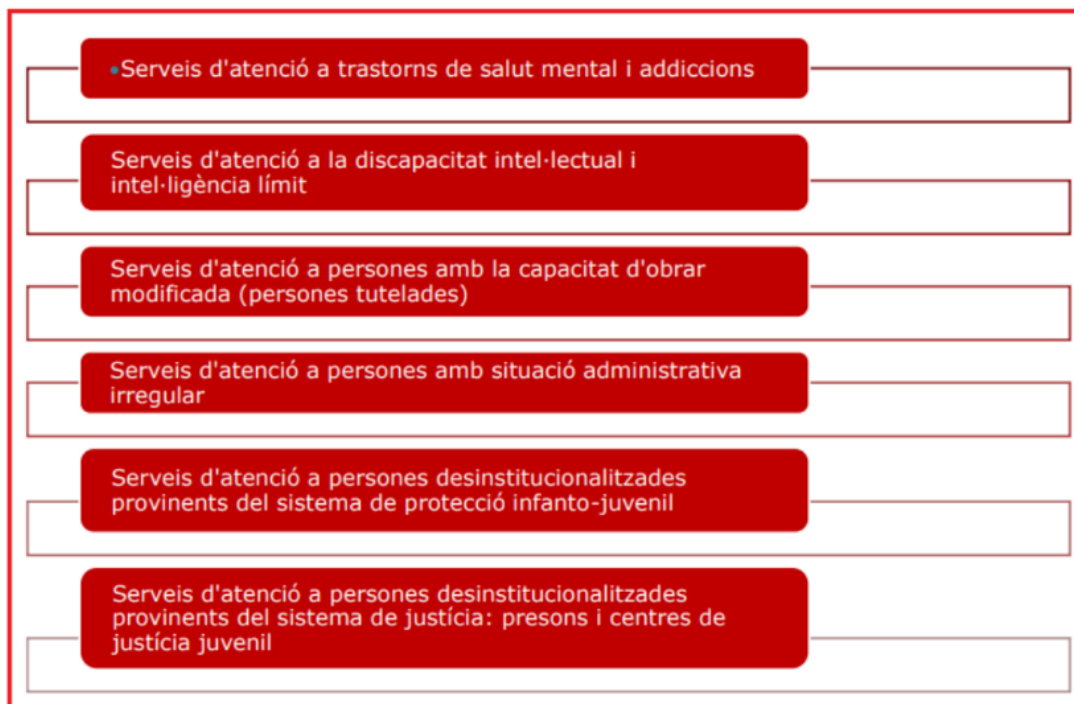
Dret a l'atenció socioeducativa i laboral, arrelada a la comunitat i integrada, on destaquen els següents objectius:

- Definir un model d'atenció integral per a l'abordatge del sensellarisme i dotar-lo de recursos
- Promoure la revisió de les polítiques d'ocupació per tal que millorin l'ajustament a la situació de les persones sense llar

Atenció especialitzada, on destaquen els següents objectius:

- Implementar un pla d'actuació per a la prevenció de situacions de sensellarisme per cada àmbit d'atenció especialitzada definit

Els àmbits definits pel Marc d'Acció són els següents:

Dret a la salut i al sistema sanitari, on destaquen els següents objectius:

- Facilitar l'accessibilitat de totes les persones sense llar al sistema sanitari, a través de garantir la targeta sanitària i la prestació farmacèutica
- Facilitar l'atenció integrada per a persones sense llar considerant totes les condicions clíniques (orgàniques i mentals) i socials, a partir del gestor de cas i el disseny d'un pla d'atenció
- Garantir els estàndards de salubritat a l'espai públic, a partir de la sensibilització, la mediació i la intervenció coordinada dels diferents agents que treballen al carrer

Sensibilització sobre el sensellarisme amb la participació de les persones en situació de sense sostre i sense llar i eradicació de l'aporofòbia, on destaquen els següents objectius:

- Sensibilitzar a la població en general sobre el fenomen del sensellarisme des d'una perspectiva de drets
- Dotar als professionals de diferents sectors d'eines i pautes d'actuació per minimitzar l'estigmatització de les persones sense llar i lluitar contra l'aporofòbia

Gestió del coneixement i de la informació, on destaquen els següents objectius:

- Ampliar el coneixement sobre el sensellarisme i alinear els sistemes d'informació de l'atenció social de Catalunya per tal que donin resposta a les necessitats d'informació compartida del sensellarisme

Housing first i provisió de recursos habitacionals:

Pel que fa a l'aplicació dels programes de metodologia Housing-First, el marc d'intervenció els dona especial rellevància, alhora que reconeix que la seva implementació serà gradual: "En el cas de la possible aplicació catalana, cal tenir present, també, la diagnosi de l'estat de la qüestió, que, clarament, marca una mancança de recursos d'habitatge. Per tant, resulta necessari concebre l'ampliació de l'abast de programes tipus Housing First com una ampliació ambiciosa, però gradual." (p.44).

Així, el marc d'intervenció justifica una configuració mixta de serveis pel que fa a la implementació futura, ja que constata una escassetat dels recursos que s'hi poden dedicar: "La limitació de recursos existents per les necessitats a Catalunya i el fet que el programa Housing First no és una opció única per abordar el sensellarisme porten a desenvolupar un Marc d'acció que combini programes tipus Housing First amb programes d'atenció en recursos d'habitatge d'altres característiques, especialment recursos més comunitaris i temporals i aquells adaptats a col·lectius molt específics".

Desplegament del Marc d'acció

El present pla d'actuació té el repte d'incorporar els models d'intervenció i els mecanismes de coordinació del marc d'acció que es troben actualment en fase de desenvolupament i validació. A continuació es presenten els avenços relacionats amb el desplegament dels diferents components del marc d'acció, obtinguts arran de la participació dels diferents espais de concertació organitzats des del Departament de Drets Socials en els quals ha participat el CASG. Caldrà doncs, en tot cas, actualitzar els elements que es presenten a continuació a mesura que des del Departament de Drets Socials s'aprovin nous protocols d'actuació i mecanismes de coordinació entre serveis.

Eines per al desplegament del marc d'acció i per la coordinació de les polítiques locals de sensellarisme

- La creació d'una Gestora de Casos (GC) en cada Regió Social.
- L'elaboració d'un Pla Local de Sensellarisme en cada territori que disposa de Fitxa 48 d'atenció al sensellarisme (contracte programa 2022-2025).
- La dedicació d'una persona representant dels serveis territorials del Departament de Drets Socials.
- Programes de formació específics per als referents de sensellarisme de cada territori.

El CASG es troba actualment en un estadi avançat en la implementació i participació d'aquestes eines, en tant que:

- S'ha dotat del present pla d'actuació.
- Disposa de la Fitxa 48 d'atenció a les persones sense llar (48.1 sensellarisme i 48.2 360).
- Ha designat un referent comarcal de sensellarisme (àrea de Promoció social del CASG).
- Participa activament del procés de formació i assessorament sobre polítiques públiques de sensellarisme i elaboració del Pla Local de Sensellarisme coordinat des del Departament de Dret Socials.

La gestora de casos per la regió social

La Gestora de Casos (GC) de la Regió Social haurà de ser l'espai de coordinació entre els referents de sensellarisme de cadascun dels territoris (ABSS o municipis) que disposin de fitxa 48.

- Els referents de sensellarisme de cada Regió Social dinamitzaran la GC.
- Els referents de sensellarisme de cada territori portaran els casos a la GC seguint la metodologia fixada pels referents de la DG de Serveis Socials.

La Gestora de Casos de la Regió Social serà l'espai de coordinació entre els diferents actors implicats en el desplegament de la Marc d'Acció i del Model d'Acompanyament.

- Malgrat alguns d'aquests actors poden participar en espais de coordinació locals (a nivell d'ABSS o municipi), serà a la GC on participin de manera regular i a través de persones que puguin prendre les decisions necessàries per abordar casos d'alta complexitat.
- Els diferents actors participants poden portar els casos a la GC seguint la metodologia fixada pels referents de la DG de Serveis Socials.

L'objectiu principal serà la de coordinar les actuacions al voltant dels "casos complexos"

- Casos que requereixin coordinació entre territoris per la falta de recursos adequats en el municipi o ABSS en el que resideixi habitualment la persona atesa.
- Casos que requereixin coordinació entre territoris per la itinerància de la persona atesa.
- Casos que requereixin coordinació entre administracions (i altres actors) per cobrir necessitats que no s'hagin pogut abordar en l'àmbit local.
- Casos que requereixin coordinació entre administracions (i altres actors) per disfuncions en els circuits d'atenció i derivació entre serveis.

La Gestora de Casos serà qui establirà els circuits i prioritzarà l'entrada dels nous recursos previstos en el Marc d'Acció de manera consensuada, amb especial rellevància pel que fa als recursos i programes habitacionals finançats des de l'Agència Catalana de l'Habitatge per a les persones sense llar (específicament categories ETHOS 1, 2, i 3).

Instruments per la captació d'habitatge impulsats per l'Agència de l'Habitatge de Catalunya

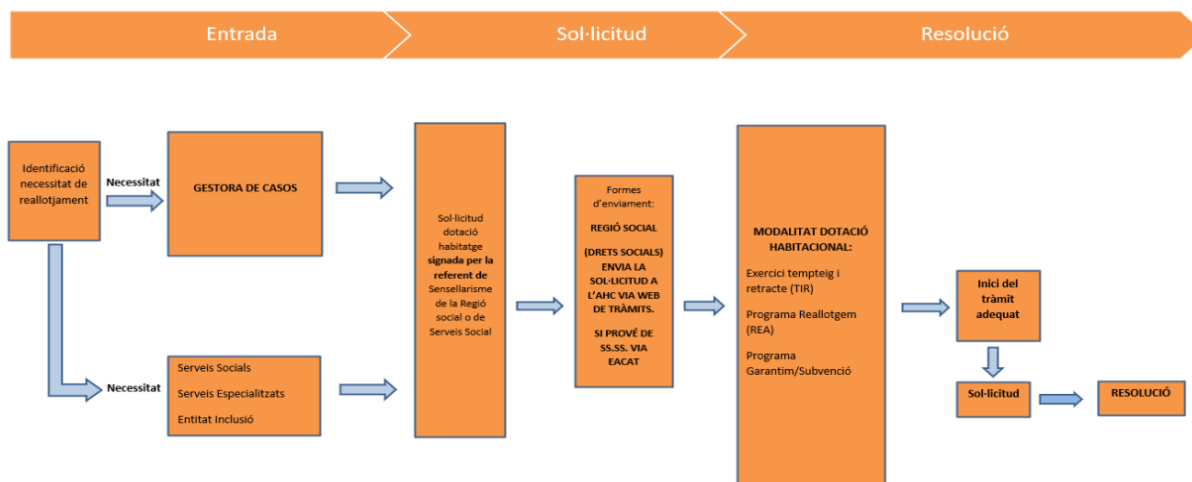
Amb l'objectiu de dotar de més recursos habitacionals les polítiques públiques de sensellarisme a Catalunya en l'àmbit local, el desplegament del marc d'acció preveu un mecanisme de coordinació entre l'A.H.C., els ens locals, i les entitats del tercer sector, en la captació d'habitatges per destinar-los als diferents dispositius residencials previstos en els plans locals de sensellarisme. Des de l'A.H.C. es preveuen tres metodologies diferents per l'augment del parc habitacional destinat a polítiques de sensellarisme:

- **Exercici del Dret de Tanteig i Retracte:** Utilitzar el dret prioritari de l'administració (AHC, i ens locals) i de les entitats del tercer sector social, en la compra d'un habitatge procedent d'un procediment d'execució hipotecària mitjançant els préstecs que concedeix l'Institut Català de Finances (ICF).
- **Programa Reallotgem (REA) (AHC):** És un programa per l'obtenció d'un habitatge de lloguer, provinent del mercat privat, a preu d'índex. L'AHC lloga l'habitatge a la propietat, el gestiona i fa el contracte. Cal la intervenció de l'Administració local i entitats per a la identificació i proposta dels habitatges.
- **Programa Garantim (AHC):** És un programa consistent en una subvenció finançada des de l'AHC pel pagament del cost del lloguer d'habitatges obtinguts del mercat privat per part de l'Administració local, entitats del tercer sector, o una persona física amb resolució favorable de Mesa d'Emergència.

Circuit dotació habitatge – Diagrama de flux

SENSELLARISME: DIAGRAMA DE FLUX.

Extret de la Direcció Operativa d'Actuacions Urgents en Matèria d'Habitatge (2023)

- El càlcul de l'import subvencionat es calcula d'acord al preu marcat per l'índex mig de referència en els preus del lloguer, els ingressos de la persona beneficiària, i els mesos de cobertura.

Per la participació als programes i l'obtenció d'habitatges per les vies esmentades, i amb l'objectiu de dotar amb més recursos habitacionals els programes locals d'atenció al sensellarisme, es fa necessari el suport i lideratge de les àrees locals d'habitatge a través de les seves Oficines Locals d'Habitatge, donat la seva expertesa i experiència acumulada en aquest tipus de tramitacions.

Model Català d'Acompanyament i Atenció a les Persones Sense Llar

Com s'ha mencionat anteriorment el model català d'acompanyament es troba encara en discussió, tot i així, conté els elements suficients en termes d'identificació de fases, equipaments i tipologies d'acompanyament com per a establir esquemàticament el circuit d'intervenció i derivació d'un programa d'atenció a PSLL. Tot i establir categories i fases de recuperació definides, no es tracta d'implementar itineraris rígids i unidireccionals en l'atenció a les PSLL, sinó d'encabir tots els dispositius i recursos potencialment presents en un territori, dissenyats en diferents moments per respondre a diferents necessitats, en un únic procés de recuperació on s'assegura la continuïtat en l'atenció.

En tot cas, es tracta de categories o tipus ideals de fases de recuperació vinculades a dispositius residencials i treballs d'acompanyament, que han de servir per a la identificació d'aquests per part dels ens locals i prestadors de serveis per a PSLL, però que atenent a la complexitat dels processos de recuperació del sensellarisme, han de preveure també el trencament del procés en certs moments, les necessitats canviant dels subjectes de drets i l'eventual combinació entre fases de recuperació i els diferents dispositius i treballs d'acompanyament.

Val a dir, que el present model pretén reflectir la diversitat de dispositius residencials existents en l'actualitat al territori, per integrar-los en un únic procés d'atenció allà on s'apliqui, però que, en tot cas, els processos d'acompanyament i treball de recuperació seran més efectius quan es donin en el marc d'una situació o dispositiu habitacional més estable, digne i permanent, que no pas en les condicions contràries (temporal, normativitzat, poc autònom, poc íntim, etc.).

Fase 1. Contacte i vincle

Elements principals de l'acompanyament:

- Establir relacions de confiança amb equips professionals.
- Disposar d'informació i orientació fiable per accedir als serveis socials.
- Rebre orientació per accedir a altres serveis públics.
- Rebre suport per sostenir, cuidar o recuperar la xarxa de relacions familiars i socials de suport.

Serveis Socials Bàsics Específics i recursos de la Xarxa d'atenció

- Centres d'allotjament temporal de baixa exigència.

- Serveis de cobertura de les necessitats bàsiques.
- Centre de serveis socials.
- Allotjaments i refugis d'emergència.
- Equips d'intervenció social específics.

Fase 2. Acollida

Elements principals de l'acompanyament:

- Compartir demandes i necessitats immediates amb els professionals dels serveis de referència i redefinir les expectatives.
- Rebre suport en els àmbits legal, administratiu, sanitari.

Serveis Socials Bàsics Específics i recursos de la Xarxa d'atenció:

- Centres residencials.
- Programes de provisió d'habitatge temporal específics per a persones sense llar.
- Programes de provisió d'habitatge definitiu específics per a persones sense llar.

Fase 3. Recuperació

Elements principals de l'acompanyament:

- Definir el propi pla de recuperació amb el suport de l'equip professional de referència.
- Avaluar el propi pla de recuperació amb el suport de l'equip professional de referència.
- Rebre suport en els àmbits legal, administratiu, sanitari, formatiu, laboral i econòmic.

Serveis Socials Bàsics Específics i recursos de la Xarxa d'atenció:

- Centres residencials.
- Programes de provisió d'habitatge temporal específics per a persones sense llar.
- Programes de provisió d'habitatge definitiu específics per a persones sense llar.

Fase 4. Estabilització o sortida

Elements principals de l'acompanyament:

- Rebre suport per la realització dels tràmits per accedir als sistemes de garantia d'ingressos.
- Cercar fonts d'ingressos a través del vincle amb el mercat laboral i/o de l'accés als sistemes de garantia d'ingressos.
- Cerca d'un habitatge o solució habitacional estable.
- Vincular-se amb els serveis socials bàsics en cas de considerar-ho necessari.

Serveis Socials Bàsics Específics i recursos de la Xarxa d'atenció:

- Centres residencials.
- Programes de provisió d'habitatge temporal específics per a persones sense llar.
- Programes de provisió d'habitatge definitiu específics per a persones sense llar.

Contracte programa 2022-2025: Fitxa 48. Atenció primària - Atenció a les persones sense llar

El Contracte Programa (CP) és, segons el Departament de Drets Socials, “l’instrument idoni per articular els compromisos en les relacions de coordinació i cooperació que s’han d’establir per millorar la qualitat dels serveis socials públics adreçats a la ciutadania i l’eficiència en l’ús de recursos públics”. Dins del CP 2022-2025 del Departament de Drets Socials s’encabeix la Fitxa 48, que fixa les modalitats de cooperació entre el departament i els ens locals de Catalunya en matèria d’intervenció en el sensellarisme.

Quadre resum objectius i actuacions Fitxa 48 CP 2022-2025

Objectius	Actuacions Dep. Drets Socials	Actuacions Ens Local
- Oferir a les persones sense llar una solució habitacional i cobrir-ne les necessitats bàsiques. - Propiciar a les PSLL un suport socioeducatiu que els permeti iniciar un projecte de vida autònoma i arrelada a la comunitat, i potenciar-ne l’apoderament i l’autosuficiència. - Oferir a les persones i famílies que es troben en risc de perdre l’habitatge l’orientació i l’acompanyament necessaris per evitar el llançament o un habitatge alternatiu en cas de no poder-lo evitar. - Aprofundir en el coneixement del fenomen del sensellarisme mitjançant recomptes nocturns, censos, enquestes, estudis poblacionals o qualsevol altre mitjà que es consideri adient. - Proporcionar una atenció comunitària als i les joves que viuen una situació de vulnerabilitat al carrer o es troben sense llar. - Disminuir la conflictivitat social i l’estigmatització envers el col·lectiu de joves migrats sols i, per extensió, dels i les joves extutelades pel sistema públic. - En cas de situacions extraordinàries d’emergència social o sanitària, disposar de prou equipaments i serveis específics per atendre les persones sense llar, així com les persones que no tinguin un lloc adequat per complir les mesures socials i sanitàries que s’estableixin durant els períodes d’emergència (com ara el confinament preceptiu).	- Col·laborar en el finançament dels professionals encarregats d’elaborar el pla local per a l’abordatge del sensellarisme. - Contribuir en el finançament dels diferents serveis d’atenció a les persones sense llar que s’estipulin i, en especial, dels professionals que duren a terme les accions d’acompanyament per afavorir l’autosuficiència de les persones sense llar. - Donar suport als ens locals en la definició i la implementació dels seus plans locals per a l’abordatge del sensellarisme. - Col·laborar amb l’ens local amb la finalitat d’analitzar els recursos per a persones sense llar que hi ha al territori i adequar-los a les necessitats reals, i identificar les reformes necessàries. - Elaborar un model català d’atenció al sensellarisme. - Convocar i presidir les reunions de la gestora de casos de cada àmbit territorial. - Impulsar accions formatives adreçades als professionals dels ens locals i de les entitats que atenen aquest col·lectiu (introductòries i especialitzades). - Establir, juntament amb els ens locals i les entitats especialitzades, un model d’avaluació dels resultats obtinguts. - Col·laborar en el finançament dels equipaments i serveis específics d’emergència per atendre, en situacions extraordinàries, les persones sense llar, així com les que no disposin d’un lloc adequat per complir les mesures que les autoritats competents estableixin durant el període d’emergència.	- Gestionar eficaçment el pressupost atorgat i aportar el cofinançament previst. - Dur a terme les accions d’acompanyament i apoderament adreçades a les persones sense llar. - Assignar a cada persona sense llar atesa un professional de referència de l’equip bàsic d’atenció social (EBAS), que s’haurà de coordinar amb les entitats especialitzades en l’atenció a aquest col·lectiu i amb la resta de serveis d’atenció. - Dur a terme al seu territori les accions que preveu el pla local per a l’abordatge del sensellarisme, en coordinació amb els responsables del Departament de Drets Socials. - Aplicar l’empadronament actiu al seu territori, a fi que tota persona que hi visqui pugui empadronar-se. - Dur a terme un recompte nocturn anual de persones sense llar al territori. - A partir del segon any de la gestió de la fitxa, dur a terme un cens anual de persones sense llar. - Col·laborar en el coneixement dels fenòmens vinculats al sensellarisme, aportant la informació que el Departament de Drets Socials sol·liciti. - Analitzar els recursos adreçats a persones sense llar existents al territori i el grau d’adequació a les necessitats reals del territori, i identificar les reformes necessàries, si escau. - Dur a terme accions de sensibilització per prevenir l’aporofòbia. - Incloure les dones sense llar en les campanyes que es facin per prevenir la violència masclista.

		- Incorporar la perspectiva de gènere en el pla local per a l'abordatge del sensellarisme. - Participar activament en les reunions de la gestora de casos del seu àmbit territorial. - Organitzar, finançar i gestionar els equipaments i serveis específics d'emergència per atendre, en situacions extraordinàries, les persones sense llar. - Dur a terme totes les accions preventives adreçades a persones i famílies en risc de pèrdua de l'habitatge necessàries per evitar-ne el llançament, així com orientar-les i acompanyar-les en la utilització de recursos especialitzats, com ara el Servei Ofideute, les oficines d'habitatge, els ajuts de lloguer o les meses d'emergències.
--	--	--

Elaboració pròpia en base informació publicada al Contracte Programa de Drets Socials 2022-2025

Fitxa 48 - Finançament dels serveis i mòduls específics

La funció principal de la fitxa és la de finançar els serveis i equipaments específics dirigits a l'atenció de les PSL del ens locals adscrits. S'estableixen una sèrie de serveis específics finançables, segons unes determinades circumstàncies, definits en els següents mòduls de finançament (imports corresponents a l'any 2022):

Mòdul 1: finançament **d'un/a professional encarregat d'elaborar i aplicar en el territori el corresponent pla local per a l'abordatge del sensellarisme**, especialment pel que fa a la determinació de les persones afectades i els recursos existents. Es finança el 66% del salari de referència, que correspon a 41.946,10 euros anuals per al 2022.

Mòdul 2: finançament del 100% d'un mòdul/plaça de 6.085 euros **per a l'atenció socioeducativa del nombre de persones pactat prèviament en la modalitat Primer la llar**. Aquest mòdul inclou:

- El finançament de l'atenció socioeducativa i l'acompanyament, i l'aplicació d'una ràtio d'**1 professional per cada vuit persones sense llar**. Es finança el 66% del salari de referència del personal tècnic, que correspon a 37.393,87 euros anuals en el cas del treballador social (TS) i l'educador social (ES) per al 2022.
- Es destinen 3.000 euros anuals per plaça a fi de cobrir les despeses d'alimentació, roba, transport, tràmits i qualsevol altra que sigui necessària per atendre les persones.

Mòdul 3: finançament del 100% d'un mòdul/plaça de 3.145 euros per a l'atenció socioeducativa del nombre de persones pactat prèviament en la modalitat **d'habitatge compartit o, excepcionalment, de pensió**. Aquest mòdul inclou:

- El finançament de l'atenció socioeducativa i l'acompanyament, i l'aplicació d'una ràtio d'**1 professional per cada 15 persones sense llar**. Es finança el 66% del salari de referència del personal tècnic, que correspon a 37.393,87 euros anuals per al 2022.
- Es destinen **1.500 euros anuals per plaça a fi de cobrir les despeses d'alimentació, roba, transport, tràmits i qualsevol altra despesa que sigui necessària per atendre les persones**.

Mòdul 4: Finançament d'un mòdul fix unitari per col·laborar en el manteniment dels equipaments i serveis específics d'emergència per atendre, en situacions extraordinàries, les persones sense llar, així com les persones que no disposin d'un lloc adequat per complir les mesures que les autoritats competents estableixin durant el període d'emergència. Inclou situacions derivades d'alertes mèdiques o de condicions climatològiques extremes. Aquest mòdul serà, com a màxim, **de 300 euros per plaça coberta i mes i se'n finançarà el 100%**.

Mòdul 5: La resta de serveis residencials d'atenció a les PSLL que s'hagin d'incloure a la Cartera de serveis socials, com ara els **albergs, el pis de baixa exigència, etc.** Mentre no es determinin aquests mòduls, i segons el termini de durada d'aquest contracte programa, s'establirà un **mòdul fix unitari que serà, com a màxim, de 300 euros per plaça coberta i mes**, a fi de col·laborar en el manteniment d'aquests equipaments, i se'n finançarà el 100%.

Mòdul A: Projecte **Sostre 360º**. Es preveu un mòdul únic de 139.360 euros anuals per l'acompanyament i la manutenció de **cada grup de 15 joves**. Aquest mòdul inclou:

- El finançament de l'**atenció socioeducativa i l'acompanyament**, i l'aplicació d'una ràtio de **2 professionals per cada grup de 15 joves**. Es finança el 66% del salari de referència del personal tècnic, que correspon a 37.393,87 euros ($37.393,87 \text{ euros} \times 2 \times 66\% = 49.359,91 \text{ euros}$) per al 2022.
- Es destinen 500 euros mensuals per persona atesa a fi de cobrir les despeses d'alimentació, roba, transport, tràmits i qualsevol altra despesa necessària per atendre-la. Aquests 500 euros s'han de multiplicar per 12 mesos i per 15 persones (un grup en un any), que dona el resultat de 90.000 euros.
- En els ens locals que prèviament disposaven d'aquesta fitxa 360, es mantindrà un finançament diferenciat per a l'any 2022, a fi de donar marge a adaptar-se a la nova estratègia. Aquest finançament diferenciat consistirà en un mòdul de 164.787,75 euros, que inclou el finançament del 100% del salari del personal tècnic i 500 euros mensuals per persona atesa.

Aproximació Conceptual i models d'intervenció del sensellarisme

El sensellarisme consisteix en la manca d'allotjament adequat, segur i estable que permeti generar un espai de convivència permanent; és considerat una de les principals qüestions socials per l'estratègia europea d'inclusió social. L'ús del terme sensellarisme parteix de la identificació del principal objecte d'intervenció que haurien de tenir les administracions públiques més enllà del col·lectiu específic al qual pertanyin les persones: l'exclusió residencial i la manca d'habitatge. El terme "sensellarisme" també contribueix a deixar d'entendre el fenomen com una conseqüència de les característiques personals dels individus, històricament relacionades amb estereotips: l'alcoholisme, la drogodependència, la salut mental i conductes "desviades" en general.

La combinació dels diferents condicionants estructurals i de les diverses trajectòries vitals acaben configurant múltiples situacions d'exclusió socioresidencial, impedit una lectura del sensellarisme com a fenomen estàtic i de poca complexitat (Sales, 2016; Cabrera; 2008). Així, tot i que les diverses formes que pot prendre el sensellarisme comparteixen l'exclusió residencial (més o menys severa), entendre'l des d'una perspectiva dinàmica de l'exclusió social implica reconèixer la superposició de diverses situacions i variables d'exclusió, que han de ser necessàriament diferenciades per poder oferir respostes i dispositius d'intervenció cada cop més eficaços, centrats en les persones i les seves necessitats.

Entendre el sensellarisme com a "situació" desencadenada per diversos factors, implica una definició dels subjectes afectats dins d'un ventall ampli, que inclogui des de la perspectiva més estricta de la persona sense llar (PSLL) en termes de manca d'habitatge, fins al conjunt de situacions residencials precàries que van més enllà de la carència d'habitatge, com són els diferents tipus d'allotjament que no reuneixen les condicions mínimes d'habitabilitat requerides per al desenvolupament humà i social autònom. En última instància, aquestes formes d'habitatge insegur acaben abocant les persones a la manca de sostre i a pernoctar a la via pública (Cabrera; 2008). Socialment s'identifica l'exclusió residencial amb la vida al carrer, però la realitat del fenomen remet a un catàleg més ampli de situacions precàries en l'àmbit de l'habitatge.

D'acord amb la concepció més ampla del sensellarisme, l'any 2005, l'Observatori Europeu del Sensellarisme impulsat per la Federació Europea d'Entitats Treballant amb les Persones Sense Llar (FEANTSA de les seves sigles en anglès) va desenvolupar una categorització de tipus de sensellarisme i d'exclusió residencial, que permetés als governs millorar i integrar les seves polítiques d'intervenció d'acord amb els paràmetres establerts. Aquest instrument, anomenat escala ETHOS (Tipologia Europea del Sensellarisme i l'Exclusió Residencial), va ser conceptualitzat per contribuir a realitzar els recomptes de manera detallada a escala europea. Es tracta d'una graella que permet identificar i formular de manera operativa les diferents formes en les quals es pot reconèixer el problema.

El primer element de la categorització fa referència al que s'anomena com a "dominis" o espais de constitució de la llar. Els graus de carència identificats dins de cada domini es vinculen amb les diverses formes que pot prendre el sensellarisme i l'exclusió residencial:

- **Domini físic:** habitatge adequat per a que una persona o una família en facin un ús exclusiu.
- **Domini social:** espai en el qual els individus poden conservar la seva privacitat i relacionar-se lliurement.
- **Domini legal:** disponibilitat d'un títol legal d'ocupació o tinença de l'habitatge (propietat, lloguer, o altres formes reconegudes) .

Les diferents configuracions i graus de consecució d'aquests tres dominis es tradueixen, seguint l'escala ETHOS, en quatre categories que estableixen un major o menor grau d'exclusió residencial:

- **Sense sostre:** manca d'espai físic per viure..
- **Sense habitatge:** es disposa d'un espai, però aquest no reuneix els mínims requisits d'intimitat i privacitat per a ser considerat com a propi, i no es disposa d'un títol legal que assegurí la seva tinença o ús. Els albergs d'emergència o residències temporals són el principal exemple.
- **Habitatge insegur:** es disposa d'un espai privat on viure però no del títol legal de tinença/ús. Els habitatges ocupats o en procés de desnonament.
- **Habitatge inadequat:** es disposa d'un espai físic on viure i també amb la certificació legal d'ocupació (lloguer, propietat, altres), però l'estat material de l'immoble, la sobreocupació, o altres factors ambientals no permeten atorgar-li un certificat d'habitabilitat.

Quadre FEANTSA d'exclusió residencial

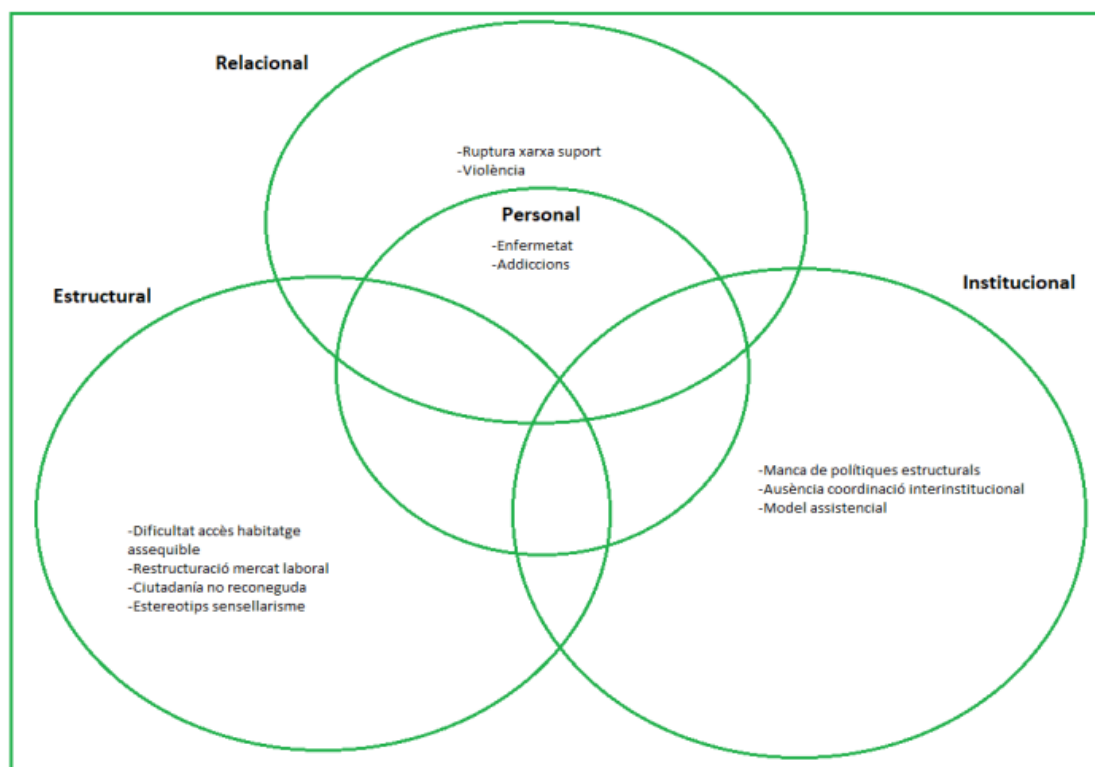
Situació	Categoria Conceptual	Categoria Operativa	Tipus d'Allotjament
Sense Llar	Sense sostre	1. Dormir al carrer	1.1 Espai públic
		2. Pernoctar a albergs per a PSL	2.1 Refugi d'emergència
	Sense Habitatge	3. Viure a equipaments per a PSL	3.1 Llars i albergs
			3.2 Centres d'estada limitada
			3.3 Allotjament temporal amb suport
		4. Viure a refugis per a dones	4.1 Refugis per a dones
		5. Viure a equipaments d'acollida per a immigrants	5.1 Centres de recepció temporal
			5.2 Allotjaments per a treballadors
		6. Procés de sortida d'institucions	6.1 Centres penitenciaris
			6.2 Institucions mèdiques
			6.3 Cases d'acollida per a infants i joves
		7. Viure en institucions de suport de llarga durada per a PSL	7.1 Residències i habitatges per a PSL grans
Exclusió Residencial	Habitatge insegur		7.2 Residències i habitatges amb suport per a persones que han estat sense llar
		8. Viure en un allotjament insegur	8.1 Amb amics o familiars
			8.2 Relloguer
			8.3 Ocupació en precari
		9. Viure sota amenaça de desnonament	9.1 Per impagament de lloguer
			9.2 Execució hipotecària
	Habitatge inadequat	10. Viure sota amenaça de violència	10.1 Amb antecedents de violència domèstica o amb denúncies interposades
			11.1 Mobile homes, caravanes
		11. Viure en estructures no convencionals-temporals	11.2 Edificació "no convencional"
			11.3 Estructures temporals
		12. Viure en habitatges insalubres	12.1 No adequats per a la vida quotidiana
		13. Viure en situació d'amuntegament	13.1 Sobreocupació de l'habitatge

Les dimensions del sensellarisme

Pel que fa a les causes del sensellarisme, la bibliografia especialitzada identifica tres dimensions: l'estructural, la relacional-personal i la institucional.

Dins la **dimensió estructural**, destaquen els **processos d'expulsió del mercat laboral i la seva incidència en els ingressos per llar**, que posteriorment poden portar a la insolvència i l'impagament, sigui del lloguer o de la hipoteca, abocant les llars **al trencament dels seus acords i contractes residencials**, i per tant, augmentant les probabilitats d'acabar en situació de sensellarisme (Cabrera, Rubio; 2008). Els desnonaments per impagament són l'exemple més visible d'aquesta mecànica estructural. Els fluxos migratoris contemporanis i els moviments transfronterers que generen, juntament amb les polítiques migratòries que aboquen milers de persones a la irregularitat administrativa, són també factors estructurals d'exclusió, que dificulten encara més l'accés a l'habitatge i a l'estabilitat laboral.

Per la **segona dimensió causal** del sensellarisme, gran part de la literatura específica fa referència als **factors personals i relacionals** com a desencadenants de la situació de sensellarisme. Aquest enfocament ha estat emprat sobretot des de la psicologia social, estudiant la vinculació entre el sensellarisme, salut mental, consums i addiccions i el trencament de la xarxa social de suport de les persones (Hopper, 1991a, 1998; Lovell, 1997; Desjarlais, 1994 y 1996; Citat per Bachiller; 2008). Molts recomptes i enquestes a PSLL, així com diversos estudis empírics, assenyalen percentatges elevats d'aquestes problemàtiques entre les PSLL, arribant inclús al 50% dels enquestats en algunes ciutats.

Extret de Cabrera, Rubio (2008)

Ara bé, tot i registrar taxes força elevades d'aquests tipus de problemàtiques, resulta difícil establir un vincle causal entre els factors personals, com ara la salut mental o les addiccions i el sensellarisme, sobretot pel que fa als perfils crònics. En aquests casos cal preguntar-se si les problemàtiques de

salut mental i de consums problemàtics no s'han desenvolupat a conseqüència de períodes prolongats dormint al ras o per l'exposició a altres factors d'exclusió social com poden ser la violència masclista o els processos migratoris traumàtics, per citar dos exemples (Cabrera, Rubio; 2008).

Dins d'aquesta mateixa dimensió, una altra variable que sembla tenir especial repercussió en el sensellarisme és la de la "ruptura de la xarxa sociofamiliar de suport". Els vincles familiars han suposat sovint la darrera xarxa de seguretat i de protecció enfront del risc de pobresa i exclusió residencial, sobretot als règims de benestar mediterranis.

Desencadenants	Factors Estructurals	Factors individuals
• Desnonaments (Impagament lloguer, execució hipotecaria) • Ruptura de relacions familiars • Pèrdua de feina • Abandonament institucional • Problemes de salut	• Dificultat d'accés a l'habitatge assequible • Augment de la desigualtat • Pobresa intergeneracional • Precarietat laboral • Manca de polítiques de protecció social	• Endeutament • Addiccions • Problemes de Salut mental • Processos de desinstitucionalització • Aïllament i discriminació social

Stephens et al. (2010)

La tercera dimensió causal del sensellarisme, **la institucional**, fa referència a la resposta de les administracions a la problemàtica, és a dir, les seves polítiques públiques i dispositius d'intervenció. Un primer element d'aquesta dimensió és la dissociació entre les polítiques d'habitatge i les polítiques d'intervenció en el sensellarisme (Guijarro, Sales; 2018). La manca de coordinació interinstitucional es tradueix en una manca d'estratègia articulada pels nivells nacional, subnacional i local, en l'àmbit de la prevenció de l'exclusió residencial i del sensellarisme.

Tot i que els dispositius locals d'intervenció adoptin metodologies innovadores, ofereixin respostes més integrals en termes de serveis d'habitatge i acompanyament, o millorin els mecanismes de coordinació entre serveis, hauran de continuar fent front a la saturació dels equipaments i la sobre-demanda, mentre el creixent flux de persones afectades per l'exclusió residencial no es previngui amb polítiques estructurals. La manca de recursos residencials i d'acompanyament integrals per a les PSLL dels ens locals es defineix inevitablement per la quantitat de persones que els necessiten. Si aquesta xifra no deixa d'augmentar a causa de l'absència de polítiques estructurals de prevenció de l'exclusió residencial, els serveis socials locals i els seus professionals continuaran abocats a gestionar els recursos des de l'escassetat i l'emergència, havent de prioritzar entre casos vulnerables i racionalitzant recursos insuficients.

Un segon element identificat pel que fa a la resposta institucional al sensellarisme consisteix en el disseny dels serveis destinats a PSLL. Els dissenys i mecanismes d'accés dels serveis destinats a PSLL

també constitueixen límits a la seva pròpia eficàcia: l'ús excessiu de normatives de control, la temporalitat reduïda de les estades als serveis, l'accés progressiu a serveis de major cobertura en funció del mereixement o "bona voluntat" o l'atenció assistencial i d'urgència, són alguns dels elements limitadors identificats. Contribueixen a una doble estigmatització de les PSLL, que perceben com els serveis reproduïen els estereotips socials sobre el sensellarisme. Així, certs dispositius d'atenció al sensellarisme, en comptes d'incentivar l'accés i els processos de recuperació, generen altes taxes de rebuig, cronificació o són utilitzats de manera puntual i instrumental, produint un efecte de "porta giratòria" als serveis d'atenció, que dificulta l'accés a l'habitatge digne (Cabrera, Rubio; 2008, Biaggio, Verón; 2010; Malanca; 2013).

Els paradigmes d'intervenció i dispositius d'atenció

L'evolució de les polítiques públiques per a PSLL

Històricament l'atenció a les PSLL ha estat marcada per la patologització social i l'assistencialisme, basant-se en un conjunt d'estereotips relacionats amb la imatge de "l'indigent" i concebant la problemàtica des del seu perfil més crític: la PSLL crònica que viu al carrer, amb problemes d'addiccions i de salut mental. Els serveis posats en marxa aleshores es caracteritzaven per focalitzar-se en les necessitats bàsiques.

Aquest "moment" regulador o interventor es caracteritza per la lògica de la caritat i l'assistencialisme pel que fa a l'atenció social, però també per la lògica de la penalització i l'expulsió de l'espai públic. Progressivament, amb el desenvolupament de l'estat de benestar i la modernització dels serveis socials, els dispositius d'atenció a PSLL s'han diversificat, oferint serveis més integrals, amb estades prolongades i acompanyament psicosocial, dirigides a crear itineraris de reinserció. L'acollida d'emergència en l'alberg temporal és considerat el primer pas per a establir un contacte amb els equips d'atenció psicosocial, a través dels quals es crea l'expedient de seguiment i s'activen els procediments necessaris: vinculació amb els serveis socials, actualització de la situació administrativa i sanitària, vinculació a programes d'inserció laboral, actualització del padró, etc.

A partir d'aquesta instància, es preveu que l'acompanyament psicosocial, l'establiment d'un pla de treball individualitzat, l'accés progressiu a la cartera de serveis dels serveis socials pel que fa a dispositius residencials de major cobertura (centres residencials amb acompanyament, pisos d'inclusió compartits, etc.) i la tramitació d'ajuts econòmics (renda garantida ciutadana/ IMV, ajuts al lloguer, etc.) repercutixin de manera positiva en la persona, arribant en última instància a la "reinserció social", i a la reducció de dependència dels diferents serveis de suport. **És l'anomenat model d'escala.**

Tanmateix, l'augment constant de PSLL a escala global i els processos de recaiguda de les persones ateses han portat als gestors dels serveis per a PSLL i als acadèmics especialitzats d'arreu el món a qüestionar l'esmentat model i preguntar-se quins elements d'aquest caldria replantejar. La

redefinició del sensellarisme com a fenomen complex i multifactorial, la creixent coordinació entre nivells d'intervenció, l'èmfasi en el reallotjament ràpid i una creixent tendència a orientar els serveis residencials a les necessitats de la persona, oferint major estabilitat i evitant redirigir constantment cap diferents recursos i referents, són algunes de les vies que està prenent l'atenció al sensellarisme de manera global.

En les darreres tres dècades aquest procés ha conduït a l'adopció de metodologies innovadores de prevenció terciària, **anomenades Housing Led-Policies** (entre elles el **Housing First**, com a model icònic) que, de manera oposada al model d'Escala, no entenen l'habitatge permanent com el colofó del procés de reinserció, sinó com a base a partir de la qual es parteix (Sales; 2016). Aquest model, alhora que entén la diversitat de perfils i trajectòries vitals incloses al sensellarisme, s'organitza a partir d'allò que totes tenen en comú, la manca d'habitatge segur i adequat i planteja l'acompanyament psicosocial des de la perspectiva dels drets i l'autonomia de les PSLL, així com des de la reducció de danys.

L'evolució de les metodologies d'intervenció i de les polítiques públiques per a PSLL no ha estat absoluta. Les diferents cosmovisions històriques sobre el fenomen, cristal·litzades en els serveis per a PSLL, han perdurat, tant en el temps, com en les institucions i en els models de governança sobre la problemàtica, generant un complex mapa de serveis en l'actualitat, on conviuen metodologies diverses, pertanyents als diferents paradigmes d'atenció a les PSLL, modulades per les diferents voluntats polítiques d'intervenció i delimitades per la disponibilitat de recursos.

L'extensió del model Housing First, emmarcat dins de les Housing-led policies, és encara limitada pel que fa a la totalitat dels serveis d'atenció a PSLL en l'àmbit europeu i català. Tot i comptar amb més de dues dècades de trajectòria, és un model que es troba encara en discussió pel que fa a la seva adaptació a diferents contextos, expansió dins el sistema de serveis socials, o a la seva potencial aplicació a diferents col·lectius de PSLL. Un dels principals reptes de la implementació de les polítiques housing-led rau en la convivència i la transició amb els dispositius d'atenció tradicionals, amb l'objectiu de produir les configuracions dels serveis d'atenció que s'adaptin millor a les diferents necessitats del conjunt de la població sense llar i als recursos de l'administració.

Tipologia de recursos per a PSLL

FEANTSA, en el marc del seu propòsit de monitorar i orientar la implementació de les polítiques públiques per a PSLL a escala europea, ha elaborat una tipologia dels diferents dispositius d'intervenció en el sensellarisme que serveixi als diferents actors implicats en la seva gestió per poder identificar el mapa de serveis gestionat. La finalitat és també poder mesurar quin és el nivell d'implantació de cadascun d'ells.

Serveis no residencials

Els centres de dia: identificats com una de les primeres tipologies de servei implementades i més esteses territorialment, centrats en la provisió de serveis per cobrir les necessitats bàsiques: suport bàsic, alimentació, sacs de dormir i llençols, roba i elements per la higiene personal. Solen comptar amb servei de dutxes, rober i consigna. Alguns centres de dia, sobretot els dels nuclis urbans d'una certa dimensió, també poden oferir activitats relacionades amb activitats docents (orientació laboral) i certes funcions d'acompanyament psicosocial en funció de la ràtio usuaris/treballadors. Aquest tipus d'equipament sol trobar-se en àrees urbanes i en menor mesura en zones rurals.

Distribució alimentària: També present de forma generalitzada, sobretot en l'àmbit urbà, i amb especial importància dels actors privats com ara ONGs de caràcter confessional, voluntariat i altres organitzacions de la societat civil. Pren la forma de recorreguts urbans de distribució d'aliments i begudes (begudes calentes i mantes a l'hivern) o de menjadors socials.

Equips de carrer: L'objectiu d'aquest dispositiu és intentar vincular les PSLL que viuen al carrer amb els diferents equipaments disponibles dins de l'ampli ventall existent (des d'albergs d'emergència fins al programa Housing First). Davant la negativa, força recurrent en els casos crònics, de voler vincular-se amb un d'aquests serveis, les persones professionals de l'educació social de carrer també realitzen seguiment i acompanyament. Aquests equips solen estar formats per professionals del sector de manera majoritària, amb el suport de voluntariat si és necessari. Tot i ser un dispositiu força recurrent, no es troba completament estès, ja que a moltes ciutats se centren únicament en la provisió de béns de supervivència.

Serveis mèdics: Es tracta d'un servei més intermitent quant a la seva implementació i que pot prendre diferents formes. Equips mèdics de carrer autònoms, o també associant-se amb altres serveis no-residencials per a PSLL, com poden ser els centres de dia. Poden ser serveis especialitzats, multidisciplinaris, o poden donar-se fruit d'un acord informal, on s'estableix una visita periòdica d'un professional als diferents serveis d'atenció a PSLL. També existeixen els equips mèdics mòbils, amb suport de vehicle medicalitzat, que s'estableixen en un punt de la via pública per oferir diferents proves o tractaments. Majoritàriament localitzats a àrees urbanes.

Serveis Residencials

El fet que la concepció del sensellarisme continuï arrelada a l'estereotip del "rodamón" i no s'ampliï la definició cap altres formes d'exclusió residencial severa, genera una diferenciació dels programes residencials per a col·lectius específics en risc d'exclusió social, amb etiquetatges i denominacions diferenciades dins la cartera de serveis socials, sectorialitzant l'atenció. Així, l'atenció a dones víctimes de violència masclista o els joves que migren sols, tot i ser categoritzades com a situacions de sensellarisme per FEANTSA, formen part de circuits de serveis específics dins els sistemes de serveis socials bàsics i especialitzats de moltes administracions, com ara a Catalunya. A països com Portugal o Eslovènia registren una xarxa d'equipaments d'atenció per a PSLL molt limitada, i amb un finançament limitat, ja que ambdós països atenen la problemàtica del sensellarisme des dels serveis socials generals en comptes d'utilitzar un ampli sector dedicat específicament al

sensellarisme. Aquest tipus de configuracions permeten una resposta estratègica àmplia, coordinant diferents sectors del sistema d'atenció social i limitant la focalització dels programes socials (FEANTSA; 2021).

Serveis residencials d'acollida temporal i/o d'urgència: El treball de camp i sistematització elaborada per FEANTSA a escala europea apunten a un ús confús dels termes "temporal" i "d'emergència" a l'hora d'identificar els diferents serveis residencials per a PSLL de durada determinada. El que s'identifica com a servei d'emergència en algunes circumscripcions, és descrit com a servei temporal en altres i viceversa. Aquests serveis es defineixen per una estada limitada de curt termini, que pot variar en funció del mecanisme d'accés, des d'una nit fins a diversos dies o setmanes. Pel que fa al mecanisme d'accés, poden ser tant per ordre d'arribada (o reserva prèvia de plaça), com per derivació d'un professional dels serveis socials o entitats especialitzades. Pel que fa a l'acompanyament psicosocial, de nou, hi ha diversitat d'opcions: des de l'absència d'acompanyament, el suport bàsic centrat en serveis d'higiene, alimentació i seguretat, fins a l'acompanyament pel guany d'autonomia en els casos de derivació amb pla de treball establert. S'hi inclouen: els albergs d'acollida, amb els suports bàsics d'alimentació i higiene, els centres residencials per derivació, amb pla de treball per l'augment de l'autonomia personal, o les estades a pensions atorgades a persones o famílies recentment desnonades.

Habitatges i serveis residencials d'inclusió social: Es tracta d'habitatges temporals, però de major durada que els serveis d'acollida (temporals o d'emergència), que solen oferir una cobertura d'entre tres mesos i un any en termes generals (tot i que les pròrrogues també són comunes). El mecanisme d'accés és per derivació dels professionals vinculats a la gestió del programa de sensellarisme i sovint requereix l'informe favorable dels serveis socials o l'agència competent en la qüestió. Els usuaris compten amb major grau d'autonomia que en els serveis anteriors, tot i que es caracteritzen per una normativa que detalla els usos possibles i penalitzats. L'incompliment del pla de treball o de les prohibicions d'usos comporta l'expulsió en molts casos. Aquests equipaments solen ser compartits amb altres usuaris, i compten amb un monitoratge i acompanyament socioeducatiu d'intensitat moderada o alta en funció dels casos. En molts casos aquests dispositius s'organitzen per col·lectius específics. Es poden donar també configuracions similars, però amb acompanyaments i requisits de baixa intensitat.

Programes housing-led: Es tracta dels dispositius de l'òrbita del programa **Housing First**, basats en l'estabilitat temporal de l'habitatge (considerat com a permanent), l'autonomia de decisió, i la reducció de danys. L'accés al servei es dona per derivació d'altres dispositius. El model és aplicable a diferents col·lectius, adaptant-se a les seves necessitats específiques. Tot i l'èmfasi en la seva implementació en els darrers anys, es tracta del tipus de servei per a PSLL menys comú i menys implantat. Val a dir que la configuració i implantació dels serveis per a persones sense llar és un tema complex d'avaluar des del punt de vista metodològic i institucional a causa de la compartimentació i alt grau de focalització dels serveis socials especialitzats (FEANTSA; 2021).

L'aplicació del **model Housing First** compta ja amb una notable quantitat d'avaluacions, manuals d'aplicació i guies tècniques per a la seva implantació i avaluació. Aquesta informació és accessible,

i està sistematitzada gràcies a la tasca del Housing First Europe Hub. També, les avaluacions de Busquets, Fortea (2017) i de Cladera, Estany, Uribe, Cartoixà (2021), són molt valuoses en termes d'aplicació del model a Catalunya. Sense entrar a sistematitzar totes aquestes aportacions per qüestions d'extensió, es llisten a continuació els vuit principis orientadors del programa Housing First:

1. L'habitatge és un dret i, en conseqüència, no pot estar subordinat o condicionat pel tractament o l'acompanyament social.
2. Les persones ateses han de poder triar com volen viure, la relació que volen establir amb l'equip de suport social i la intensitat de l'acompanyament.
3. S'ha de separar la provisió d'habitatge i la de l'acompanyament social. Els operadors que han de facilitar un i altres component del programa han de ser diferents.
4. La intervenció s'orienta a la recuperació de la persona i posa el seu benestar en el centre.
5. S'adopta un enfoc de reducció de danys en referència a l'ús de substàncies addictives.
6. S'adopta una perspectiva de compromís actiu sense coerció. Les persones ateses s'han de poder comprometre amb el seu procés de recuperació sense temor a sancions.
7. Es facilita una Atenció Centrada en la Persona. Els serveis s'adapten a les necessitats de les persones ateses i no al contrari.
8. L'acompanyament és flexible i està disponible durant el temps necessari. Es modula en funció de les necessitats i continua fins i tot en el cas que una persona abandoni l'habitatge.

Diagnosi del Sensellarisme i les polítiques d'actuació a la Garrotxa

Breu context Socioeconòmic i demogràfic de la Garrotxa

Població

Segons les darreres dades oficials (IDESCAT), la població de la Garrotxa ha arribat a les 59.750 persones, 587 més que l'any 2021, una evolució poblacional similar a la del període anterior (2020-2021), situada en 543 persones. En termes relatius aquest augment suposa un creixement del 0,99%, lleugerament superior al de l'any anterior situat en el 0,93%, i notablement superior al creixement poblacional català, situat en el 0,37% entre els anys 2021 i 2022. Així doncs, la Garrotxa creix poblacionalment per sobre de la mitjana catalana, principalment per ser una comarca amb més immigrants que emigrants (saldo migratori extern positiu situat en 523 persones per l'any 2021, darrer any amb dades disponibles), ja que la diferència entre naixements i defuncions és negativa, amb 190 defuncions més que naixements. En termes de distribució per sexe, l'any 2022 el 50,52% de la població garrotxina són homes (30.185) i el 49,48% dones (29.565), el qual denota una molt lleugera masculinització de la població respecte a l'any 2021, on es van registrar un 50,33% d'homes i un 49,67% de dones.

Pel que fa a la distribució territorial de la població, l'any 2022 Olot concentra el 61,45% de la comarca, amb 36.716 habitants, 417 més que l'any 2021. Entre la resta de municipis de la comarca, tretze augmenten la seva població, dos registren el mateix nombre d'habitants, i cinc perden població respecte a l'any anterior. En termes absoluts, Sant Feliu de Pallerols segueix Olot en termes de creixement poblacional, amb 39 nous habitants, seguir les Planes d'Hostoles amb 34 i per la Vall de Bianya amb 30. En termes relatius, però, són els municipis amb menys pes poblacional a escala comarcal (representen entre el 0,3% i el 0,7% de la població), els que registren un percentatge de creixement més elevat: Beuda (+8%), Argelaguer (+5,3%), Sant Ferriol (+3,64%), Sales de Llierca (+3%), o Sant Aniol de Finestres (+2,8%). En termes de pèrdua de població, Mieres, Maià de Montcal, i Castellfollit de la Roca lideren el llistat en termes relatius, amb decreixements del 2,29%, 1,49%, i 1,38% respectivament. En termes absoluts, Besalú és el municipi que registra una major pèrdua, amb 22 habitants menys respecte l'any 2021 (-0,88%).

Així, en termes generals, s'observa una dinàmica de repoblament en bona part dels municipis petits i mitjans de la comarca (onze municipis d'entre 170 i 1750 habitants creixent entre el 0,9% i el 8%), que compensa l'estancament i pèrdua de població de la resta de municipis de la comarca. Extraient Olot de l'equació, els 20 municipis restants augmenten un 0,74% respecte a l'any 2021, passant dels 22.864 habitants als 23.034.

El fenomen migratori

En termes de moviments migratoris a la Garrotxa, cal observar dues dimensions, les internes, que fan referència als moviments migratoris amb la resta de Catalunya i el conjunt de l'estat, i les externes, que fan referència a altres països. Seguint la tendència dels darrers anys, els saldos migratoris interns de la Garrotxa són positius, és a dir, que més habitants de municipis catalans i

espanyols han vingut a residir a la Garrotxa que no pas n'han marxat. Concretament, el saldo positiu respecte als municipis catalans és de 248 persones, mentre que amb els municipis de l'estat és de 172. Pel que fa a les migracions externes, el saldo migratori també és positiu, amb 523 persones més que han passat a residir a la Garrotxa provinents de municipis d'altres estats, una xifra que, però, representa una reducció del 19,1% respecte al saldo migratori extern de l'any 2020, situat en les 623 persones. L'alentiment del creixement migratori comarcal ve marcat per la reducció en el creixement del saldo migratori Olotí, que decreix en aquest aspecte més pronunciadament que el resta de la comarca, amb un 21,6% menys de nous residents estrangers que l'any 2020.

Tot i el menor ritme de creixement migratori extern entre els residents de la comarca, aquest no deixa de ser una realitat consolidada, i s'observa un 17,69% de la població garrotxina de nacionalitat estrangera per l'any 2022, una taxa migratòria lleugerament superior al 17,22% de l'any 2021, i 1,3 punts percentuals per sobre de la mitjana catalana, que tot creix a un menor ritme en aquest aspecte. La Garrotxa se situa en el lloc número tretze de quaranta-tres en termes de percentatge de població estrangera entre les comarques catalanes. Pel que fa a la seva capital, Olot, es registra una porció superior, situada en el 23,1%, que també registra un creixement respecte al 22,4% d'estrangers censats l'any 2021. Les nacionalitats estrangeres que predominen són les provinents de l'Índia, el Marroc, Romania, Hondures, Gàmbia i la Xina, i representen el 65,2% dels estrangers de la Garrotxa, i el 17,2% dels habitants de la Garrotxa. La distribució de gènere entre la població estrangera revela una major masculinització que entre la població amb nacionalitat espanyola, amb un 54,5% d'homes. Es tracta també d'una població més jove. En definitiva, el fenomen migratori a la Garrotxa, tot i no créixer al mateix ritme que en anys anteriors, continua sent una realitat consolidada a la comarca, amb un caràcter eminentment Olotí, masculinitzat i en franges d'edat relativament joves i en edat laboral, que ajuden a compensar l'envelliment natural de la població, marcat per una major mortalitat que natalitat.

Sectors Productius

Les dades referents a l'estructura productiva de la Garrotxa mostren una clara predominança del sector industrial, molt per sobre de la mitjana catalana, en detriment del sector serveis. Així, mentre el valor afegit brut (VAB) industrial garrotxí arriba al 44,1% del total, a Catalunya tan sols registra el 19,6%. El sector serveis, tot i ser el sector majoritari en la distribució del VAB de la comarca arribant al 49% (dades 2020), queda molt lluny de la mitjana catalana, situada al 74%. L'agricultura de la Garrotxa se situa lleugerament per sobre en termes relatius a la catalana, 1,7% i 1,2% respectivament, i el sector de la construcció registra proporcions similars en les dues circumscripcions, al voltant del 5,2%. La indústria de la Garrotxa se centra majoritàriament en el subsector d'alimentació, tèxtil, fusta, arts gràfiques, química i cautxú, que concentra el 67,4% del VAB industrial, amb especial rellevància de les empreses de productes alimentaris i begudes, amb 902 milions d'euros de facturació i un 34% de l'economia de la comarca (2022).

Mercat laboral

La mitjana anual d'atur registrat a la Garrotxa, per l'any 2022, se situa en les 1.988,4 persones, una xifra inferior a les 2.362 persones aturades de mitjana, durant l'any 2021. Es tracta d'un atur majoritàriament femení, ja que el 54,6% són dones. Es tracta en tot cas de dades positives en termes d'ocupació, ja que l'augment poblacional s'acompanya d'un descens en l'atur global. Els sectors econòmics més afectats per l'atur, amb dades de 2022, són, el sector serveis (23% dels aturats), el sector de l'Alimentació, tèxtil, fusta, paper i arts gràfiques (11,9%), i el sector de l'hostaleria (10%). El sector industrial és el que registra una menor taxa d'atur, ja que només integra el 0,3% dels aturats per l'any 2022.

Pensions

Pel que fa a les pensions contributives per règim general, a la Garrotxa es perceben, de mitjana, 1.015,09 € amb dades de 2021, mentre que la mitjana catalana se situa en els 1.168,23 €. Tot i ser un import inferior, les pensions contributives a la Garrotxa han augmentat a un ritme lleugerament superior que a la resta de Catalunya, registrant un augment del 2,64% envers el 2,23% català. El conjunt de persones que perceben una pensió contributiva a la comarca arriba a les 13.055, el qual resulta en una mitjana d'1,21 pensions per persona, la mateixa xifra des de l'any 2018, i superior a la del conjunt de Catalunya, situada en les 1,14 pensions per persona per l'any 2021. Pel que fa a la bretxa d'ingressos en l'àmbit de les pensions, els homes arriben a cobrar, de mitjana, 420,3 € més que les dones. La jubilació és la categoria on es troba la diferència més àmplia entre ingressos per sexe, arribant als 465 € a favor dels homes, i empitjorant la bretxa registrada l'any 2019, situada en els 460 €. Finalment, les pensions no contributives a la Garrotxa ascendeixen als 282 beneficiaris, amb una mitjana de 416,5 €.

Renda familiar

Pel que fa a les dades sobre desigualtat de rendes segmentades per comarques, les darreres dades disponibles corresponen a l'IDESCAT (2012) i a l'informe encarregat des del CASG Cohesió Social Garrotxa (2017). Tal com reprèn l'informe, segons dades de l'IDESCAT, per la desigualtat de renda a la Garrotxa s'obté una xifra de 45,8; una dada similar a la de Catalunya i que ens indica que el nivell de desigualtat tant a Catalunya com a la Garrotxa es troba en un terme mitjà. És a dir, no podem parlar d'un territori amb molta igualtat, però tampoc d'un territori molt desigual. A més, el percentatge de rendes inferiors al 60% de la mediana se situa en el 27,8% de la població de la Garrotxa, mentre que Catalunya el percentatge arriba al 31,2%. Són en tot cas xifres molt similars i que mostren, a manca de dades actualitzades, una porció important de la població amb una debilitat d'ingressos notable. Finalment, cal assenyalar que la renda familiar disponible registra una lleugera davallada de prop de 900 € per habitant entre les dues darreres dades disponibles, molt probablement als efectes de la pandèmia i el confinament de l'any 2020.

Habitatge

Pel que fa al règim de tinença de l'habitatge a la Garrotxa, el 68,7% dels habitatges principals corresponen al règim de propietat, el 22% a règim de lloguer, i el 9,3% restant a altres formes de tinença (2021). En aquest sentit, són dades força similars al conjunt de Catalunya, on la propietat se situa en el 69% i el lloguer en el 23%. En termes del preu mitjà de lloguer, la Garrotxa registra xifres rècord, arribant als 532 € mensuals al segon trimestre de l'any 2023, un creixement del 25% en comparació als 425,03 € de l'any 2018, segons dades d'Incasól i l'AHC. La ciutat d'Olot arriba als 533 € mensuals de mitjana, i el record comarcal es registra a la Vall d'en Bas, amb 588 € mensuals de mitjana, segons dades de l'AHC pel primer semestre de 2023. Val a dir que aquest no és un fenomen exclusivament comarcal, ja que a Catalunya també es registra un augment històric del preu mitjà del lloguer, arribant 779,84 € mensual al primer semestre del 2022.

En paral·lel a aquest increment del preu del lloguer i l'escassetat del parc d'habitatges disponibles per llogar, les conclusions de l'informe "Discriminació immobiliària - de què estem parlant i com combatre-la" (Olot; 2021), basat en un treball de camp amb els diferents actors territorials involucrats en el sector immobiliari, el sector públic i la societat civil (associacions i entitats), indiquen que a la ciutat d'Olot existeix un clar biaix de discriminació racial a l'hora d'accedir a un habitatge en règim de lloguer; i que quan s'aconsegueix, és en habitatges de menor qualitat en els serveis i en l'estat general de l'immoble.

Pel que fa als habitatges destinats a polítiques socials, des del CASG, en el seu "Informe Situació Habitacional Garrotxa 2018-2019" s'indica una insuficient disposició d'habitatges de protecció social a la comarca, impeding una resposta adequada a una part important de les persones ateses als serveis socials amb problemàtiques d'habitatge.

Seguint dades actualitzades de l'A.H.C, a la comarca de la Garrotxa, amb dades de desembre de 2022, es comptabilitzen 172 habitatges de l'A.H.C (146 del parc públic i 26 de parc privat), distribuïts de la següent manera: Sant Joan les Fonts (27), Olot (67), Les Preses (48), Castellfollit de la Roc (26), sense identificar (4). Pel que fa a la xarxa de mediació per al lloguer social, gestionada des de l'àmbit local, a la Garrotxa es compta, amb dades 2022 de l'AHC, amb 73 contractes de lloguer social vigents. Finalment, i sempre segons les darreres dades actualitzades de l'A.H.C, a la comarca de la Garrotxa hi ha 21 habitatges corresponents a la Xarxa d'habitatges d'inclusió, gestionats per les diferents entitats socials del territori. Així doncs, **el parc total d'habitatges destinats a polítiques socials a la Garrotxa ascendeix als 266 habitatges, és a dir, l'1,19 % del parc total d'habitatges principals de la comarca, en línia amb Catalunya (1,7%) i l'estat espanyol (2%), i que se situa molt per sota del global europeu del 9% (Observatori DESC, 2023).**

El sensellarisme a la Comarca de la Garrotxa

Descripció del fenomen

A la comarca de la Garrotxa el fenomen del sensellarisme s'allunya de les concepcions clàssiques d'aquest, sovint caracteritzades d'acord amb realitats urbanes metropolitanes, on una proporció notable de persones passen llargs períodes dormint a la via pública, fent un ús instrumental i puntual dels serveis socials bàsics de la xarxa d'atenció i amb nivells elevats de cronificació a carrer. Seguint les dades d'atenció proporcionades des del CASG, en el darrer any no s'han constatat situacions de carrer prolongades, llevat d'alguns casos puntuals i de curta durada (pocs dies).

És a dir, des del CASG no es detecta població que es pugui encabir en la primera categoria de l'escala ETHOS d'exclusió residencial, les persones sense sostre que pernocten a la via pública. Val a dir que a la comarca no s'han realitzat recomptes de PSLL, un fenomen més estès a les ciutats grans però amb poca implantació en municipis al voltant de 20.000 habitants o menys, ja que no es fa necessari; la detecció efectuada pel CASG es dona per la directa demanda de suport als serveis socials per part de les persones interessades, pel treball a carrer de les professionals d'atenció a les PSLL o per la derivació a serveis socials des d'algun altre servei de la xarxa d'atenció.

A falta de recomptes, el treball de camp fet entrevistant les referents del programa i les diferents tècniques i educadores socials d'aquest confirmen aquest fet. Les professionals entrevistades han expressat en diverses ocasions que els recomptes de carrer no serien una eina útil en el context comarcal, ja que les dimensions municipals i la seva cobertura i coneixement per part dels cossos de seguretat, dels agents del tercer sector, el teixit associatiu i dels serveis socials detecten de manera immediata els casos més extrems d'exclusió residencial i activen les respostes d'emergència pertinents. Seria recomanable establir mecanismes de cens interns, que tinguin en compte el conjunt d'actors del territori que treballen en l'àmbit del sensellarisme per tal de tenir una xifra actualitzada en tot moment, basada en la tipologia ETHOS aplicada a la realitat comarcal. L'espai adient per actualitzar aquesta dada periòdicament pot ser alguna de les taules comarcals de coordinació, com la d'habitatge o la gestora local de casos.

Les dimensions urbanes, la relació entre volum de població i parc d'habitatges buits, i les característiques dels processos d'exclusió socioresidencial del territori, entre d'altres, fan que l'exclusió residencial a la Garrotxa es materialitzi majoritàriament en forma d'habitatge insegur i inadequat, i que no arribin a les seves formes d'exclusió residencial més severes, com ara dormir al carrer. La combinació de les polítiques d'allotjament temporal i d'emergència del CASG, i el recurs a les diferents formes d'habitatge insegur i inadequat per part de la població que pateix exclusió residencial severa configuren majoritàriament el fenomen del sensellarisme a la Garrotxa. Els casos més aguts d'exclusió residencial corresponen a persones que passen la nit en el seu vehicle a la via pública i rebutgen o esgoten l'opció d'urgència que poden oferir des del CASG com és la pensió, es tracta de casos puntuals.

¿Què és el sensellarisme a la Garrotxa? Definició de subjectes durant el treball de camp

El treball de camp fet amb les professionals dels serveis socials específics revela una percepció marcada per la complexitat a l'hora de caracteritzar cada cas com a potencial usuari del programa i serveis de sensellarisme. En primer lloc, per la recent implantació del projecte a la comarca i a la seva cartera de serveis. En segon lloc, el fet que bona part de les persones amb alts nivells de dificultats socials i necessitats d'acompanyament disposin d'algun tipus d'infraestructura residencial (inadequada o insegura) genera un conflicte a l'hora d'encabir-les o no com a usuàries del programa de sensellarisme.

Un fet recurrent durant el treball de gabinet realitzat per al present pla comarcal ha estat la dificultat per a identificar i comptabilitzar el nombre de persones en situació de sensellarisme a la comarca. La construcció d'una definició de consens amb l'equip impulsor del projecte ha hagut de superar dos límits: d'una banda, adequar les definicions i categories de l'escala ETHOS a la realitat comarcal i, d'altra banda, establir criteris-límit per evitar l'estirament conceptual del sensellarisme cap a totes les formes d'exclusió residencial de la Garrotxa. Sovint s'han eliminat casos de les dades inicialment proporcionades, però també se n'han afegit d'altres posteriorment, durant el treball de gabinet conjunt entre els CASG, la Fundació SERGI i la resta d'agents del territori.

L'acceleració dels processos d'exclusió residencial a la comarca (en volum i en agudesa), fruit de les dinàmiques exposades en l'apartat de context socioeconòmic, són una variable que explica aquest fenomen, en tant que el creixement dels casos d'exclusió residencial severa i l'alça del risc de sensellarisme és relativament recent a la comarca, almenys en relació amb el volum actual, i a l'impacte que causa en la percepció dels i les professionals dels serveis socials.

En repetides ocasions s'ha manifestat durant les entrevistes la tendència a l'alça d'aquests casos i la dificultat de contenció amb els mitjans actuals per part de les professionals dels serveis socials comarcals i d'entitats del tercer sector. Afirmacions com "la situació cada cop va a més" o "acabarà esclatant per alguna banda" han estat recurrents en les diverses entrevistes realitzades.

Finalment, cal remarcar de nou quelcom expressat en repetides ocasions per part de les professionals entrevistades, i és la distància entre allò que els poden haver explicat en diferents seminaris o cicles formatius per part de la Generalitat, o professionals i acadèmics vinculats a les polítiques públiques de sensellarisme, i la realitat de l'exclusió residencial severa observada al territori. Aquesta apreciació inclou també l'actual procés d'acompanyament institucional en la redacció del pla local de sensellarisme per a l'adequació al marc d'acció per l'abordatge del sensellarisme de la Generalitat, coordinat des del Departament de Drets Socials i dirigit als ens locals interessats, on diverses professionals entrevistades han expressat la poca adequació de les problemàtiques comarcals ateses quotidianament amb els exemples i les definicions proposades durant aquest procés.

Es fa palesa la necessitat de generar definicions del fenomen també d'acord amb altres realitats municipals del territori, i que aquestes siguin incorporades en la planificació de polítiques de la Generalitat, per poder donar suport i articular el finançament dels diferents equipaments d'acord amb l'especificitat de cada territori. Aquesta tasca necessita les aportacions dels municipis mitjans i petits del país, però sens dubte també de la voluntat del departament de captar-les i incloure-les en la seva planificació de polítiques per a l'abordatge del sensellarisme.

L'escala ETHOS a la Garrotxa: identificació de categories i comptabilització de casos

A continuació es descriuen les diferents formes de sensellarisme presents a la comarca, establertes a partir dels documents de gestió del CASG (memòria de gestió del programa de sensellarisme i programa 360) i de les entitats presents al territori, utilitzant les categories ETHOS elaborades per FEANTSA.

La sistematització de casos s'ha fet utilitzant diverses fonts de dades:

- Les dades del programa de sensellarisme del CASG (GESS)
- Les dades proporcionades per les entitats del tercer sector
- Les dades proporcionades per l'OLH d'Olot
- Les dades proporcionades pels serveis socials de Castellfollit de la Roca, Sant Joan les Fonts, Banyà, Les Preses, Santa Pau, Vall d'en Bas, Riudaura, St. Feliu de Pallerols, Montagut i Oix, Besalú, i Sant Jaume.

L'actuació del CASG dona resposta als casos més urgents d'exclusió residencial sense alternativa residencial, emprant sovint respostes d'emergència com el pagament d'habitacions a pensions i càmpings de la comarca. Es tracta de solucions temporals, marcades per la inestabilitat en l'estada, i que a efectes de classificació amb l'escala ETHOS s'encabeixen en les categories 2 i 3 (Refugis, Llars, Albergs, Centres d'estada limitada). Constitueixen una resposta d'emergència que ha esdevingut estructural, perpetuant el vincle assistencial entre les persones i el programa d'atenció, com es veurà més endavant.

Entre les categories 3 i 6 de l'escala ETHOS també es troben els residents al programa 360 gestionat pel CASG, i els diferents serveis residencials gestionats per entitats del tercer sector a la comarca (SUARA i CEPAIM), vinculats als programes d'acollida estatals, i autonòmics, amb diferents perfils i objectius dins de cadascun dels projectes (emergència, primera acollida, autonomia, joves tutelats, etc.). Tot i tenir objectius diferents, i atendre perfils diversos, el denominador comú d'aquests programes és també la temporalitat reduïda, acotada, i condicionada al seguiment dels diferents plans de treball individuals.

Pel que fa a la categoria 7 de l'escala ETHOS (pisos de llarga durada per a PSLL), el CASG fa el seguiment de vuit pisos unipersonals/unifamiliars, gestionats des de l'oficina local d'habitatge (OLH) d'Olot. Aquest punt es desenvoluparà més endavant en la descripció dels equipaments residencials dedicats a PSLL, ja que tot i ser pisos destinats a persones amb necessitats elevades d'acompanyament psicosocial, no compten amb els serveis d'acompanyament i suport que solen

tenir aquesta tipologia de programes d'habitatge social d'inclusió de llarga durada per a col·lectius vulnerables o de PSLL (del tipus Housing First). La seva inclusió dins el programa de sensellarisme sorgeix arran de la redacció i procés de diagnosi conjunt entre la Fundació SERGI, l'equip del CASG i l'OLH, però són equipaments residencials que existeixen i funcionen amb anterioritat a la conceptualització de la política local de sensellarisme a la comarca.

Pel que fa a les categories relatives a l'habitatge insegur i inadequat (8 a 13), entre els usuaris del programa de sensellarisme del CASG destaquen les persones que viuen en habitatges ocupats, tot i que també s'identifiquen altres categories de l'escala, com ara persones amb acords residencials precaris (relloguer i viure a casa de familiars/coneguts), o residents a estructures no convencionals (caravanes i altres estructures temporals). Això és degut, en primer lloc, a la disponibilitat (en termes d'ocupació) d'habitatges buits o abandonats i l'opció de poder establir-se en estructures no convencionals-temporals degut a la disponibilitat de terrenys i càmpings a la comarca, i, en segon lloc, a l'escassetat de recursos residencials per a PSLL diversificats al territori.

Les persones poden optar per l'ocupació i l'habitatge inadequat (estructures temporals) en comptes de sol·licitar el pagament d'una habitació a la pensió o el càmping, on se'ls pot posar problemes per continuar-hi durant l'època estival, vacances, ponts o caps de setmana amb activitats culturals/econòmiques a la ciutat, per l'augment de demanda vinculada al turisme, i on es regeixen amb normatives més rígides (pensions). L'opció d'ocupar un habitatge o viure en una estructura inadequada, tot i estar definida també per la incertesa, els permet evitar la temporalitat i normatives de les pensions.

Tot i ser considerades formalment com a categories d'exclusió residencial, i no de sensellarisme segons l'escala ETHOS, el CASG també els presta serveis d'atenció al sensellarisme. Es tracta de perfils amb alts graus de dependència en termes de suport social i que, tot i no encabir-se en les categories de sensellarisme de la classificació ETHOS (1 a 7 i 7), formen part del programa d'atenció al sensellarisme del CASG. Les necessitats socials identificades, juntament amb l'elevat risc de sensellarisme degut a l'exclusió residencial que pateixen, fan d'aquestes persones perfils adequats per al programa d'atenció segons el criteri del CASG.

A la comarca de la Garrotxa, aquestes categories de l'escala ETHOS (8 -13) inclouen, com és d'esperar, un volum de persones molt més elevat que les xifres que es presenten a continuació. Aquest fet tensa la mateixa definició de subjectes del programa de sensellarisme del CASG. La identificació d'aquests casos per part del CASG es deu al fet de sol·licitar diferents serveis del programa de sensellarisme, per la identificació d'un elevat risc de sensellarisme i d'especial vulnerabilitat socioresidencial, i per la dificultat per complir els requisits de la cartera de serveis socials normalitzats, i conseqüentment la necessitat d'un alt grau de suport.

Una de les principals conclusions d'aquesta diagnosi és que el sensellarisme a la Garrotxa, difereix de les definicions de subjectes establertes per les polítiques públiques per a PSLL dissenyades a partir de les realitats metropolitanes i de grans ciutats. S'identifiquen doncs casos a mig camí entre l'exclusió residencial severa i el sensellarisme estricte segons l'escala ETHOS, ja que la comarca i la

seva realitat ofereixen diverses possibilitats en termes d'opcions residencials precàries, a cavall entre l'ocupació, el barraquisme, i formes intermèdies com assentaments en urbanitzacions residencials inacabades, amb cobertura insuficient de serveis bàsics, o antics càmpings amb nivells de deteriorament dels equipaments, on es lloguen parcel·les per instal·lar-hi estructures temporals, o vehicles grans instal·lats de forma permanent per a residir-hi. El sensellarisme, doncs, com a fenomen dinàmic i multifactorial, s'expressa en aquests termes també a la comarca de la Garrotxa, amb les seves pròpies característiques. Aquesta realitat es tradueix en dos grups en els quals es poden dividir les persones ateses des del programa de sensellarisme del CASG i les entitats del tercer sector.

D'una banda, el conjunt de persones que viuen a equipaments gestionats pel CASG en el que poden ser denominats com a equipaments per a PSLL tradicionals. Així i tot, aquests també tenen la seva pròpia particularitat, ja que davant de l'absència al territori de refugis, llars, albergs, i centres d'estada limitada específics per a PSLL, es fa recurs al pagament d'habitacions a pensions i altres establiments (càmpings). Aquest grup també inclou els diferents dispositius residencials d'autonomia del programa 360 i els diferents programes residencials gestionats per les entitats del tercer sector al territori amb finançament autonòmic i estatal. Tot plegat coincideix amb les categories 1 a 7 de la classificació ETHOS, catalogades com a sensellarisme.

D'altra banda, el conjunt de persones que, tot i comptar amb un alt grau de complexitat social i amb la necessitat d'acompanyament específic per part del CASG, han trobat una opció residencial precària, com pot ser l'ocupació, el relloguer d'habitacions (en la majoria d'ocasions pagades des del CASG) o les estructures temporals i precàries que representen les caravanes o altres vehicles, sigui per preferència personal o per manca d'opcions més institucionalitzades.

Taula ETHOS dels casos de Sensellarisme a la Comarca de la Garrotxa

Situació	Categoria Conceptual	Categoria Operativa	Tipus d'Allotjament	Situació a la Comarca
Sense Llar	Sense sostre	1. Dormir al carrer	1.1 Espai públic	2
		2. Pernoctar a albergs per a PSLL	2.1 Refugi d'emergència	
	Sense Habitatge	3. Viure a equipaments per a PSLL	3.1 Llars i albergs	24
			3.2 Centres d'estada limitada	
			3.3 Allotjament amb suport de temporal	31
		4. Viure a refugis per a dones	4.1 Refugis per a dones	
		5. Viure a equipaments d'acollida per a immigrants	5.1 Centres de recepció temporal	
			5.2 Allotjaments per a treballadors	
			6.1 Centres penitenciaris	8
		6. Procés de sortida d'institucions	6.2 Institucions mèdiques	
			6.3 Cases d'acollida per a infants i joves	
		7. Viure en institucions de suport de llarga durada per a PSLL	7.1 Residències i habitatges per a PSLL grans	2
			7.2 Residències i habitatges amb suport per a persones que han estat sense llar	13
Exclusió Residencial	Habitatge insegur	8. Viure en un allotjament insegur	8.1 Amb amics o familiars	7
			8.2 Relloguer	33
			8.3 Ocupació en precari	59
		9. Viure sota amenaça de desnonament	9.1 Per impagament de lloguer	8
			9.2 Execució hipotecària	
		10. Viure sota amenaça de violència	10.1 Amb antecedents de violència domèstica o amb denúncies interposades	
	Habitatge inadequat	11. Viure en estructures no convencionals-temporals	11.1 Mobile homes, caravanes	6
			11.2 Edificació "no convencional"	2
			11.3 Estructures temporals	
		12. Viure en habitatges insalubres	12.1 No adequats per a la vida quotidiana	
		13. Viure en situació d'амuntegament	13.1 Sobreocupació de l'habitatge	

Elaboració pròpia amb les dades proporcionades des dels serveis socials comarcals

Durant l'any 2022, a la Garrotxa hi ha hagut 195 persones en situació de sensellarisme vinculades al CASG i als recursos de territori de la Fundació Cepaim (projecte autonomia joves i pis d'acollida). A més, cal tenir en compte les PSLL vinculades als programes de tutela de la DGAIA i als programes d'acollida del Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions, implementats per SUARA Cooperativa i Fundació Cepaim, que sumen 251 i 109 persones respectivament. És a dir, en total, a la comarca de la Garrotxa, durant l'any 2022 s'han comptabilitzat 555 persones en situació de sensellarisme.

Algunes matisacions respecte a la Taula ETHOS comarcal:

- De les 195 persones identificades en situació de sensellarisme i/o ateses a recursos comarcals de sensellarisme, el **85% han estat a la ciutat d'Olot**. Entre els casos identificats per altres municipis de la comarca, el 31% correspon a Sant Joan les Fonts, i el 21% a Besalú.

- Les dues persones ubicades a la categoria 1 corresponen a dos casos de pernoctació intermitent a vehicles a la via pública
- Les 24 persones que viuen o han pernoctat a les pensions de la comarca s'han ubicat a la categoria 3.1 Llars i albergs, ja que és la que més s'assimila a la pensió dins de l'escala ETHOS, tot i que la pensió no és un espai inicialment pensat ni dissenyat per acollir PSLL.
- Els joves que han viscut als equipaments del programa 360 i el programa anàleg de la F. Cepaim s'ubiquen a la categoria 3.3
- S'ha decidit comptabilitzar a part a les persones que viuen als dispositius d'acollida per a persones migrants (adults i menors) gestionats per SUARA i CEPAIM, que per definició s'encabeixen en la categoria 5 de l'escala ETHOS (o també 3.3). S'ha fet responen a la compartimentació de les polítiques socials a l'Estat i a Catalunya, on aquests casos no es comptabilitzen estrictament com a sensellarisme, tot i que per definició de FEANTSA ho són.
- La categoria 7.2 fa referència als pisos d'inclusió de llarga durada gestionats des de l'OLH d'Olot i el pis d'acollida de Cepaim. Com s'analitzarà posteriorment, els habitatges de l'OLH no poden ser definits com a dispositius que pertanyin a "institucions de suport de llarga durada per a PSLL", però la durada dels contractes i l'exclusivitat en l'ús de l'habitatge fan que sigui la categoria més pròxima.
- A la categoria 8.3 "ocupació en precari" s'han inclòs 12 joves del programa 360 per als quals no s'ha acabat de definir el tipus de pernoctació per ser canviant entre diferents subcategories dins de la categoria 8 "Allotjament insegur".
- La categoria 9.1 "amença de desallotjament per impagament" inclou els casos del CASG etiquetats com a "lloguer" al GESS on s'especifica un historial de dificultats per mantenir els contractes de lloguer i el recurs periòdic als serveis de sensellarisme.
- Les categories 11.1 i 11.2 corresponen a les persones allotjades als diferents càmpings de la comarca que des del CASG i la resta de municipis s'han ubicat dins el programa de sensellarisme.

Caracterització dels perfils de les PSLL a la comarca

A continuació es presenten les dades obtingudes del programa de gestió del CASG (GESS) pel que fa als usuaris/es del programa de sensellarisme comarcal i Sostre 360, incloses en la memòria de gestió 2022 proporcionada des del CASG. Les dades corresponents als casos d'altres municipis de la comarca, i les dels diferents programes gestionats per SUARA i CEPAIM no s'han pogut afegir en

aquest apartat íntegrament, ja que no s'han proporcionat tots els nivells de detall de les variables registrades al GESS, i es tindran en compte únicament en l'anàlisi quan les dades ho permetin.

L'objectiu d'aquest apartat de la diagnosi és descriure la composició sociodemogràfica del sensellarisme a la comarca de la Garrotxa, i comparar-ho amb les dades proporcionades per l'Enquesta sobre Persones Sense Llar 2022 publicada per l'Institut Nacional d'Estadística (INE), per identificar les diferències i similituds amb la mostra a escala estatal, construïda amb dades de 28.553 casos.

CASG

Gènere		
Home	68	76,40%
Dona	21	23,60%

INE

Gènere		
Home	21900	76,70%
Dona	6652	23,30%

Pel que fa a la distribució de gènere, les dades obtingudes del GESS mostren unes proporcions pràcticament idèntiques a les de la distribució estatal, amb una infrarepresentació del sensellarisme femení, que se situa al voltant del 26%. Això és degut al fet que les dades sobre sensellarisme s'elaboren a partir de recomptes al carrer, o bé utilitzant les dades dels serveis socials específics, espais on les dones en situació de sensellarisme són menys presents.

La invisibilització del sensellarisme femení és un fenomen recurrent: la manca d'espais no mixtos, que siguin percebuts com a segurs per les dones, l'estigma que plana sobre el sensellarisme femení (relacionat al rol de cuidadores atribuït a les dones) i el risc més gran al pernoctar a la via pública, són les variables que expliquen aquesta tendència. El programa de sensellarisme del CASG no és una excepció: l'anàlisi qualitativa de les entrevistes revela diverses referències a la masculinització en l'ús de certs equipaments com ara el Servei d'atenció a l'exclusió social, assimilable a un centre de dia i el rebuig a participar d'aquests espais per part de les dones que el podrien necessitar, degut a una percepció d'inseguretat i manca d'intimitat.

CASG

Edat		
18 - 29	74	42,80%
30 - 39	33	19,10%
40 - 49	27	15,60%
50 - 59	23	13,30%
60 - 69	13	7,50%
70 - 80	3	1,70%

INE

Edat		
18 - 29	6.036	21,10%
30- 44	8.573	30,00%
45 - 64	12.366	43,30%
64 +	1.578	5,50%

La distribució etària de les dades està construïda amb intervals diferents, mentre l'INE construeix intervals generacionals, el GESS està organitzat per dècades. En tot cas, el primer tram etari coincideix, i mostra un sensellarisme juvenil molt més elevat a la comarca de la Garrotxa que en la mitjana estatal. Les xifres corresponen al pes relatiu dels usuaris del programa 360 (18-20 anys)

sobre la resta de categories. D'altra banda, fent un exercici d'equiparació, la franja d'entre els 30 i els 44 anys mostra proporcions similars entre la Garrotxa i la resta de l'estat, tot i que aquesta és major a la mitjana estatal. Finalment, el sensellarisme entre la gent gran és força més reduït a la comarca que a les dades de l'INE.

En tot cas, cal remarcar la influència dels joves del programa 360 en aquesta distribució, i al fet que les estadístiques de l'INE no incloguin en la majoria de les circumscripcions aquest tipus de programa dins de les estadístiques de sensellarisme, ja que aquest tipus de programes s'encabeixen en altres definicions de política pública en les estadístiques de l'INE. Si s'extreuen les dades del programa 360, el sensellarisme a la Garrotxa deixa de ser un fenomen juvenil, i mostra una ràtio de joves (18-29 anys) inferior a la mitjana estatal (passarien de representar el 42,8% al 12,4%), però similar la mitjana catalana, situada al 14,3%.

CASG

Nacionalitat		
Nacional	52	58,40%
Comunitari	4	4,50%
Extracom	33	37,10%

INE

Nacionalitat		
Nacional	14316	50,10%
Comunitari	1818	6,40%
Extracom	12419	43,50%

el que fa a la nacionalitat de les PSLL a la comarca de la Garrotxa s'observa una proporció inferior d'estrangers que a les dades de l'INE, sempre que s'extreguin les dades referents al programa 360. Si es mantenen, la proporció de PSLL de nacionalitat estrangera s'inverteix, passant del 41,6% al 66,5%. El que sí que s'observa, és una proporció inferior de PSLL amb nacionalitat estrangera de l'àmbit comunitari.

Creuant les dades de nacionalitat i edat, el que es veu és que el sensellarisme a la comarca de la Garrotxa tendeix a ser juvenil entre les persones de nacionalitat estrangera, mentre que presenta major proporció de nacionalitat espanyola entre les persones de més edat. En aquest sentit, la comarca de la Garrotxa s'encabeix dins de la tendència generalitzada als darrers anys en l'àmbit estatal (i també europeu), on el risc de sensellarisme augmenta entre les persones joves i les migrants.

CASG

Situació Administrativa		
Regular	137	80,60%
Irregular	30	17,60%
Tràmit	3	1,80%

Les dades de l'INE no registren la situació administrativa de les PSLL, impossibilitant la comparació amb les dades proporcionades a la Garrotxa. L'única dada rellevant disponible en aquest sentit correspon a la diagnosi sobre la situació de sensellarisme a Barcelona de l'any 2022, dada que

reprèn la Generalitat de Catalunya en el Marc d'Acció per l'Abordatge del Sensellarisme 2022-2025, i que per l'any 2022 se situa en el 27%. És a dir, 10 punts per sobre de la mitjana comarcal de la Garrotxa. Es tracta de realitats urbanes asimètriques, difícilment comparables en termes de volum i problemàtiques, però aquesta dada mostra un cert nivell d'èxit en les gestions i acompanyaments pel que fa als tràmits d'estrangeria i la cobertura de drets de ciutadania per part dels diferents equips involucrats des del CASG, en tot cas si es compara amb l'única dada disponible.

CASG

Unitat de convivència		
Sol	83	93%
Parella	4	5%
Familiars	2	2%

En termes d'unitat de convivència l'INE estructura les dades de manera diferent, segregant les preguntes sobre parella, família, i tipus de convivència, dificultant una mirada de conjunt de les unitats de convivència de les PSLL a la resta de l'estat. En tot cas, sí que aporta dues dades en aquest sentit: un 12,5% de les PSLL conviu en parella, i l'11% amb algun fill (en família). Així doncs, a la comarca de la Garrotxa, les PSLL mostren una taxa de vinculació familiar-convivencial menor que a la resta de l'estat, ja que tan sols el 5% té parella i només un 2% viu en família.

CASG

Risc		
Greu	62	69,7%
Moderat	22	24,7%
Ileu	5	5,6%

El nivell de risc de les PSLL registrat al GESS per part del CASG és un indicador construït a partir de la percepció dels seus tècnics a l'hora de valorar cada expedient, que aporta una imatge sobre la cronicitat o nivell d'acompanyament que poden necessitar les PSLL a la Garrotxa, però que no compta amb elements objectius de valoració que apareguin en el GESS o en la memòria de serveis. En aquest sentit, l'INE no categoritza les PSLL per nivell de risc, sinó que estableix diferents criteris que poden configurar un indicador de nivell de risc o cronicitat de la situació de sensellarisme.

Un element força objectiu en aquest sentit és el temps en situació de sensellarisme, on sovint s'estableix la barrera de l'any com indicador de cronificació. En aquest sentit, les dades de l'INE indiquen que un 67,5% de les PSLL pateixen aquesta situació des de fa més d'un any, i un 40,5% fa més de tres anys. Són xifres similars al 69,7% dels casos de sensellarisme detectats com a "greus" per part del programa del CASG. En tot cas, és necessari perfeccionar l'indicador, afegint elements objectius quantificables a l'hora d'establir el nivell de risc de les PSLL a la comarca, com ara el temps en situació de sensellarisme, els consums problemàtics, la salut mental, o haver patit diverses violències, entre d'altres.

CASG

Ingressos		
IMV/RGC	36	40%
Sense ingressos	22	25%
PNC	13	15%
Treballa	9	10%
Atur	9	10%

INE

Ingressos	
IMV/RGC	11,6%
Sense ingressos	*59,10%
PNC	17,4%
Treballa	9,3%
Atur	2,6%

L'apartat d'ingressos revela una major cobertura financera entre les PSLL a la Garrotxa que al conjunt de l'estat. S'observa, en primer lloc, un percentatge molt més elevat de PSLL que perceben l'IMV o la RGC, superant la mitjana estatal en 30 punts. També pel que fa a l'atur, la diferència és notable, amb 7,5 punts de diferència. La categoria "sense ingressos" reflectida a l'INE realment registra un 29,9% de les PSLL al conjunt de l'estat, però s'han afegit categories d'ingressos informals, com ara les donacions privades o els ingressos percebuts pel fet demanar almoines/pidolar.

El GESS no registra aquestes categories, però en tot cas s'haurien d'encabir dins de les persones "sense ingressos", ja que la resta de categories corresponen a ingressos formals. Les dades revelen doncs una major efectivitat a l'hora de tramitar els ajuts de garantia d'ingressos a la comarca. Tot plegat augmenta la capacitat de solvència respecte a les dades de les PSLL a escala estatal i pot explicar també la major capacitat de mantenir acords residencials precaris i informals a través dels ingressos.

Tipus de pernoctació	CASG		INE
Alberg o residència	31	15,90%	43,2%
Centre d'acollida a dones supervivents de violència			0,5%
Centres d'ajuda al refugiat			0,2%
Piso facilitat per ONG o organisme	15	7,70%	15,4%
Pis ocupat	59	30,30%	7,6%
Pensió pagada per una ONG o organisme	24	12,30%	5,4%
Espai públic	2	1,00%	14,9%
Allotjaments de fortuna	8	4,10%	12,8%
Amics i Familiars	7	3,60%	
Amenaça desnonament	8	4,10%	
Centre penitenciari	8	4,10%	
Relloguer	33	16,90%	

Pel que fa al tipus de pernoctació, l'INE construeix les categories d'acord amb les diferents tipologies d'equipament residencial per a les PSLL, similars a les categories de sensellarisme establertes per FEANTSA a l'escala ETHOS, tot i que afegeix l'ocupació i "l'allotjament de fortuna" com a possible categories de pernoctació dins el sensellarisme. Les dades del CASG corresponen a la classificació segons l'escala ETHOS aplicada als casos de la comarca que s'ha construït per al present pla.

Les principals diferències entre els tipus de pernoctació de les PSLL a la Garrotxa i al conjunt de l'estat corresponen a les categories d'Alberg o residència i a la d'ocupació. La categoria d'alberg o residència s'ha assimilat als serveis residencials del programa 360 (Allotjament amb suport temporal a l'escala ETHOS), ja que l'elevada rotació i el fet de compartir l'espai amb diverses persones impedeixen emmarcar el programa dins de la categoria de "pis facilitat per ONG", caracteritzats per una durada més llarga i nivells d'autonomia i privacitat més elevats.

Tot i això, és cert que la categoria no reflecteix el programa 360 al 100% i que realment no hi ha cap alberg ni residència per a PSLL a la comarca de la Garrotxa, i que, en canvi, aquesta sí que és una de les tipologies d'equipament per a PSLL més estesa en tot l'estat, sobretot en els nuclis urbans mitjans i grans. En el cas de la Garrotxa, aquesta funció la compleix la pensió, que constitueix una categoria en si mateixa, amb registres notablement superiors a la resta de l'estat (7 punts percentuals per sobre).

Finalment, els pisos ocupats per PSLL constitueixen el 30,3% dels tipus de pernoctacions a la comarca, mentre que al conjunt de l'estat el 7,6%. Es tracta en tot cas d'una lectura complexa, ja que en la majoria de grans ciutats no se solen comptabilitzar els pisos ocupats dins del sensellarisme, com tampoc ho fa la categorització ETHOS.

Tot i que és un fenomen creixent en municipis grans, la proporció de persones i famílies que són ateses a serveis específics per a PSLL sense estar dins d'una categoria ETHOS de sensellarisme és superior en els municipis petits i mitjans, com mostren les dades de la Garrotxa.

El Programa de Sensellarisme del Consorci d'Acció Social de la Garrotxa (PSCASG) i altres serveis d'atenció a PSLL de la comarca

Principis orientadors i de funcionament

L'actual Programa d'Atenció a les Persones Sense Llar del CASG depèn de l'Àrea de promoció social de l'ens i s'emmarca en el Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya 2022-2025 i del Contracte programa 22-25 -Fitxa 48 a la comarca, del qual rep finançament. El programa comarcal incorpora en la seva definició les tres línies estratègiques plantejades al Marc d'Acció català:

- Adquisició d'espais residencials dignes
- Implementació d'un sistema d'atenció
- Disseny d'un model d'acompanyament i apoderament de les persones en situació de sense llar i de sense sostre

El programa s'estructura d'acord amb els següents **objectius generals**:

OG1. Oferir a les persones sense llar una solució residencial i cobrir-ne les necessitats bàsiques.

OG2. Propiciar a les persones sense llar un suport socioeducatiu que els permeti iniciar un projecte de vida autònoma i arrelada a la comunitat.

OG3. Coresponsabilitzar la comunitat en l'objectiu de la inclusió social.

OG4. Activar a persones vulnerables en situació d'alt risc social sense llar o amb fragilitat d'habitatge a partir de definir i iniciar itineraris d'inclusió social amb acompanyament intensiu i integral que permeti la incorporació progressiva a la xarxa d'habitatge assistit.

Els **destinatariis potencials del programa** són definits com "les persones i famílies detectades a la Garrotxa que es troben en una situació d'alt risc social, immerses en dinàmiques de carrer, sense un habitatge, amb itineraris previs cap a la integració social fallits i sense xarxes de suport positives."

El programa també estableix un llistat de criteris en termes de **població objectiu**:

- Persones i famílies autòctones o migrades.
- Persones en situació de sense llar, infrahabitatge i/o habitatge inestable.
- Persones amb conflicte permanent i/o amb trencament amb la família o referents.
- Persones sense un suport familiar i mancances afectives.
- Persones immerses en dinàmiques de carrer i risc social.
- Persones que no han assolit un procés mínim d'integració sociolaboral, que s'han trobat en situació de desarrelament social i laboral tot i que han anat participant en itineraris previs d'aquest tipus.
- Persones que mostren una motivació cap al canvi positiu als seus itineraris acceptant la relació d'ajuda i reconeixent l'existència de factors de risc.

La **hipòtesi de treball, o teoria del canvi**, sobre la qual reposen les actuacions plantejades al programa és la següent: "Si es dona una resposta a la motivació pel canvi positiu, oferint atenció i seguiment individualitzada, intensiva i acompanyada d'un seguit de serveis per resoldre o millorar la situació inicial, així com accions específiques per aquesta finalitat, aquestes persones poden reestructurar la seva situació fins a l'establiment d'un itinerari d'inclusió social a seguir que s'iniciï amb la incorporació a una xarxa d'habitatge assistit."

Per la validació de la hipòtesi de treball i funcionament del programa, s'estableixen un seguit d'actuacions estratègiques que l'han de propiciar:

- Treballar prèviament mitjançant un procés de mutu acord amb el consentiment de la persona, que tindrà el poder de decidir com serà el seu itinerari per no minvar les seves expectatives. Es farà amb tutories i/o entrevistes d'adequació.

- Intentar estructurar el seu dia quotidià mitjançant un horari i una ocupació dirigida al seu temps lliure.
- Oferir accions de reactivació de competències per poder treballar la socialització i les habilitats socials, en aquelles persones que són més vulnerables.
- Generar una xarxa perquè aquestes persones puguin comptar amb tot un seguit de recursos perifèrics i/o propis per resoldre totes les situacions que han d'abordar: suport jurídic, formació ocupacional, recerca de feina, aprenentatge de llengües, deutes, etc.
- Avançar cap a una cobertura de necessitats bàsiques amb la derivació a l'accés a la xarxa d'habitatge autònom, assistit o protegit.

Observacions

Els objectius generals, així com la redacció de les actuacions per a dur-los a terme remetent al model d'escala en l'àmbit de les polítiques de sensellarisme. El model s'estructura en la superació progressiva d'etapes d'inserció i de cobertura de necessitats bàsiques, on "la motivació pel canvi positiu" esdevé el motor que permet superar les diferents etapes i serveis, on la culminació de l'itinerari consisteix a la "derivació a la xarxa d'habitatge autònom, assistit, o protegit".

Amb independència de la integralitat i autonomia dels dispositius residencials que integrin el programa, s'avaluarà posteriorment, el model d'escala posa l'accent en els serveis socials com l'actor que ha d'acompanyar i promoure la voluntat de canvi de la persona en situació de sensellarisme i que aquesta li permeti finalment ingressar en el circuit d'habitatge més o menys normalitzat. En l'actualitat, com s'ha mencionat anteriorment, les polítiques públiques d'atenció al sensellarisme estan canviant el rumb cap al model "Housing Led Policies" (polítiques orientades a l'habitatge), on s'inverteix la hipòtesi de treball del model d'escala: el factor central passa a ser la provisió d'un habitatge digne, a partir del qual es podran treballar tot el seguit de problemàtiques i vinculacions a la xarxa d'atenció que la persona necessiti i decideixi.

El Marc d'acció per a l'abordatge del sensellarisme a Catalunya 2022-2025 inclou aquest enfocament orientat a l'habitatge, concretament amb la introducció del model Primer la Llar (Housing First), alhora que reconeix la necessària convivència amb el model assistencial d'escala basat en els serveis socials, en la seva transició cap a les polítiques públiques de sensellarisme orientades a l'habitatge.

La mateixa memòria del programa de sensellarisme del CASG menciona que "aquest primer any ha de servir per poder alçar la veu i focalitzar els esforços no només en atendre les persones sense llar amb un allotjament puntual sinó de **generar propostes d'habitatge social, noves solucions a l'habitatge, pisos d'emergència, pisos compartits**, etc. Llavors és quan podrem treballar en oferir un suport social, fent necessari passar d'una lògica d'emergència a una lògica de garantia de l'habitatge", el qual denota la voluntat d'encabir-se en les polítiques actuals de la Generalitat en l'àmbit del sensellarisme.

Mecanismes de coordinació interinstitucional

La coordinació amb altres actors de la xarxa d'atenció presents a la comarca s'organitza a partir de taules, comissions i espais d'intercanvi d'informació, amb l'objectiu d'oferir serveis de manera col·legiada i generant sinergies entre els diferents operadors de la comarca, siguin ens públics o entitats privades. El programa de sensellarisme del CASG es vincula amb la resta de serveis i actors de la xarxa a través dels següents mecanismes de coordinació:

Taula Comarcal Joves Que Migren Sols (JQMS)

És un òrgan de gestió i coordinació de casos liderat pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies a través de la Comissió Gestora de les comarques gironines. Està encarada a l'emancipació i a la majoria d'edat dels joves que han estat atesos pel sistema de protecció com a menors no acompanyats amb l'objectiu de buscar i crear recursos residencials, formatius i laborals per la majoria d'edat d'aquests joves.

S'estructura en tres grups de treball:

- Acollida i Habitatge
- Documentació, formació, Inserció laboral
- Salut i Benestar emocional

Hi participen semestralment: CPNL, Núria Social i xarxa d'acollida, Suara, Cepaim, ABS's, Joventut comarcal, Ocupació juvenil, Dinàmig, Xarxa Salut mental adults, CAS, CSMIJ, Oficina de Treball de la Generalitat (SOC), EAP Garrotxa, Inspecció d'Ensenyament, Escola d'Adults, Educació Olot, Mossos d'Esquadra, Policia Local, Oficina local d'Habitatge, Escola NOIMA, Ranura

Taula de Cohesió de la Garrotxa

Espai transversal coordinat des del CASG amb l'objectiu d'informar, planificar, consensuar i coordinar les actuacions de les següents comissions:

- Necessitats bàsiques
- Ocupació
- Habitatge i pobresa energètica
- Salut
- Educació
- Inclusió Digital

Hi participen les àrees d'Educació, Ocupació i Habitatge de l'Ajuntament d'Olot, Salut Pública, Joventut del Consell Comarcal i el CASG, a més de les entitats Càritas, Mans per l'Acció Solidària i Creu Roja.

Taula de Coordinació local per al dret a l'habitatge

L'objectiu de la taula és buscar alternatives que evitin els llançaments i desnonaments per motius econòmics, procurar solucions efectives per a la dació en pagament i per a l'accés als lloguers socials i manteniment de l'habitatge, així com donar suport a la Iniciativa Legislativa Popular (ILP) per a la dació en pagament, contra els desnonaments i pels lloguers socials. Es busca donar una resposta única i coordinada a les diferents necessitats i emergències que pateixen les famílies desnonades.

Hi participen: Regidories d'Habitatge d'Olot i de Serveis Socials d'Olot, Plataforma d'Afectats per la Hipoteca, Col·legi d'Advocats de Girona, Cambra de la Propietat, Càritas, Consorci d'Acció Social de la Garrotxa, Oficina Local d'Habitatge.

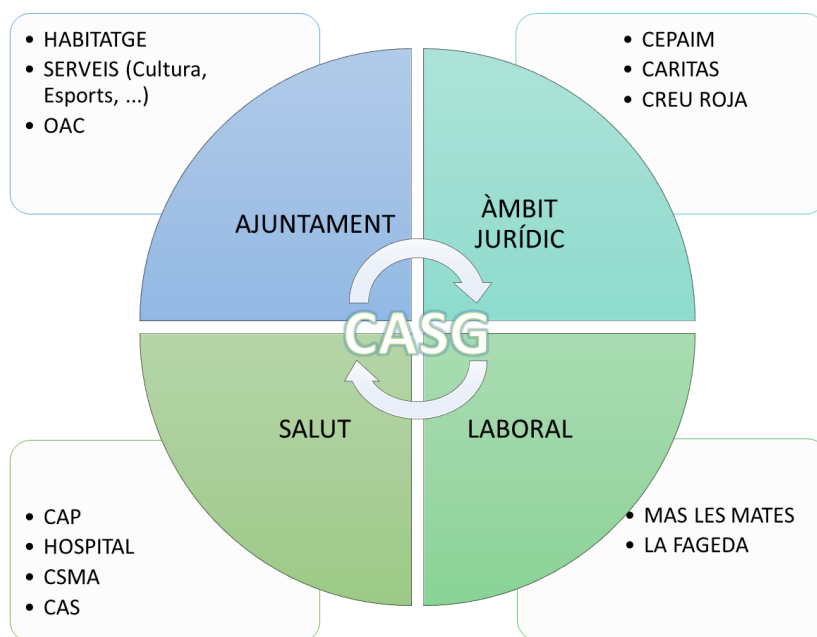
Unitats Funcionals PAISS SM (Atenció Integrada de les Persones amb Condició de Complexitat Social i Sanitària)

Es tracta d'un espai de coordinació destinat a la identificació de casos identificats com a Pacient Crònic Complex (PCC), on es busca consensuar criteris d'identificació i d'intervenció conjunta. La principal tasca consisteix a identificar factors de risc i pluri-morbiditat, la intervenció multidisciplinària i la gestió de l'accés a diferents dispositius i recursos.

Hi participen quinzenalment: CASG, la Xarxa de recursos assistencials de salut mental i addicions (CSMA i CAS), i l'Equip d'Atenció Primària.

Coordinacions en xarxa

Pel que fa als àmbits temàtics de coordinació i de treball en xarxa, el programa es vincula de la següent forma (extret programa d'Atenció al Sensellarisme CASG 2022):

En termes de coordinació dels serveis del projecte, els actors s'articulen segons les següents funcions (extret del Projecte d'atenció a PSLL - CASG 2022).

Tipus	Actors	Funció
Gestió del projecte	Consorci d'Acció Social de la Garrotxa	Coordinació i desenvolupament del projecte. Elaboració del Pla de Sensellarisme de la comarca. Diagnosi, planificació i recerca de recursos.
Col·laboradors del projecte	Serveis del Consorci d'Acció Social de la Garrotxa	Ofertament de serveis i recursos perifèrics per al recolzament dels itineraris de les persones destinatàries del projecte, segons motivacions i interessos.
	Habitatge de l'Ajuntament d'Olot i Comarca	
	Agència Catalana de l'Habitatge	
	DinàmiG	Cobertura de necessitats bàsiques per a l'acompanyament als itineraris. Derivació a la xarxa de recursos residencials.
	Hostals i Pensions d'Olot i comarca	
	Càritas, Creu roja, Fageda, CEPAIM i altres entitats socials amb recursos	Cobertura de necessitats bàsiques per l'acompanyament als itineraris. Formació o inserció laboral.

	d'atenció	
	Associacions, Entitats de barri, ciutat i comarca	Oportunitats de participació a les activitats potenciant el sentiment de pertinença, l'autonomia i la motivació per participar.
Destinatari del projecte	Persones i famílies en situació d'alt risc social i sense habitatge estable.	Participació i compromís en el projecte pel desenvolupament d'un itinerari cap a la integració sociolaboral.

Serveis d'Atenció al Sensellarisme a la Comarca de la Garrotxa

Serveis propis de la Xarxa d'atenció al Sensellarisme CASG

A continuació es presenta la caracterització dels serveis inclosos dins del programa de sensellarisme implementat des de l'any 2022 per part del CASG a la comarca de la Garrotxa. L'objectiu d'aquest apartat és conèixer el programa de sensellarisme a partir de la descripció detallada dels diferents dispositius, residencials i no-residencials, els seus mecanismes de funcionament, normatives i definició de subjectes. Tot plegat ha de contribuir a identificar els punts de convergència amb el nou marc d'acció de la Generalitat, però també poder assenyalar reptes i línies d'aproximació amb el que planteja la nova política pública plantejada per la Generalitat.

El programa de sensellarisme del CASG és una política pública de nova creació, que aglutina, però, serveis i actuacions que ja es trobaven en funcionament amb anterioritat i que s'han assemblet en el marc del programa per dotar de més coherència l'acció pública en l'àmbit de l'exclusió residencial severa.

Els serveis que es descriuran a continuació tenen doncs una inèrcia de funcionament pròpia, anterior a la descripció i objectius fixats pel programa comarcal d'atenció al sensellarisme i es troben en tensió entre aquesta inèrcia i les noves definicions i objectius marcats pel programa, així com les posteriors línies d'acció que proposi el present Pla Comarcal. Per a la seva anàlisi i detall s'utilitzaran els diferents documents oficials proporcionats des del CASG (memòries de gestió, reglaments, contractes de cessió) i les aportacions realitzades per les professionals que hi intervenen cada dia.

Serveis Residencials

Servei d'Allotjament Temporal per a persones en risc d'exclusió social - Pensions

El servei d'allotjament temporal d'urgència consisteix en pensions-hostals ubicades a la ciutat d'Olot i a Castellfollit de la Roca, regulades per a rebre persones soles o unitats familiars en situació d'exclusió residencial i social sobrevinguda. El marc regulador d'aquest servei és la "Normativa de funcionament intern del servei d'allotjament temporal per persones en risc d'exclusió social" del CASG. Actualment, existeix conveni de col·laboració amb les pensions La Vila, Sant Bernat, La Perla, Can Morera i a la ciutat d'Olot, i amb Ca la Paula a Castellfollit de la Roca.

Descripció del servei

A la memòria del programa de sensellarisme del CASG 2022 s'indica que hi resideixen 18 persones, que poden fer-ho de manera individual o en modalitat compartida, segons el criteri que determinin els tècnics dels serveis socials. La via d'accés al servei és per derivació directa dels serveis socials del CASG o bé per derivació des del servei de Policia Local, que pot proporcionar vals d'una nit de pernoctació a persones transeünts, i que ha de ser validat posteriorment des dels serveis socials.

Les estades prolongades a les habitacions, més enllà de la nit d'urgència, compten amb un pla de treball associat, on el principi orientador és l'acceptació de la intervenció social que es determini, així com de les pautes i els compromisos de convivència establerts. El CASG es reserva el dret de modificar la normativa associada amb l'obligació de notificar individualment i per escrit cada unitat de convivència. Aquest pla de treball "pot incloure suport socioeducatiu i d'inserció social i laboral per promoure que les persones i unitats de convivència allotjades puguin ser més autònomes." Tot i ser definit com un servei temporal, no figura una temporalitat concreta en el document marc regulador.

Existeixen diverses limitacions en l'ús de l'espai, entre les que s'identifiquen: el consum de tabac, begudes alcohòliques i altres estupefaents; les mascotes; emmagatzemar objectes, fer un ús intermitent o discrecional de l'habitació o deixar els infants a càrrec sols a l'habitació. No es garanteix la seguretat dels objectes de valor, que queden sota responsabilitat dels usuaris.

Tanmateix, es tracta d'un espai normativitzat, amb usos de l'espai limitats, horaris definits i molt poca o pràcticament nul·la flexibilitat en la autoorganització de l'espai (estèticament i del mobiliari). Els serveis són limitats (no hi ha cuina) i els electrodomèstics són compartits en espais comuns (nevera i microones). Les visites estan prohibides a menys que es donin autoritzacions puntualment des dels serveis socials. El servei de neteja inclou terra, bany i escombraries els dies disponibles, a menys que el desordre de l'habitació no ho permeti. Hi ha calefacció, aire condicionat i també wifi gratuït. En els casos on s'escaigui, es pacta un copagament per part dels usuaris.

L'observació i compliment d'aquest conjunt de normes i directrius s'estructura sobre un sistema de faltes i sancions, molt comú en aquest tipus de dispositius, que s'estableix en tres nivells: lleu, greu, i molt greu. Els tres nivells de sancions comporten l'avís/amonestació escrita, l'expulsió temporal i l'expulsió permanent. L'expulsió permanent s'aplica en els casos més greus, on s'han de donar supòsits d'agressió física i verbal, comportaments fora de la llei (tràfic i consum d'estupefaents) o

reiterar faltes greus com ara estar sota els efectes de substàncies estupefaents o bloquejar sistemàticament la feina dels professionals de la pensió o els serveis socials.

Observacions

La descripció del servei, així com les aportacions fetes per part de les professionals del CASG que han participat a l'elaboració del present pla comarcal, han servit per identificar les següents limitacions en la consecució dels mateixos objectius del servei, que podem definir com evitar l'exclusió residencial severa i l'augment d'autonomia dels seus usuaris.

La pensió no és un espai pensat ni dissenyat per dur a terme el treball d'acompanyament socioeducatiu que poden requerir els diferents perfils que s'hi allotgen, el qual impossibilita que les professionals del CASG puguin desenvolupar dinàmiques de treball encarades a l'augment de l'autonomia. Tal com s'ha recollit durant el treball de camp, l'absència de cuina, la limitació de l'espai personal i comunitari i la precarietat i manca d'intimitat de la pensió en comparació a un habitatge, generen problemes per dur a terme el treball d'acompanyament de forma eficaç.

Un element central dels dispositius residencials per a les PSLL és la temporalitat de l'estada, que pot variar en funció dels diferents objectius i tipologies dels habitatges en qüestió. Pel que fa a la pensió, en tant que dispositiu d'emergència i tenint en compte la limitació d'usos i del treball d'acompanyament que s'hi pot dur a terme, s'entén que hauria de ser un dispositiu de temporalitat acotada, en la transició cap a un equipament més integral. La normativa de la pensió, però, no menciona ni estableix un període de temps definit i el treball de camp revela que hi ha diversos casos amb estades prolongades, al voltant dels dos anys.

L'absència de dispositius residencials alternatius, la limitació dels espais i del treball d'acompanyament psicosocial i socioeducatiu poden generar cronificació dels casos amb major necessitat d'acompanyament. El risc de cronificació en aquesta situació és encara més elevat tenint en compte la impossibilitat d'obtenir un habitatge per mesa d'emergència pel fet de comptar amb el "sostre" de la pensió, per molt precari que sigui, tal com s'ha indicat durant el treball de camp.

La barreja de perfils diversos, amb necessitats diferents, és també un factor contraproductiu pel que fa als processos d'estabilització i guany d'autonomia de les persones que hi estan allotjades. Aquest factor pot generar rebuig a romandre a la pensió, fent que les persones retornin a situacions d'inseguretat residencial, perpetuant la seva vulnerabilitat en aquest àmbit.

Els dos principals límits identificats pel que fa al funcionament del servei d'allotjament temporal són:

- **El risc de cronificació dels casos més complexos**, que sense l'espai i condicions necessàries per dur a terme un treball d'acompanyament eficaç i l'absència de dispositius residencials més integrals als quals accedir posteriorment, acabin instal·lant-se de manera indefinida a

la pensió, omplint els llocs per casos d'emergència que els podrien necessitar, i sense possibilitats/perspectives de millora pel que fa a l'autonomia o una solució residencial més integral/estable/digna.

- **La dificulta entrar-hi o a romandre-hi** per part de persones en situació d'exclusió residencial greu, degut a la limitació dels serveis, la manca d'autonomia, l'absència de dispositius residencials alternatius i la convivència amb perfils amb problemàtiques molt diverses. Tot plegat perpetua la impossibilitat de donar resposta en funció de les necessitats i situació concreta de cada persona/unitat familiar.

Altes i baixes

Durant l'any 2022, de les vint-i-quatre persones allotjades en aquesta modalitat, el 70% ja hi era l'any anterior, durant la pandèmia. Els nous usuaris del servei durant l'any 2022 han estat set persones. Pel que fa a la sortida del programa, sis persones han sortit en complir-se l'estada pactada i cinc han sigut expulsades per incompliment del pla de treball i de la normativa.

Pisos d'inclusió - habitatge destinat a inclusió social per a PSLL

A la memòria del programa de sensellarisme de l'any 2022, s'indica que tres persones estan allotjades sota la modalitat de "pis d'inclusió". Posteriorment, durant el transcurs del treball de camp i de revisió documental s'amplia aquesta llista, afegint-hi cinc casos més.

Analitzant els diferents recursos residencials gestionats a la comarca en el marc de l'elaboració del present pla comarcal, s'identifiquen des del CASG els residents d'aquests pisos d'inclusió com a perfils que s'encabeixen dins del programa d'atenció al sensellarisme, tant per la seva situació prèvia d'exclusió residencial severa, com per les necessitats identificades en termes d'acompanyament psicosocial.

A partir de les entrevistes realitzades al treball de camp, es categoritzen aquests perfils com a sensellarisme crònic en el moment de l'adjudicació de l'habitatge, ja que des del CASG s'estima un alt grau de dependència en termes d'autonomia personal i d'organització al domicili, coincidint amb la definició de subjectes que caracteritza els programes Housing First.

Es tracta de pisos gestionats des de l'Oficina Local d'Habitatge, amb el seguiment del CASG, i es divideixen principalment entre els que formen part del parc propi de l'Ajuntament d'Olot (a través de la Gestora Urbanística Olotina S.A, GUOSA) i els que es troben cedits des de la xarxa d'habitatges d'inclusió (XHIS) de l'Agència de l'Habitatge de Catalunya.

Són pisos que formen part del parc d'habitatge per a polítiques socials, gestionats des de l'O.L.H. d'Olot, que no estaven específicament definits com a pisos d'inclusió per a PSLL, però que en el marc de l'elaboració del present pla comarcal han sigut identificats com a tal. No tenen, per tant, una normativa ni programa marc específic en l'àmbit del sensellarisme i es regeixen per les normatives d'adjudicació i gestió del parc d'habitatges d'inclusió de l'OLH.

Descripció del servei

a) Criteris d'accés al servei-dispositiu-habitatge.

Els habitatges destinats a la inclusió social gestionats des de l'OLH d'Olot i amb el seguiment per part del CASG són adjudicats segons quatre dimensions de l'exclusió socioresidencial: la tinença de l'habitatge, l'habitabilitat de l'habitatge, la situació social i la renda. Les dimensions contemplen diferents graus d'exclusió socioresidencial i l'adjudicació de l'habitatge depèn de la puntuació associada a cadascun d'ells. Així doncs, en funció del moment concret, i de les casuístiques de les persones que s'hi presenten o hi estan inscrites, l'habitatge pot ser adjudicat a diferents perfils, mantenint una definició de subjectes àmplia, que s'acaba definint pels barems de puntuació que es descriuen a continuació (extret de les actes de la comissió d'adjudicació).

Tinença de l'habitatge:

Es contemplen les diferents situacions encabides dins del sensellarisme, l'exclusió residencial (manca d'habitatge) i l'habitatge insegur (ocupació, relloguer).

2 punts - **No disposar d'habitatge**, habitació rellogada, ocupa, pensió, persona que no pot retornar a domicili per problemes de salut

2 punts - Risc de perdre l'habitatge amb data fixada de desnonament o fi de contracte imminent

0,5 punts. - Risc de perdre l'habitatge sense data de desnonament per impagament o fi de contracte

Habitabilitat:

Es contemplen les situacions incloses en les tipologies d'habitatge inadequat (problemes estructurals, amuntegament, etc.)

0,5 punts.- Infrahabitatge: problemes estructurals i/o humitats molt greus que afecten a la qualitat de vida dins l'habitatge fins al punt de necessitar un canvi d'habitatge

0,5 punts.- Amuntegament: Habitatge que no disposa de prou habitacions per poder allotjar a tota la unitat familiar. Situacions de famílies extenses, famílies reconstituïdes o diferents unitats familiars convivents que no compten amb prou habitacions per poder allotjar a tots els membres o que no es poden allotjar sense prevenir possibles situacions de risc

Situació social:

Es contemplen les situacions de convivència complexes que dificulten el desenvolupament autònom de les persones o que les exposen a episodis de violència (violència masclista, menors, dependents, etc.)

1 punt.- Menors a càrrec

1 punt.- Víctima de violència: Persona que pateix violència al domicili on està vivint

1 punt.- Membres de la unitat de convivència amb grau dependència, discapacitats o altres problemes de salut que comporten barreres arquitectòniques o altres dificultats i que dificulten la qualitat de vida d'aquestes persones (mobilitat dins el domicili, accés exterior, malalties que empitjoren degut a condicions de l'habitatge)

Ingressos:

S'estableixen quatre trams de renda ponderats progressivament en funció de l'import percebut:
(Trams orientatius 2021)

Fins a 430,27€: 1 punt

De 430,28 a 700,00€: 0,5 punts

De 701,00 a 1.000,00€: 0,30 punts

A partir de 1.001,00€: 0 punts

b) Condicions de l'estada

L'adjudicació de l'habitatge es materialitza a través d'un contracte de cessió d'ús entre GUOSA (l'OLH) i la persona beneficiària, sense necessitat d'intermediaris. En funció dels ingressos percebuts es fixarà una renda al voltant del 20% dels ingressos de la llar, sempre sota el llinar del preu de mercat.

L'adjudicació de l'habitatge no compta, sobre el paper, amb una vocació de temporalitat de llarg termini i estableix un període inicial de sis mesos d'estada, amb la possibilitat de prorrogar-la d'acord amb el criteri del CASG i l'OLH. Aquesta temporalitat se supedita a la consecució dels objectius del programa d'allotjament, "culminar el procés d'inserció social dels beneficiaris i/o accedir a un habitatge digne". En cas d'obtenció d'un habitatge públic (lloguer o compra) es renuncia a la plaça de l'habitatge d'inclusió.

Els beneficiaris es comprometen a mantenir bones relacions de convivència i veïnatge amb la resta de la comunitat i a acceptar i facilitar el pla d'inclusió i el seu seguiment per part del seu referent del CASG. El contracte no contempla cap altre servei d'acompanyament psicosocial o socioeducatiu en el marc de l'habitatge d'inclusió més enllà del seguiment del tècnic social al CASG.

La part cessionària queda a càrrec de les despeses de serveis i de qualsevol reparació, dany o cost, en termes de responsabilitat civil com a resident de l'habitatge.

Observacions:

Es tracta d'un programa d'habitatge d'inclusió amb una definició de subjectes àmplia, el qual pot ser valorat positivament en termes d'accessibilitat al servei per part de diferents perfils o col·lectius, però que pot suposar una barrera pel que fa a l'atenció de les necessitats específiques dels diferents perfils que hi resideixen.

El programa no menciona cap component d'acompanyament psicosocial periòdic, més enllà del seguiment establert pels serveis socials i atenció d'incidències i el treball de camp amb les professionals ho confirma. Es tracta de perfils amb problemàtiques psicosocials cronificades, també de salut mental i consums, que poden encabir-se dins de la definició de subjectes dels programes Housing First. Tal com s'ha descrit anteriorment, l'obtenció d'un habitatge personal per a les PSLL cronificades és la pedra angular del model, però aquest també inclou un treball d'acompanyament innovador, multidisciplinari, que des del respecte de l'autonomia de decisions de la persona, ofereix suport especialitzat en diverses àrees, i que no es troba en el programa de pisos d'inclusió.

Les responsabilitats domèstiques, els costos associats i la seva gestió recauen en els usuaris dels habitatges, però manquen d'un servei d'acompanyament psicosocial al domicili (i en general) que els doni suport en la consolidació de les eines necessàries per assumir-ho autònomament en el mitjà-llarg termini.

Un altre element central del HF és la temporalitat indefinida en l'estada i no condicionada, que permeti, en primer lloc, garantir el dret a l'habitatge de les persones i, en segon lloc, donar l'espai i estabilitat necessaris per poder desenvolupar el treball d'acompanyament psicosocial adequat a les necessitats i ritmes de les persones. En aquest sentit, el programa d'habitatge d'inclusió estableix una temporalitat limitada de sis mesos, amb la possibilitat de pròrroga. Les entrevistes revelen que la majoria dels pisos d'inclusió identificats com a part del programa per a PSLL del CASG es troben, a la pràctica, en una situació de pròrroga indefinida, per sobre dels dos anys d'estada per part dels seus residents, alguns d'ells amb problemàtiques de convivència i veïnatge.

Tal com s'assenyala en el cas de la pensió, i així ho confirma el treball de camp, existeix un elevat risc de cronificació dels casos dins els habitatges, a causa de l'absència d'un servei d'acompanyament psicosocial multidisciplinari, que treballi juntament amb els i les usuàries dels pisos en el guany d'autonomia, o el tractament i contenció en termes de salut mental i addiccions, entre d'altres. En aquest cas, però, el dret a l'habitatge es troba més protegit que a la pensió, tot i que la condició de prorrogats permanents no es pot equiparar als contractes indefinits o de llarga durada del Housing First. **Destaca la potencialitat d'aplicar el model Housing First en aquests pisos,** seguint les directrius descrites anteriorment.

Programa Sostre 360

S'ha decidit des de l'inici de la redacció del pla incloure els usuaris i equipaments del programa 360 d'Olot dins del pla comarcal abordatge del sensellarisme, ja que comparteixen la principal característica o requisit per formar-ne part, l'exclusió residencial severa. El programa va ser presentat en aquests termes a finals de l'any 2020 des del departament, "en línia amb l'Estratègia catalana d'abordatge del sensellarisme".

Descripció del servei:

Es tracta d'un programa d'acompanyament personalitzat destinat a joves majors d'edat que es troben en situació de vulnerabilitat, a vegades en situació de carrer i sense referents al territori. La finalitat és oferir un marc de referència estable per construir un projecte de vida autònom, abordant des d'un vessant social i educativa les seves necessitats, facilitant l'accés als recursos de l'entorn i garantint una convivència positiva a l'habitatge i la comunitat.

Concretament, pel que fa a la seva implementació a la comarca de la Garrotxa i com es recull en la seva memòria de gestió de l'any 2022, l'aplicació del programa Sostre 360 a la comarca es du a terme per donar resposta a l'arribada "d'adolescents i joves migrats sols, amb edats properes a la majoria d'edat, així com l'arribada a la majoria d'edat de joves que viuen en serveis residencials de la comarca, tutelats per la Direcció General d'Infància i Adolescència".

A la Garrotxa, el projecte va dirigit a joves migrats sols o sense referent adult, d'entre 18 i 25 anys, que visquin a la comarca i que en complir els divuit anys estiguin sense llar i no tinguin la suficient autonomia per poder ser independents. Les dues problemàtiques estructurals a les quals ha de fer front el projecte són la manca d'habitatge i el procés de regularització de la situació administrativa dels joves. El programa també se centra en el vessant social i educatiu de les seves necessitats, facilitant l'accés als recursos de l'entorn i garantint una convivència positiva a l'habitatge i la comunitat.

El projecte sostre 360 compta, a la ciutat d'Olot, amb tres habitatges compartits, dos pisos i una antiga masia situada al centre de la ciutat, on durant l'any 2022 hi han viscut 20 joves. Les tasques d'acompanyament integral que necessiten els joves les desenvolupen dues educadores socials i una integradora social. No tots els joves atesos al programa viuen als habitatges d'aquest, ja que les places són limitades, i els joves recorren a alternatives d'habitatge precàries com ara la pensió, l'ocupació o el relloguer d'habitacions o d'espais comuns.

Les casuístiques ateses són diverses, tot i estar travessades per l'exclusió residencial en diferents graus. Es donen diferents configuracions pel que fa a la situació administrativa, problemàtiques legals, nivells d'inserció laboral o educativa, entre d'altres. Els nivells de vinculació amb el programa també són diversos, des de joves que resideixen als habitatges municipals i participen de les dinàmiques i acompanyaments regularment, fins a joves que han trobat la seva alternativa residencial i tenen una vinculació més instrumental amb el programa, en termes d'ajuts al pagament del lloguer, aliments i seguiment de tràmits.

Segons la memòria 2022 del programa, es diferencien els següents perfils:

- Joves que migren sols que arriben a territori espanyol majors d'edat, en aquest cas hi ha dues opcions:
 - Acudeixen al consorci i hauran de fer un procés d'arrelament de 3 anys.
 - Entren al circuit d'infància i una vegada són dins expliquen que són majors d'edat.
- Joves que es troben amb situació administrativa regular, però en una situació de sensellarisme

- Joves en situació administrativa irregular en una situació de sensellarisme - centre penitenciari.
- Joves amb situació administrativa regular amb necessitat de trobar habitatge autònom.

Durant l'any 2022 s'han atès 60 joves. Dotze han abandonat el programa per la consecució de permís de residència i treball. A finals d'any 28 joves han pogut regularitzar la seva situació i 19 romanen en situació administrativa irregular.

Finalment, el projecte treballa en xarxa amb un ventall ampli d'actors del territori per cobrir les diferents necessitats dels joves vinculats en diferents àmbits:

Educatiu: NOIMA escola de noves oportunitats (La Fageda), Escola d'Adults, CPNL, PTT i PFI

Laboral: vinculació amb el Referent d'Ocupació Juvenil i amb el programa Treball i Formació

Salut mental i Consums: vinculació amb el CAS Jove i la Xarxa de Salut Mental

Inserció comunitària a través del treball de les Dinamitzadores Comunitàries (projectes SOM, Connectem i activitats esportives)

Acompanyament psicològic per tractar el dol migratori dels joves migrats sols, amb la cooperativa Ranura

Coordinació amb les entitats SUARA i CEPAIM per vincular els joves que surten dels seus programes d'acollida sense la situació administrativa regularitzada ni amb alternativa residencial a través de la Taula comarcal de joves que migren sols (JQMS) de la Garrotxa.

Observacions:

Les limitacions principals que s'han detectat durant el treball de camp i la revisió documental de la memòria de gestió estan relacionades amb l'escassetat i precarietat dels recursos disponibles, així com amb la dificultat d'encaix amb les lògiques de funcionament d'altres serveis de la xarxa.

Un dels tres habitatges, la casa compartida (Casa Closells) presenta un estat precari en algunes de les instal·lacions, cedit l'any 2018 des de l'ajuntament. És un habitatge que es troba cedit en ús, i on no s'assegura la continuïtat un cop finalitzi el contracte de cessió. Les problemàtiques generades pel mal estat de certes instal·lacions generen incidències que requereixen un nombre elevat d'hores per part de les tècniques/educadores, en detriment d'altres activitats o espais d'acompanyament i contenció per als joves.

El programa compte amb dues tècniques amb titulació en educació social i una tècnica d'integració social, que han de gestionar el conjunt de necessitats, dificultats i entrebancs que puguin sorgir entre els joves del programa més enllà de l'acompanyament socioeducatiu i la dinamització de les activitats previstes dins el programa. El conjunt de problemàtiques i tasques a les quals s'han de fer front són àmplies i diverses.

El fet que totes aquestes tasques siguin assumides per les mateixes educadores que s'encarreguen de fer el seguiment dels casos individualment i col·lectivament, pot generar un desdibuixament del

seu rol i atribucions dins el programa, impedit que puguin desenvolupar la seva missió principal de manera eficaç.

La barreja dels rols de control/coercitiu, de gestió i acompanyament socioeducatiu en una única persona(es) poden generar incomprensió i rebuig per part dels usuaris del servei, impactant negativament en la coherència interna del programa.

El treball de camp indica dificultats en l'encaix entre la realitat dels joves del programa i les dinàmiques de funcionament dels diferents serveis de la xarxa de suport i inserció, principalment pel que fa a la flexibilitat que requereixen molts d'ells en termes d'atenció a la XSM o al CAS, o en els primers moments dels processos d'inserció laboral.

Les diferents trajectòries vitals, travessades molts cops pel trauma migratori i les diverses violències que han patit i també per problemàtiques de salut mental i consums, encaixen difícilment amb la rigidesa dels serveis d'atenció (cites, pautes regulars) o les exigències del món laboral. Aquest encaix necessita una tasca de sensibilització envers els actors involucrats, que no sempre pot ser assumida amb la profunditat necessària per part de les professionals del projecte.

Les problemàtiques amb les quals treballen les educadores del programa excedeixen a vegades els supòsits i principis d'actuació de la fitxa del programa, el qual genera una tensió afegida en el desenvolupament de les seves tasques. Es percep la necessitat d'un suport psicològic addicional, específic, en el moment posterior a l'adaptació al programa i una certa estabilització sociolaboral dels joves, ja que és quan apareix l'impacte psicològic del procés migratori.

Ajuts pagament Lloguer

Finalment, pel que fa als dispositius i actuacions en matèria d'habitatge inclosos dins del programa de sensellarisme del CASG, s'inclouen els ajuts d'emergència per al pagament del lloguer atorgats als seus usuaris, percebuts pel 27% dels usuaris del programa de sensellarisme.

Es tracta d'ajuts d'emergència, que haurien de ser puntuals, però que han esdevingut l'única alternativa per a molts usuaris del programa a l'hora de mantenir acords residencials precaris i evitar la situació de carrer. Aquesta eina d'emergència s'ha consolidat com a recurs per a diversos usuaris, arribant a pactar lloguers informals d'habitacions directament amb els propietaris dels habitatges privats des del CASG i el programa de sensellarisme i ingressant l'ajut directament al seu compte. Els lloguers d'habitació poden arribar a ascendir als 350€ o 400€ i a vegades són utilitzades per una família sencera o adults que en fan un ús rotatori d'acord amb els seus horaris laborals. Un altre destí força recurrent dels ajuts per al pagament del lloguer són els bungalows o parcel·les als diferents càmpings de la comarca (Les Tries, Mas Patxet, Les Preses...).

Així, el programa de sensellarisme assumeix actuacions de l'àmbit de les polítiques d'habitatge, utilitzant eines pal·liatives com a únic instrument per evitar que els casos d'exclusió residencial

severa acabin en situació de carrer, degut a la saturació de la pensió i l'escassetat de recursos residencials per a PSL.

Serveis no Residencials

A banda dels dispositius i actuacions en l'àmbit de l'habitatge, el programa de sensellarisme del CASG es vincula amb un conjunt de serveis de complementarietat, amb l'objectiu d'oferir una atenció integral als seus usuaris. Aquests serveis poden ser serveis interns del CASG (menjador social, Espai Obert, dutxa o bugaderia) o serveis externs amb els quals es coordinen les tècniques del programa per oferir el suport específic que necessita cada persona (salut mental, addiccions, inserció laboral, serveis generals de salut, etc.). Cadascun d'aquests serveis compta amb el seu propi equip i recursos humans, amb qui es coordinen les professionals del programa de sensellarisme.

En sentit estricte, pel que fa als serveis interns, no són serveis exclusius o propis del programa de sensellarisme, ja que estan oberts a la resta de persones en diverses situacions d'exclusió social i vinculades al CASG, més enllà de la manca d'habitatge. En tot cas, es tracta de serveis que utilitzen entre el 30 i el 40% de les persones ateses al programa de sensellarisme.

Finalment, es considera com a servei propi del programa de sensellarisme del CASG les tasques d'acompanyament integral socioeducatiu, que es realitzen per part de les quatre tècniques del programa (sensellarisme i 360).

Acompanyament socioeducatiu integral

El servei d'acompanyament integral del programa de sensellarisme del CASG, dut a terme per quatre professionals, tres d'elles amb titulació d'educació social i una d'integració social (dos del programa de sensellarisme i dos del mòdul Sostre 360) està vinculat a tres dels quatre objectius generals del programa:

- Propiciar a les persones sense llar un suport socioeducatiu que els permeti iniciar un projecte de vida autònoma i arrelada a la comunitat"
- Coresponsabilitzar la comunitat en l'objectiu de la inclusió social
- Activar a persones vulnerables en situació d'alt risc social sense llar o amb fragilitat d'habitatge a partir de definir i iniciar itineraris d'inclusió social amb acompanyament intensiu i integral que permeti la incorporació progressiva a la xarxa d'habitatge assistit.

Paradigma d'intervenció socioeducativa

Pel que fa al paradigma d'intervenció que engloba les actuacions previstes, al programa de sensellarisme del CASG es treballa des d'una perspectiva sistèmica, basada en l'entorn relacional de la persona i amb l'Atenció Centrada en la Persona com a metodologia (ACP). L'ACP situa les persones al centre del procés d'intervenció social, de manera que els recursos ofereixin respostes flexibles i adequades a les seves necessitats i preferències.

Això implica que el sistema d'atenció s'adequa a les necessitats de la persona i no és la persona que requereix acompanyament la que s'ha d'adaptar a la cartera de serveis existent o a les necessitats de l'operador que facilita aquest suport social. L'element central de l'ACP i de la seva aplicació al programa del CASG consisteix a elaborar el pla de treball individual i els seus objectius de manera conjunta amb la persona.

Tot i que l'acompanyament i suport en la realització de certs tràmits com la regularització administrativa o l'obtenció de prestacions són crucials en els diferents itineraris d'inserció, la metodologia implementada al programa consisteix a buscar les potencialitats de les persones identificades mútuament a l'inici de la vinculació amb el programa, transcendent el simple suport en tràmits i gestions.

Actuacions de l'equip socioeducatiu

Actuacions implementades per l'equip socioeducatiu del Programa de Sensellarisme durant l'any 2022 (Programa de gestió GESS) (sense Sostre 360)

Interaccions 2022	Total
Acompanyament	101
Coordinació externa	76
Coordinació interna	4
Entrevista d'assessorament	24
Entrevista de tràmit/gestió	100
Entrevista indeterminada	17
Entrevista informativa	88
Entrevista orientativa	36
Medi obert (metodologia/intervenció)	4
Seguiment	253
Suport a coordinador/a	3
Suport a professionals SSB	1
Suport a servei d'assessorament tècnic	10

Tràmit/gestió	155
Totals	872

L'equip d'educadors del programa de sensellarisme, format per dos professionals, ha implementat més de 870 actuacions per les 89 persones formalment adscrites al programa de sensellarisme, durant l'any 2022. La categoria amb major freqüència d'interacció correspon al seguiment del pla de treball de la persona, on es tracten els objectius definits de forma conjunta i es plantegen les vies per aconseguir-los.

Si se sumen, però, les categories relacionades amb la realització de tràmits i gestions, així com els acompanyaments als diferents serveis de la xarxa d'atenció i la seva coordinació (salut, salut mental, prestacions, assessoria jurídica, etc.) se superen les 400 interaccions.

Es tracta d'un volum d'interaccions elevat en termes de ràtio per professional i per usuari, el qual denota un nivell de dependència notable en termes de suport social i també de dedicació necessària per part de l'equip.

Actuacions de complementarietat i vinculació amb la xarxa de suport

Entre els diferents recursos externs amb els qui han de coordinar-se des de l'equip d'educadors destaquen les derivacions al sistema de salut general (35% dels usuaris), als serveis d'atenció a les addiccions (CAS) (25% dels usuaris) i a serveis d'inserció laboral/ocupació (Mas les Mates) (20% dels usuaris). En l'àmbit de la inserció laboral es treballa amb empreses d'inserció com El Faig de la Fageda, Integra o l'Encant, sempre però, en coordinació i a través de Mas les Mates.

L'oficina d'habitatge (15%) i la Xarxa de Salut Mental (12%) són els dos altres serveis amb major percentatge de derivació i treball conjunt dins del programa de sensellarisme. La percepció dels professionals és que hi ha una infrarepresentació de les problemàtiques associades a la salut mental a causa de la falta de capacitat de diagnòstic pròpia del programa de sensellarisme i la negativa per part de moltes persones d'assistir als serveis de la XSM de la comarca.

Pel que fa als serveis d'habitatge, concretament a la sol·licitud de mesa d'emergència, només el 10,1% de les PSLL han presentat sol·licitud amb el suport de l'equip socioeducatiu i l'OLH. Durant l'any 2022, se n'han aprovat el 55%, el qual representa un 5,6% del conjunt de PSLL que reben alguna mena de suport des del CASG.

Pel que fa a la gestió d'ajuts d'emergència atorgats des del programa de sensellarisme del CASG, destaquen àmpliament els ajuts alimentaris, que van dirigits al 51% dels usuaris del programa. Al voltant del 20% de les persones també rep ajuts en diferents àmbits: pagament de documentació necessària per a tràmits (estrangeria, prestacions, etc.), ajuts per medicació, transport i rober.

L'acompanyament i suport en la realització de tràmits concentra una part important de les interaccions de l'equip socioeducatiu i es reparteix principalment entre l'assessorament jurídic en

temes d'estrangeria (servei jurídic de Càritas) i assessorament jurídic general (advocat d'ofici als jutjats) (28% dels usuaris) i el suport al tràmit d'obtenció del NIE, DNI o passaport (39%). S'ha realitzat l'acompanyament i suport en 60 tràmits durant l'any 2022 per a les 89 persones del programa.

La possibilitat de vincular-se amb la xarxa de serveis de salut, fer els diferents tràmits administratius de regularització i en general, les gestions dirigides a cobrir els drets i necessitats de les PSLL de la comarca passen, en primer lloc, per estar empadronades al territori. El procés d'empadronament, un dret sovint vulnerat entre col·lectius que pateixen discriminació com poden ser les persones migrants o PSLL, és també una línia d'actuació que es prioritza des del programa de sensellarisme del CASG a través del seu equip socioeducatiu. Segons les dades de la memòria, el 20% de les PSLL de la ciutat d'Olot i municipis propers tenen el padró al CASG, tot i que amb una caducitat determinada, en funció del desenvolupament del pla de treball i el seguiment establert amb cadascú.

Observacions

La principal conclusió a la qual s'arriba creuant la descripció i memòries dels programes, les aportacions de les entrevistes del treball de camp i les dades d'atenció proporcionades des del CASG, és que **existeix un distanciament entre el disseny, objectius i metodologies de treball socioeducatiu establertes als diferents components del programa i els recursos necessaris per implementar-les.**

Existeix un model d'intervenció definit, basat en l'ACP, on les professionals compten amb l'autonomia suficient per plantejar actuacions i mecanismes d'intervenció específics per a cada situació.

Es compta amb mecanismes de coordinació eficaços en termes de pluralitat d'actors i especialització temàtica, on existeix un alt grau d'interacció, i on la integralitat dels actors de la xarxa d'atenció, privats o públics, està inclosa. Existeix identificació dels actors presents al territori pertinents per a cada àmbit de gestió.

El paradigma d'intervenció flexible com l'ACP, l'expertesa de les professionals i la bona voluntat en la seva aplicació i l'alt grau d'autonomia d'aquestes en l'aplicació de diferents metodologies d'intervenció segons les necessitats de cada cas, estan condicionats per la limitació de recursos materials i humans. En un context constant de resposta a l'emergència i a la incidència, el treball socioeducatiu a llarg termini es debilita.

Els recursos materials són limitats en quantitat (varietat de recursos i places) i en qualitat (disponibilitat d'espais i de serveis limitada):

- Espais i serveis de les pensions i menjador limitats
 - Espais reduïts per dur a terme dinàmiques de treball
 - No hi ha cuina ni serveis suficients per treballar dinàmiques d'autonomia

- Estat estructural d'un dels habitatges 360 precari
- Manca de recursos residencials variats per atendre situacions de sensellarisme i fases dels plans de treball diverses
 - la precarietat d'alguns serveis, l'absència de dispositius residencials alternatius i la convivència amb perfils amb necessitats diferents, pot generar rebuig a entrar al programa/recurs i romandre a opcions igualment precàries (ocupació, càmping, etc.), dificultant la resposta a totes les necessitats i situacions detectades.

L'actuació dels recursos humans perd eficàcia en el seguiment dels plans de treball a causa de:

- Saturació de tasques (quantitat vs temps de dedicació)
- Especificitat baixa (concentració de tasques i rols diversos en poques persones)
 - La superposició entre tasques sancionadores o de compliment de normes i les tasques d'acompanyament emocional i socioeducatiu, és contraproduent per a les segones.
 - La superposició de tasques de gestió i d'acompanyament a tràmits, amb les tasques d'acompanyament emocional i socioeducatiu, pot generar desdibuixament dels rols de les professionals, que poden ser percebudes com a meres "facilitadores" de tràmits.
- Ràtios elevades d'atenció
- Limitacions estructurals dels espais d'acompanyament reduint les possibilitats del treball socioeducatiu
- Manca d'equip multidisciplinari, RRHH especialitzats en temàtiques específiques (Salut mental i addiccions, atenció primària/infermeria, gestió immobiliària/operador de pisos, entre d'altres)

Serveis interns complementaris vinculats al programa de Sensellarisme

Servei d'atenció a l'exclusió social (Menjador, Dutxa i Bugaderia)

El servei d'atenció a l'exclusió social també pertany a l'àmbit de Promoció Social del CASG; tot i que no és un servei exclusiu del programa de sensellarisme, hi està vinculat, ja que entre el 30% i el 40% dels usuaris del programa de sensellarisme hi assisteixen. L'espai i activitats que s'hi desenvolupen estan gestionades per dues tècniques en integració social de l'àmbit de promoció social, que compten amb el suport de voluntàries vinculades des de l'entitat Mans per l'Acció Solidària.

Els serveis que s'hi ofereixen són:

- Menjador Social: Un espai d'àpats de dilluns a divendres amb horari de 13:00 h a 15:30 h i amb una capacitat per a 30 persones, dividides en dos torns de 15.

- Dutxa: Hi ha una única dutxa, cal reservar torn amb antelació per fer-la servir. Es tracta d'un servei autogestionat pels usuaris (a menys que hi hagi problemes de mobilitat reduïda).
- Bugaderia: Dues rentadores i una assecadora, cal reservar torn per utilitzar-ho.
- Suport Individual: Servei d'acompanyament per la vinculació i seguiment amb altres agents de la xarxa d'atenció (salut, XSM, CAS) o per la realització de diversos tràmits administratius de prestacions, habitatge, i altres. En cas que així sigui valorat per les educadores del programa de sensellarisme, les integradores del menjador podran col·laborar en el pla de treball i en els àmbits concrets que es proposin des del programa de sensellarisme. Durant l'any 2022 s'han realitzat 191 accions de suport individual al menjador en total, incloent altres usuaris que els del programa de sensellarisme.
- Espai Obert: Abans i després dels horaris de menjador s'obre aquest espai al mateix menjador, per vincular-se amb els usuaris d'una forma més propera i informal. L'objectiu és generar un context menys institucionalitzat i un vincle menys assistencial. S'ofereix esmorzar i berenar, accés a diferents equipaments (TV, premsa escrita, ràdio, Internet, jocs de taula, endolls, etc.) i una tarda s'hi organitzen activitats de diferent tipus. Es compta amb el suport addicional d'educadora social.

Es tracta d'un servei complementari al programa de sensellarisme, obert també a altres ciutadans de la comarca amb diferents problemàtiques d'exclusió social, amb el funcionament i serveis que es poden trobar a equipaments similars específics per a PSLL, sovint sota l'etiqueta de "centre de dia" o similars. Com s'observa a les dades de la memòria de gestió, el servei es caracteritza per estar masculinitzat quant als seus usuaris (71,3%). És un fenomen recurrent, ja que aquest tipus d'espais són evitats en major mesura per part de les dones en situació de sensellarisme, que els perceben com a espais amb poca intimitat i poc segurs, degut a la masculinització del servei i la manca de privacitat. El treball de camp confirma aquesta percepció per part de diverses usuàries.

Equip d'Atenció a la Comunitat (Veïnatge i convivència)

El servei de veïnatge i convivència depèn de l'àrea d'Atenció a la Comunitat del CASG i és un servei obert al conjunt de la ciutadania de la Garrotxa que "per algun motiu o altre tenen el seu entorn més proper i les relacions amb els seus veïns/es febles o deteriorades". Les seves actuacions es desenvolupen a blocs de veïns i a l'espai públic, sigui intervenint en conflictes existents o en tasques de prevenció. També poden desenvolupar accions de sensibilització per la convivència.

Tot i ser un servei ampli i obert a tota la ciutadania, està vinculat al programa de sensellarisme del CASG, concretament al mòdul Sostre 360 i també, puntualment, als pisos d'inclusió per a PSLL descrits anteriorment. Pel que fa al programa Sostre 360, l'equip de veïnatge i convivència s'encarrega del treball de prevenció de conflictes a les comunitats de veïns on estan ubicats els habitatges.

Anys anteriors el nivell de conflictivitat veïnal amb els habitatges del programa era molt elevat, ja que s'actuava arran de l'aparició del conflicte. A mesura que els residents dels habitatges s'han anat renovant, s'ha optat per canviar la metodologia, acompanyant l'arribada dels joves a la comunitat des d'un inici, fent presentacions amb la presidència de l'escala i els veïns propers.

No es tracta d'un servei d'atenció domiciliària que treballi altres aspectes socioeducatius o psicosocials, o necessitats més complexes vinculades a la salut mental o els consums, com es poden trobar a programes del tipus HF, però constitueix un complement del Programa de Sensellarisme, concretament del Sostre 360, que pot alliberar relativament les educadores del programa de les tasques de gestió de convivència veïnal.

Dinamitzadores Cíviques

El projecte de dinamització cívica i comunitària del CASG actua com a complement de sensibilització del programa de sensellarisme comarcal, dirigit específicament a visibilitzar el fenomen dels joves migrats sols, un col·lectiu on, proporcionalment, la problemàtica del sensellarisme impacta notablement com demostren les dades comarcals.

Les seves primeres actuacions es van dissenyar justament als territoris on també s'implementen serveis del programa Sostre 360 o serveis d'acollida per a joves migrats sols finançats des del Departament d'Afers Socials i Famílies de la Generalitat.

L'objectiu del programa consisteix a afavorir la inclusió social dels joves al territori, fent d'enllaç entre els centres d'atenció o acollida i la comunitat. Per fer-ho, les línies de treball del programa se centren a generar accions participatives de sensibilització i d'informació a la comarca, amb especial incidència als diferents centres educatius del territori i sempre en relació amb les necessitats i especificitats que figuren als diferents plans de treball individuals i grupals dels joves.

Durant el 2022, les actuacions dutes a termes han consistit, entre d'altres, en:

- Projecte CONECTEM: Vincular joves dels programes de Formació i Inserció (PFI) en la modalitat de Pla de Transició al Treball (PTT) amb altres joves de la comarca per: l'aprenentatge de l'idioma, el territori, i ampliar i diversificar la seva xarxa grupal.
- Projecte "Tot el que ens uneix": Accions de sensibilització als centres educatius de la comarca consistents a explicar els processos migratoris dels joves per part d'ells mateixos, els professionals dels programes d'acollida, i la reflexió conjunta després del visionament de materials audiovisuals al respecte.
- Iftar comunitari a Maià de Montcal: Celebració del trencament del dejuni després del mes de Ramadà obert als veïns i veïnes del municipi, on a més de compartir el sopar entre tots,

també es van exposar les diferents visions personals sobre la importància de la festivitat per als joves i altres associacions del territori.

S'han desenvolupat més activitats al territori en el marc del projecte de dinamització comunitària, on el fil conductor han estat actuacions vinculades a activitats lúdiques i esportives, culturals, i d'incidència política sobre els processos migratoris i els drets de les persones que els viuen, sempre involucrant els joves, i els veïns dels municipis de la comarca, generant audiències i participacions plurals i diverses. Es llisten a continuació:

- Acció: Pel dret a migrar i una acollida digna
- Acció: Festa del XAI a les Fonts de Sant Roc
- Acció: "TOTS". Torneig de Futbol Sala.
- Acció: Tallers lúdics d'estiu
- Acció: Dia de la diversitat i la convivència a Sant Feliu de Pallerols

Totes aquestes activitats han comptat amb la col·laboració de la diversitat d'agents socials de la comarca, com l'àrea de dinamització cívica del Consorci d'Acció Social de la Garrotxa, Garrotxa Jove, Consell esportiu de la Garrotxa, Suara Cooperativa, Fundació CEPAIM, Espai IDEAL, La Fageda, les federacions i clubs esportius de la comarca entre d'altres, així com del conjunt d'ens locals del territori on es van desenvolupar les activitats.

Conclusions del Programa d'Atenció al Sensellarisme CASG

En primer lloc, cal mencionar que es tracta d'un programa d'atenció molt recent (2022) i que, per tant, no existia inèrcia prèvia en termes de planificació de la política pública d'atenció al sensellarisme a la comarca, com tampoc en termes de discussió de model d'aplicació. Així doncs, el programa d'intervenció dissenyat l'any 2022 des del CASG ha respost a dos reptes: el primer, vinculat a les problemàtiques i dubtes propis del disseny d'una nova política pública a escala local; i el segon, fer-ho en un moment on el marc regulador i d'intervenció a escala autonòmica s'està reformulant i actualitzant.

Així, en el disseny del programa d'intervenció conviuen elements i formulacions que s'encabeixen en el model clàssic d'atenció anomenat com a "model d'escala de transició", alhora que també s'hi troben observacions i objectius que responen als models més innovadors i al marc d'intervenció de la Generalitat, basats en la centralitat de l'habitatge digne com a pedra angular per a la intervenció en el sensellarisme, també anomenats com a "Housing-led Policies".

Existeix un model d'intervenció socioeducativa molt marcat per part dels serveis socials especialitzats del CASG, basat en l'ACP, on es prioritza la creació del vincle i el respecte a l'autonomia de les decisions de la persona per sobre de plans de treball molt exigents que puguin desincentivar la vinculació amb els serveis socials. Aquest model, molt integrat per part de les

professionals del CASG i amb implantació prèvia a la creació del programa de sensellarisme, encaixa amb les directrius d'intervenció psicosocial presents en els nous models d'intervenció en el sensellarisme, com ara el programa Primer la Llar, on la intervenció psicosocial i la consecució dels objectius del pla de treball individual no es vinculen a l'accés als dispositius d'habitatge. A més, el nivell de coordinació interinstitucional de CASG és elevat i compta amb una trajectòria d'implantació prèvia a través de les taules i comissions comarcals, on es coordinen les actuacions amb la resta d'agents del territori, configurant els diferents espais d'acord amb criteris temàtics.

Finalment, en termes de dispositius disponibles per a la implementació del programa d'intervenció, les memòries de gestió i el treball de camp fet amb els diferents actors involucrats en la gestió i intervenció del sensellarisme a la comarca posen de manifest la manca de recursos, materials i humans, per dur a terme amb efectivitat les actuacions previstes en el programa. D'una banda, es detecta una manca de varietat dels recursos socioresidencials que vagin més enllà del servei residencial d'emergència, dificultant la implementació d'un model d'escala de transició clàssic, a causa de l'escassetat d'habitatges (individuals o compartits) que permetin opcions residencials més integrals que el recurs a la pensió i el treball d'acompanyament i de guany d'autonomia.

D'altra banda, s'han constatat unes ràtios entre persones ateses i equips d'intervenció elevades, alhora que una manca de multidisciplinarietat dels perfils professionals i la concentració de tasques i rols diversos en els mateixos equips d'intervenció. Aquests factors porten al desdibuixament del rol dels professionals interventors, que han d'oferir acompanyament socioeducatiu i emocional, desenvolupar gestions relacionades amb incidències residencials, acompanyament a serveis i tràmits administratius i exercir funcions de control, simultàniament.

Serveis externs d'entitats del 3er sector en l'àmbit del sensellarisme

A banda dels serveis per a PSLL prestats pel CASG i dels serveis complementaris al programa, a la comarca també operen diferents entitats del tercer sector que implementen programes d'acollida integral i temporal (habitatge i inclusió) per a diferents col·lectius en situació de sensellarisme i exclusió social.

Es tracta de recursos finançats per, o bé la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) (departament de Treball, Afers socials i famílies de la Generalitat de Catalunya), o bé del Sistema d'Acollida i Protecció Internacional Temporal (Ministeri d'Inclusió Social, Seguretat Social, i Migracions).

Els diferents serveis atenen principalment dos col·lectius: joves menors d'edat no acompanyats que han arribat a Catalunya per diverses raons, i Adults sols o en família, migrants i refugiats, demandants d'asil i/o protecció internacional, i en situació de vulnerabilitat. Com s'ha explicat anteriorment en l'apartat contextual, les polítiques d'asil i d'acollida estan vinculades al

sensellarisme i els seus dispositius residencials estan inclosos en la categoria 5 de l'escala ETHOS de FEANTSA.

Així, tot i no dependre directament del CASG, són serveis que es troben al territori, amb els quals existeix coordinació des del CASG i els referents del programa de sensellarisme i que poden tenir, eventualment, casos en comú amb els serveis de sensellarisme del programa, fent necessari incloure'ls en la present diagnosi, i fer-ne una breu caracterització. No es faran però, recomanacions pel que fa al seu disseny en l'apartat dispositiu, que queden fora de les competències del programa de sensellarisme del CASG i del present pla d'actuació.

Suara Cooperativa

La cooperativa Suara gestiona cinc equipaments a la comarca de la Garrotxa que proporcionen habitatge i acompanyament socioeducatiu multidisciplinari, que se centren en diferents fases dels processos personals dels joves atesos.

Serveis:

Centre d'Emergència Mas Coll de Dalt: És un servei d'emergència que acull a joves menors d'edat no acompanyats que han arribat a Catalunya, dels quals la DGAIA és qui en té la tutela legal. És un recurs de caràcter temporal, on es treballa per acompanyar al jove i si hi ha possibilitats de retorn al seu país d'origen, aquesta és la primera opció. Si no és possible, es treballa per buscar altres recursos com els Serveis de Primera Acollida i/o Acollida, o l'acolliment en família extensa, després d'haver determinat el desemparament del jove acollit.

Capacitat: 30 persones

Municipi: Sant Feliu de Pallerols.

SPAAI Mas Teixidor: És un servei d'emergència i primera acollida que obre les seves portes l'any 2018, servei experimental que acull joves que majoritàriament provenen del Centre d'Emergència de Mas Coll de Dalt.

El treball d'acompanyament se centra en quatre eixos principals:

- 1- Aprenentatge de la llengua
- 2- Tramitació de la documentació necessària per accedir a recursos i poder-se desenvolupar de manera autònoma
- 3- Treballar la part emocional, el xoc cultural i l'aprenentatge de la realitat del territori
- 4- Treball individual per definir l'itinerari de cada jove per continuar el seu procés de creixement, amb orientacions a recursos d'autonomia, a CRAES i/o altres recursos existents.

Capacitat: 20 persones

Municipi: Maià de Montcal

Pis Tosca: Pis Assistit per a joves tutelats o extutelats, de 16 a 18 anys, sense referents familiars al territori i que estan en una fase inicial del seu procés d'autonomia. L'objectiu del projecte és preparar l'emancipació als joves atesos, cobrint les necessitats bàsiques (alimentació, sanitat, vestimenta, etc), alhora que es treballa a través de l'acompanyament educatiu per construir el seu projecte personal en l'àmbit escolar, professional i social. El jove pot mantenir l'estada fins a la majoria d'edat.

Capacitat: 8 persones

Municipi: Olot

PIL Moixina: Pis assistit per a joves majors de divuit anys. L'objectiu del servei és facilitar el pas de la vida institucionalitzada d'un centre a la vida independent, treballant l'ampli espectre de temes que es requereixen per a la vida autònoma. De manera obligada es requereix estar formant-se durant l'estada a PIL, o bé, estar en cerca activa de feina. Un cop assolit l'objectiu de trobar feina i l'autonomia de la persona, s'acompanya al jove en la sortida del recurs.

Capacitat: 6 persones

Municipi: Olot

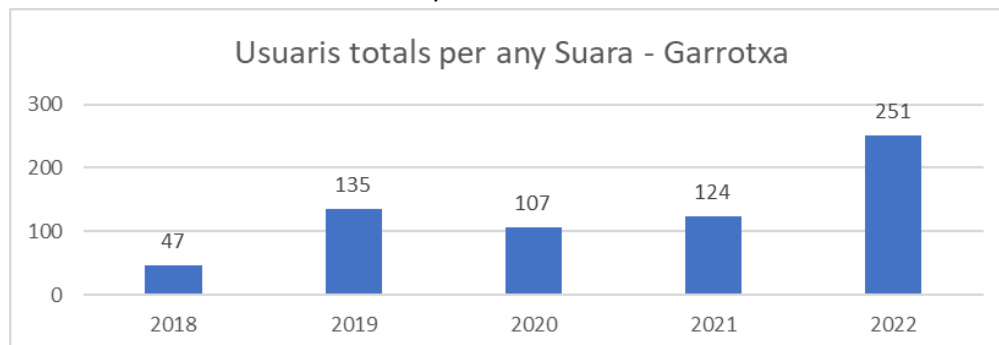
Centre Residencial d'Acció Educativa (CRAE) Fluvià: recurs residencial vertical (mixt, amb la possibilitat d'acollir infants i adolescents dels 2 als 18+ anys. Actualment s'hi atenen infants i joves dels 9 als 18 anys. Línia educativa basada en l'equitat i la individualitat del procés de cada infant/adolescent. Treball educatiu basat en la consolidació del vincle. En referència a l'origen de les persones ateses, actualment són 8 provinents de territori i amb la família present, i 4 joves que han migrat sols.

Capacitat: 12 persones

Municipi: Olot

El conjunt de persones ateses per tots aquests serveis ha sigut, **durant l'any 2022, de 251 persones** i constitueix el nombre més gran dels darrers 5 anys. L'obertura d'alguns d'aquests serveis en el transcurs d'aquests cinc anys i l'efecte de la pandèmia són les causes que expliquen

el creixement notable del darrer any.

Les dades revelen la importància de tenir en compte la coordinació entre el CASG i aquests serveis en termes de prevenció i seguiment dels expedients, per evitar que la sortida dels recursos alguns dels joves acabi esdevenint en un augment de la situació de sensellarisme cronificat a la comarca.

Com ja s'ha mencionat, aquesta coordinació existeix en el marc de la Taula de JQMS, promoguda des del CASG, especialment pel que fa a la derivació al programa Sostre 360, per si hi ha joves que arriben a la majoria d'edat als recursos de Suara. Aquesta situació es dona o bé amb joves encara pendents de tràmits documentals o bé amb processos que no s'han pogut completar als diferents serveis per motius diferents (documentació, procés personal del jove, estat emocional, incidències, etc.).

Fundació Cepaim

Fundació CEP AIM gestiona tres programes a la comarca de la Garrotxa inclosos dins de la categoria 5 de l'escala ETHOS de FEANTSA i per tant categoritzats, dins aquest pla local, com a dispositius residencials per a PSLL. Els serveis, adreçats a diferents col·lectius, reben finançament per part del Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social, i Migracions de l'estat, i del Departament d'Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya.

Servies gestionats

Programa estatal d'acollida de Persones refugiades, sol·licitants d'asil i vulnerables

La primera fase del programa estatal garanteix els serveis d'habitatge durant els primers 6 mesos, i té a la Garrotxa, a través de la Fundació Cepaim, 50 places, que durant l'any 2022 han sigut ocupades al 100%, arribant a atendre a **109 persones**. El programa també compte amb un component d'acompanyament d'acord amb els plans de treball individuals, de cara a la segona fase del programa estatal, en una fase d'autonomia, fora d'aquests dispositius pisos d'acollida.

Els objectius principals de l'acompanyament tenen a veure amb el guany d'autonomia i regularització de la situació i tràmit en qüestió (refugi, protecció internacional, etc.), sobretot pel

que fa també als processos d'inserció laboral i per sobre de tot, a garantir el dret a l'habitatge a la sortida de la primera fase.

La sortida de la primera fase suposa el principal límit del programa, degut a l'escassetat d'habitatge assequible a la comarca, així com a la discriminació en l'accés a l'habitatge que pateixen les persones migrants i en processos de sol·licitud d'asil i protecció internacional. El treball de camp revela que, a la pràctica, la fase dos del programa estatal és pràcticament inexistent a la comarca. El 30% de les persones que opten a la fase dos del programa marxen del territori, així com la gran majoria de persones a qui se'ls denega la sol·licitud.

Tot i l'alt grau d'abandonament del territori, aquestes dades remarquen al necessitat de coordinació de les polítiques d'habitatge i del programa de sensellarisme de la comarca amb el programa estatal d'acollida implementat per Cepaim a la comarca, degut a l'alt risc d'exclusió residencial al que estan subjectes les persones que cobreix.

Pis d'autonomia per a joves ex-tutelats "Acompanyament a la vida adulta"

L'any 2018 s'obre aquest recurs d'autonomia per a joves extutelats d'entre 18 i 21 anys. La iniciativa d'aquest projecte va sorgir des del Consorci d'Acció Social de la Garrotxa i el març de 2020 es va reprendre des de la Generalitat, de qui manté el finançament fins a dia d'avui, a través del Departament d'Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya.

Es tracta d'un projecte del mateix tipus que el Sostre 360 inclòs en el programa de sensellarisme del CASG, definit per CEPAIM com un servei d'habitatge temporal compartit amb suport socioeducatiu amb la finalitat de garantir la inserció social, educativa i d'autonomia personal als i les joves en situació de vulnerabilitat, exclusió social i educativa.

Es concreta en la prestació de serveis d'orientació i informació sobre drets i deures, recursos i prestacions socials bàsiques, cursos de llengua i cultura, formació prelaboral, assistència jurídica, assessorament i suport administratiu, acompanyament sociosanitari, capacitat domèstica, control d'ingressos o economia domèstica, activitats d'oci i temps lliure, o altres que puguin ser rellevants pel seu procés d'emancipació i autonomia

La derivació dels joves es fa per part del Servei d'Atenció a la infància i l'Adolescència de Girona, la qual fa arribar un informe proposta sobre un/a jove. El programa té uns criteris d'accés definits, ja que no s'accepten perfils amb problemàtiques de consum de tòxics o de salut mental, greus o cronificats, ja que el projecte no està preparat per treballar amb aquests perfils que demanen una ajuda més específica i terapèutica.

El pla de treball aborda les següents àrees d'intervenció:

- Àrea individual i quotidiana
- Àrea sanitària
- Àrea administrativa i jurídica

- Àrea Educativa- Formativa
- Àrea laboral
- Àrea econòmica
- Àrea social
- Àrea d'habitatge i convivència

Es tracta d'un habitatge amb capacitat per a cinc persones, que durant l'any 2022 ha atès **onze joves ex-tutelats** per la DGAIA, implicant un ritme de rotació elevat.

La dificultat principal detectada té a veure, de nou, amb l'absència d'habitatge assequible a la comarca i sobretot, en les barreres que troben els joves en termes de discriminació en l'accés a l'habitatge per la seva condició de persones migrants. Aquests obstacles però, s'han aconseguit superar en molts casos gràcies a un intens treball de mediació i acompanyament del programa de la fundació, sobretot pel que fa a teixir aliances amb actors immobiliaris del territori i la constant tasca de sensibilització envers els eventuais arrendadors.

L'absència de l'enfocament i dels recursos necessaris per tractar les problemàtiques de consum i salut mental dels joves en situació de sensellarisme és un tret comú entre els programes propis i externs de la comarca, tal com ho revelen les memòries de gestió i el treball de camp fet amb els professionals d'ambdues esferes d'atenció. Tampoc s'han trobat referències a serveis amb enfocament de reducció de danys.

Projecte pis d'inclusió "YAAKAR: Acollir per a incloure"

Es tracta d'un recurs d'allotjament temporal amb acompanyament social per la transició a una vida autònoma en totes les esferes, amb finançament del Departament d'Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya i en coordinació amb el CASG, des d'on s'ha derivat les persones beneficiàries del programa, una família de cinc persones i amb qui s'ha mantingut una comunicació permanent i directa a través de la referent social.

L'entrada al programa es defineix d'acord amb els criteris establerts a la Guia per a la Realització d'Entrevistes estipulada en el Manual de Prestació de Serveis de la Fundació Cepaim, que permet definir la realitat i idiosincràsia de la família acollida (història sociofamiliar en origen; objectius migratoris; trajectòria migratòria; temps d'estada al territori; situació administrativa; experiència laboral i formativa; situació educativa dels menors; història sanitària dels diferents membres i existència de xarxes socials de suport).

Com a altres projectes similars (pisos d'inclusió) la relació s'estableix segons la normativa de participació i la normativa de convivència al dispositiu, així com en els drets i deures i tota la documentació relacionada a la formalització del contracte. Paral·lelament, s'elaboren els plans de treball grupals i individuals a través del treball de diagnòstic i planificació, registrat en el model d'"Itinerari individualitzat" del Manual de Prestació de Serveis de la Fundació Cepaim.

Es tracta doncs d'un projecte i recurs residencial finançat i gestionat des de la Generalitat i la Fundació Cepaim respectivament, però que respon a les necessitats del territori i que es coordina amb els agents de la xarxa d'atenció comarcal. Tot i la coordinació existent, la gran dificultat que troba el projecte consisteix justament en l'accés a un habitatge normalitzat del mercat de lloguer, per les causes que ja s'han especificat anteriorment. En el cas del present projecte i les persones que hi han participat com a beneficiàries durant el 2022, el treball de camp revela una extrema dificultat per poder obtenir un contracte de lloguer, tot i comptar amb el suport de la fundació Cepaim en aquest aspecte.

En aquest sentit, ha calgut cercar habitatge compartit amb persones que tinguessin més facilitat per a aconseguir un contracte de lloguer o ja el tinguessin, establir contactes amb gestores immobiliàries, trobar eines per a la cerca de persones propietàries amb qui gestionar el lloguer sense intermediaris, sol·licitar ajuda a persones referents als barris de la ciutat, o dissenyar i distribuir cartells de recerca d'habitatge per la ciutat i localitats properes.

Durant l'any 2022, la Fundació Cepaim ha atès en els seus serveis residencials amb acompanyament 125 persones.

Projecte "Com millorar les dificultats d'accés a l'habitatge des de metodologies comunitàries"

La fundació Cepaim, també ofereix serveis d'assessorament en termes d'exclusió residencial, oferint diversos acompanyaments: OLH (desnonaments i bons socials), Consell Comarcal (certificat digital, habitatge jove), Empreses energètiques (subministraments), APIs (cerca d'habitatge), mediació amb APIs (garantir la no discriminació racial immobiliària), mediació comunitària (conflictes i discriminació en l'ús de l'espai públic) i derivacions al CASG en casos de vulnerabilitat i sensellarisme.

Quadres resum

Serveis Residencials d'atenció al Sensellarisme a la Garrotxa

Municipi	Servei - projecte	Tipus de recurs residencial	Destinataris	Temporalitat	Places	Gestió - Derivació - Coordinació
Olot i Castellfollit de la Roca	Pensió (5)	Allotjament Temporal d'Emergència	Persones soles o unitats familiars en situació d'exclusió residencial i social sobrevinguda	No especificat - segons necessitat (conveni amb pensions)	No definit - 24 persones 2022	CASG/Serveis Socials/Polícia local
Olot	Pisos d'inclusió (8)	Habitatge d'inclusió temporal	Persones soles o unitats familiars en situació d'exclusió residencial severa	6 mesos (+ pròrroga de 6 mesos)	8 pisos (unipersonal - unifamiliar)	OLH Olot - seguiment pla de treball CASG
Olot	Habitatges Programa 360 (3)	Allotjament temporal amb acompanyament social	Joves majors d'edat que es troben en situació de vulnerabilitat, exclusió residencial, i sense referents al territori	No especificat	14 places (20 usuaris durant 2020)	CASG
Olot	Pis d'autonomia per a joves ex-tutelats (1)	Allotjament temporal amb acompanyament social	Joves majors d'edat que es troben en situació de vulnerabilitat, exclusió residencial, i sense referents al territori	6 mesos	5 places - (11 usuaris 2022)	Cepaim - SAA Girona - CASG
Olot	Projecte pis d'inclusió "YAAKAR: Acollir per a incloure" (1)	Allotjament temporal amb acompanyament social	Persones soles o unitats familiars en situació d'exclusió residencial severa	6 mesos	Unifamiliar 4 places	Cepaim - Departament Afers Socials - CASG

Serveis no-residencials complementaris al programa d'atenció

Municipi	Servei - projecte	Tipus de recurs	Activitats	Gestiona	Coordinació
Olot	Servei d'atenció a l'exclusió social	Centre de dia	Menjador social, dutxes, bugaderia, acompanyament socioeducatiu, i Espai Obert	CASG	Mans per l'acció Solidària
Municipis de la Comarca	Veïnatge i convivència	Equip d'Atenció a la Comunitat	Treball de prevenció de conflictes a les comunitats de veïns on hi ha habitatges 360	CASG	
Municipis de la Comarca	Dinamitzadores Cíviques	Projecte de sensibilització	Complement de sensibilització del programa de sensellarisme comarcal, dirigit específicament a visibilitzar el fenomen dels joves migrats sols	CASG	Consell esportiu de la Garrotxa, Suara Cooperativa, Fundació CEPAIM, Espai IDEAL, La Fageda

Quadre resum conclusions diagnosi

Descripció del fenomen

El sensellarisme a la Garrotxa difereix de les definicions de subjectes establertes a partir de les realitats metropolitanes i de grans ciutats. S'identifiquen casos a mig camí entre l'exclusió residencial severa i el sensellarisme estricte segons l'escala ETHOS
Entre els usuaris del programa de sensellarisme s'identifiquen les següents categories residencials (ETHOS) majoritàries: Ocupació precària (59), Relloguer (33), Allotjament amb suport temporal (31), Llars i Albergs (24)
Durant l'any 2022, a la Garrotxa hi ha hagut 195 persones en situació de sensellarisme vinculades al CASG i als recursos de territori de la Fundació Cepaim (projecte autonomia joves i pis d'acollida)
Tenint en compte els recursos vinculats a la DGAIA i al Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions, la xifra augmenta fins a 555 persones sense llar
A la comarca, hi ha una infrarepresentació del sensellarisme femení, que se situa al voltant del 26%, que també es detecta en la masculinització en l'ús de certs equipaments com ara el Servei d'atenció a l'exclusió social.
Hi ha un sensellarisme juvenil més elevat a la comarca de la Garrotxa que en la mitjana estatal. Les xifres corresponen al pes relatiu dels usuaris del programa 360 (18-20 anys) sobre la resta de categories.
El nivell de risc de les PSLR registrat al GESS per part del CASG és un indicador construït a partir de la percepció dels seus tècnics a l'hora de valorar cada expedient, i s'identifica un 69,7% dels casos de sensellarisme detectats com a "greus". És necessari perfeccionar l'indicador, afegint elements objectius quantificables a l'hora d'establir el nivell de risc de les PSLR a la comarca (e.g temps al carrer o al circuit d'atenció)
Descripció del Programa d'Atenció - disseny i dispositius
Els objectius generals, així com la redacció de les actuacions per a dur-los a terme remetent al model d'escala en l'àmbit de les polítiques de sensellarisme, on "la motivació pel canvi positiu" esdevé el motor que permet superar les diferents etapes i serveis.
Hi ha una manca de recursos residencials variats per atendre situacions de sensellarisme i fases dels plans de treball diverses.
Pensió: Existeix risc de cronificació dels casos més complexos, que sense l'espai i condicions necessàries per dur a terme un treball d'acompanyament acabin instal·lant-se de manera indefinida a la pensió, omplint els llocs per casos d'emergència que els podrien necessitar i sense possibilitats/perspectives de millora pel que fa a l'autonomia o una solució residencial més integral/estable/digna

Pensió: Existeix el risc de rebuig a entrar-hi o a romandre-hi per part de persones en situació d'exclusió residencial greu, degut a la escassetat dels serveis, la manca d'autonomia, l'absència de dispositius residencials alternatius i la convivència amb perfils amb problemàtiques molt diverses
Pisos d'inclusió - Es tracta d'un programa d'habitatge d'inclusió amb una definició de subjectes àmplia el qual pot suposar una barrera pel que fa l'atenció de les necessitats específiques dels diferents perfils que hi resideixen
Pisos d'inclusió - El programa no menciona cap component d'acompanyament psicosocial periòdic tot i que es tracta de perfils amb problemàtiques psicosocials cronificades, també de salut mental i consums.
Pisos d'inclusió - Existeix un elevat risc de cronificació dels casos dins els habitatges, degut a l'absència d'un servei d'acompanyament psicosocial multidisciplinari, que treballi el guany d'autonomia, el tractament i contenció en termes de salut mental o les addiccions, entre d'altres.
Sostre 360 - La casa compartida (Casa Closells) presenta un estat inadequat de les instal·lacions (humitats, manca de calefacció), generant incidències que requereixen un nombre elevat d'hores per part de les tècniques/educadores, en detriment d'altres activitats o espais d'acompanyament i contenció per als joves.
Sostre 360 - La barreja dels rols coercitius, de gestió i acompanyament socioeducatiu en una única figura genera incomprensió i rebuig per part d'alguns usuaris del servei, impactant negativament en l'eficàcia del programa.
Sostre 360 - El treball de camp indica dificultats en l'encaix entre la realitat dels joves del programa i les dinàmiques de funcionament dels diferents serveis de la xarxa de suport i inserció, principalment pel que fa a la flexibilitat que requereixen molts d'ells en termes d'atenció.
Sostre 360 - Es percep la necessitat d'un suport psicològic addicional, específic, en el moment posterior a l'adaptació al programa i una certa estabilització sociolaboral dels joves, ja que és quan apareix l'impacte psicològic del procés migratori.
Ajuts pagament Lloguer - Es tracta d'ajuts d'emergència però que han esdevingut l'única alternativa per a molts usuaris del programa a l'hora de mantenir acords residencials precaris i evitar la situació de carrer, assumint actuacions de l'àmbit de les polítiques d'habitatge.
Descripció del Programa d'Atenció - Acompanyament i serveis complementaris
Acompanyament socioeducatiu - Hi ha un model d'intervenció definit, basat en l'ACP, on les professionals compten amb l'autonomia suficient per plantejar actuacions i mecanismes d'intervenció específics per a cada situació.
Acompanyament socioeducatiu - Es compta amb mecanismes de coordinació eficaços en termes de pluralitat d'actors i especialització temàtica, on existeix un alt grau d'interacció amb els actors presents al territori pertinents per a cada àmbit de gestió.
Acompanyament socioeducatiu - El paradigma d'intervenció flexible com l'ACP, l'expertesa de les professionals i la bona voluntat en la seva aplicació i l'alt grau d'autonomia d'aquestes en l'aplicació de diferents metodologies d'intervenció, estan condicionades per la limitació de recursos materials i humans.
Acompanyament socioeducatiu - L'acompanyament socioeducatiu es veu limitat per: manca d'espais on implementar-lo, saturació de tasques (quantitat vs temps de dedicació) i baixa especificitat i multidisciplinarietat (concentració de tasques i rols diversos en poques persones).
Servei d'atenció a l'exclusió social - Es caracteritza per ser un servei masculinitzat quant als seus usuaris (71,3%), amb certa limitació d'espai i serveis, limitant el treball d'acompanyament socioeducatiu que es pot dur a terme.

Pla d'actuació

A continuació es presenta el Pla d'Actuació de Sensellarisme per la Comarca de la Garrotxa, compost per una sèrie d'eixos temàtics d'actuació, que es concreten en objectius i mesures. L'àmbit d'actuació del pla és la Comarca de la Garrotxa i els seus municipis i l'actor responsable del seu impuls és el CASG, en coordinació amb els equips municipals i entitats del territori; concretament l'àrea de Promoció Social del consorci, encarregada d'impulsar les polítiques de sensellarisme d'aquest en l'actualitat. La implementació del pla ha d'observar el principi d'equilibri territorial, mantenint un desplegament de les seves actuacions de manera coordinada i deliberativa entre els diferents ens locals.

Es tracta d'un pla d'actuació que busca involucrar el conjunt d'actors del territori, que des de les seves atribucions i competències específiques treballin en relació amb el risc d'exclusió socioresidencial extrema. Com s'ha pogut comprovar durant la diagnosi, les dinàmiques i espais de coordinació interinstitucionals ja són una realitat en l'àmbit d'actuació del CASG, a través de les Taules comarcals i, per tant, caldrà introduir el present pla d'actuació i les seves mesures en aquests espais de coordinació.

Els eixos d'actuació proposats responen directament a les dimensions del fenomen del sensellarisme identificades a la comarca de la Garrotxa i a les respostes plantejades al programa d'intervenció implementat pel CASG durant l'any 2022. També responen als eixos d'actuació fixats en el Marc d'acció per l'abordatge del sensellarisme de la Generalitat. Addicionalment, s'han identificat elements del programa i de la situació actual que compten amb un major grau de cobertura, en termes d'actuacions que ja es duen a terme o de variables que mostren millors registres en comparació a altres circumscripcions o realitats. Aquestes actuacions també es mencionen en el pla des d'una lògica de consolidació, considerant que ja es troben en funcionament de manera prèvia, o que ja són aspectes amb bons indicadors, com ara els ja esmentats mecanismes de coordinació o el model d'acompanyament basat en l'ACP, entre d'altres.

Els objectius i mesures que es presenten a continuació, ho fan amb la vocació de constituir línies de treball que es puguin començar a implementar des del moment present, però entenent també que certs aspectes necessitaran desenvolupar-se en el mitjà i llarg termini per arribar a consolidar-se. En aquest sentit, l'expertesa i coneixement de la realitat social del territori per part dels professionals del programa de sensellarisme són un factor clau quant a la identificació dels elements prioritaris a desenvolupar. És igualment necessària una aposta política decidida a l'hora d'aconseguir els objectius que planteja el present pla d'actuació.

EIX I - Prevenció del Sensellarisme

Línies estratègiques del Marc d'acció de referència:

- **Línia nº1 - La garantia del dret a l'habitatge per a persones sense llar**
- **Línia nº3 - Atenció especialitzada**

S'ha mencionat anteriorment que la millor política preventiva per aturar el sensellarisme és la prevenció estructural, la garantia del dret a l'habitatge digne i d'ingressos, i que aquesta passa per una coordinació de polítiques entre els àmbits estatal, autonòmic i local. Garantir l'accés a l'habitatge assequible, limitar els desnonaments i garantir una alternativa residencial en cas de pèrdua de l'habitatge, necessiten la coordinació dels tres nivells de govern, així com d'una aposta política i reguladora d'aquests.

El conjunt de mesures que es presenten a continuació no pretenen donar resposta a la desigualtat estructural en l'accés a l'habitatge, ni tampoc poden substituir les actuacions previstes en el Pla Local d'Habitatge dels municipis de la comarca. Són mesures complementàries, emmarcades en l'àmbit d'actuació de l'àrea de promoció social del CASG i que necessiten ser acompanyades per un conjunt de polítiques que garanteixin l'accés a l'habitatge i l'augment del parc públic d'habitatges a la comarca de la Garrotxa.

En termes de prevenció del sensellarisme es detecten majoritàriament tres situacions de risc entre els usuaris del programa del CASG, pel que fa a l'empitjorament de la situació residencial: dificultats per mantenir contractes residencials precaris (habitatge insegur), l'ocupació precària (habitatge insegur) i els processos de desinstitucionalització (majoritàriament juvenils). Les avaluacions sobre sensellarisme assenyalen la vinculació entre el sensellarisme i la sortida dels programes de tutela i d'acollida, així com amb la sortida de centres penitenciaris. Les dinàmiques comarcals d'exclusió residencial poden generar que les persones que surten d'aquests programes i es queden al territori acabin eventualment vinculant-se al programa de sensellarisme del CASG davant la falta d'alternatives residencials. L'any 2022 els recursos de sensellarisme comarcals han atès 195 persones, mentre que els programes de tutela i d'acollida n'han allotjat 360.

Objectiu nº1 - Reduir la recaiguda a situació de carrer i l'empitjorament de la situació habitacional dels usuaris del programa de sensellarisme en situació d'habitatge insegur.

- **Mesura 1:** Actualitzar periòdicament l'estat de la relació contractual informal, especialment quan es percebi risc de trencament, per activar alternatives residencials.
- **Mesura 2:** Continuar donant suport en la cerca d'habitatge alternatiu, en la tramitació d'ajuts d'emergència per al pagament del lloguer o tramitació de mesa d'emergència.
 - **Mesura 2.1:** Mantenir els esforços actuals per l'acompanyament en la tramitació de diferents ajuts que busquin la garantia de rendes dels usuaris del programa (IMV i RGC, i altres).

- **Mesura 3:** Mediar amb els propietaris per al manteniment de l'acord residencial precari.
- **Mesura 4:** Mediar conjuntament amb l'àrea d'habitatge per a l'obtenció d'un lloguer social en les ocupacions a grans tenidors.
- **Mesura 5:** Mantenir i consolidar els esforços de coordinació amb els actors del territori en el marc de la Taula de Coordinació local per al dret a l'habitatge.
- **Mesura 6:** Mediar preventivament en les comunitats de pisos on resideixin usuaris del programa en situació d'ocupació precària amb el suport de l'equip d'Atenció a la comunitat, per evitar conflictes que desemboquin en un desnonament o denuncia.

Objectiu nº2: Reduir la situació de carrer o empitjorament de la situació residencial de les persones en procés de desinstitucionalització:

- **Mesura 7:** Prevenir el sensellarisme de les persones extutelades per la DGAIA i dels programes estatals d'acollida per a migrants, demandants d'asil i de protecció internacional als diferents dispositius de la comarca.
 - **7.1:** Mantenir i consolidar la relació de coordinació amb els referents comarcals dels programes de SUARA Cooperativa i CEPAIM. La coordinació i equip del programa de sensellarisme del CASG revisarà els mètodes de coordinació i seguiment conjunt de casos amb les entitats gestores d'aquesta tipologia de programes al territori i establiran protocols de detecció de casos de risc.
 - **7.2:** En cas que el programa de sensellarisme hagi de prendre el relleu en l'atenció d'aquests casos, es prioritzarà, en la mesura que sigui possible, que aquesta es doni en els municipis on les persones estaven residint i generant xarxa.
- **Mesura 8:** Monitorar i sistematitzar els casos d'usuaris del programa de sensellarisme del CASG que provenen dels recursos esmentats, per tal d'avaluar els fluxos de transferència entre programes i el risc de sensellarisme d'aquests.
- **Mesura 9:** Prevenir el sensellarisme de les persones que surten de processos de privació de llibertat.
 - **9.1:** Establir mecanismes de coordinació preventius amb els centres penitenciaris de la província.

EIX II - Salut mental i accés al sistema sanitari

Línies estratègiques del Marc d'acció de referència:

- **Línia nº4 - Dret a la salut i al sistema sanitari**

En l'àmbit de la salut, la diagnosi posa de manifest dos factors de risc: l'accés al sistema de salut i a les cures per part de les PSLL que viuen en condicions d'infrahabitatge sense les condicions mínimes d'habitabilitat (estructures informals als càmpings, vehicles i edificacions inestables) i l'infradiagnostic de problemàtiques de salut mental entre gran part dels usuaris del programa de sensellarisme, que lògicament porta al no-tractament d'aquestes situacions, moltes vegades superposades amb problemàtiques de consum.

Així, mentre el 25% dels usuaris del programa fa un seguiment formal amb el servei d'atenció del CAS i un 12% amb els serveis de salut mental del CSMA, la percepció dels tècnics del projecte és que al voltant del 80% dels usuaris tenen aquest tipus de problemàtiques, posant de manifest la manca d'eines per derivar i atendre correctament les problemàtiques de salut mental i consums de molts usuaris.

Un dels límits identificats durant el treball de camp té a veure amb l'escassa sensibilització i coneixement del fenomen del sensellarisme i les seves especificitats entre els professionals d'atenció primària, el qual dificulta l'atenció al col·lectiu.

Objectiu nº3 - Garantir l'atenció sanitària a les PSLL de la comarca

- **Mesura 10:** Impulsar formacions i actuacions de sensibilització sobre les especificitats de les PSLL, dels diferents col·lectius que s'hi atenen al programa i les necessitats específiques
 - **10.1:** Sistematitzar i exposar les problemàtiques i obstacles amb els quals es troben a l'hora d'accedir als serveis de salut i salut mental per trobar estratègies conjuntes que garanteixin l'atenció.
- **Mesura 11:** Continuar implementant l'empadronament actiu al CASG per tal d'assegurar l'atenció primària i hospitalària de les PSLL a la comarca.
- **Mesura 12:** Mantenir i reforçar l'acompanyament que es fa en l'àmbit sanitari per assegurar una atenció no-paternalista i de garantia de drets de les PSLL ateses.

Objectiu nº 4 - Garantir l'accés als serveis de salut mental i de tractament d'addiccions de les persones en situació de sensellarisme i augmentar la capacitat de diagnosi i tractament en salut mental i addiccions de les persones usuàries del programa.

- **Mesura 13:** Sensibilitzar els serveis del CSMA i CAS sobre les especificitats d'atenció requerides i les necessitats canviants de les PSLL en l'atenció en salut mental i addiccions perquè puguin adaptar-s'hi i prestar els serveis adients.

- **Mesura 14:** Establir un protocol d'atenció per a les PSLL: establir un conveni de mobilitat dels professionals en salut mental i addiccions per a l'atenció i diagnòstic de les PSLL reticents a desplaçar-se als centres d'atenció.
- **Mesura 15:** Ampliar l'equip del programa amb una contractació de l'àmbit de la salut mental i addiccions, especialitzada en col·lectius vulnerables, que pugui prestar serveis transversals als diferents serveis del programa de sensellarisme.
- **Mesura 16:** Incorporar la perspectiva de la reducció de danys en el tractament de les addiccions: aplicar metodologies adreçades a reduir els efectes negatius del consum actiu de drogues sobre la salut individual i col·lectiva. Reduir els riscos en persones que no poden abandonar el consum de drogues o estan a les primeres fases del seu tractament.
- **Mesura 17:** Fer una reserva específica de places per a PSLL amb problemes de salut mental i addiccions als habitatges d'inclusió per a PSLL.
- **Mesura 18:** Implementar un servei específic d'acompanyament psicosocial i sanitari al domicili amb perspectiva de reducció de danys per a les PSLL amb problemàtiques de salut mental i addiccions cronificades.
- **Mesura 19:** Realitzar formacions als professionals del programa de sensellarisme en l'acompanyament en salut mental i l'aplicació de la perspectiva de reducció de danys.

EIX III - Evitar el procés de cronificació dels usuaris i avançar cap a un model d'allotjament integral basat en el dret a l'habitatge (diversificació i dignificació dels dispositius)

Línies estratègiques del Marc d'acció de referència:

- **Línia nº1 - La garantia del dret a l'habitatge per a persones sense llar**

Durant la diagnòstic i el treball de camp s'han constatat diversos factors que limiten la integralitat dels serveis de sensellarisme del programa del CASG, així com la manca dels recursos material i humans que la podrien propiciar. Tal com indica la memòria del programa de l'any 2022, es dona un procés de cronificació i estancament de les persones en els dispositius a causa de la manca de serveis residencials diversificats, portant a l'allargament de les estades a un servei limitat d'emergència com és la pensió, o a alternatives més precàries com el càmping o l'ocupació, sense possibilitats d'implementar un treball socioeducatiu eficaç.

El recurs a les pensions d'emergència s'ha acabat consolidant com la principal sortida assistencial del programa en termes de provisió de sostre per a la majoria de persones en situació de carrer que

acudeixen al CASG, caracteritzada per la barreja de perfils i necessitats diverses en un únic dispositiu. Altres equipaments, com la casa compartida del programa 360 (Casa de Closells) necessiten actualitzar el funcionament de certs serveis, i els pisos d'inclusió per a PSLL no compten tampoc amb acompanyament socioeducatiu i psicosocial al domicili, tot i ser persones amb un alt nivell de cronicitat i necessitat de seguiment.

Una resposta que busqui superar aquesta situació ha de passar inevitablement per la diversificació i dignificació dels equipaments socioresidencials, garantint un espai residencial digne per als usuaris del programa i oferint tipologies de dispositius aplicades a diferents fases del pla de treball individual i les necessitats de les persones, tal com al·ludeix l'incipient Model Català d'Acompanyament.

L'objectiu últim és atendre les PSLL des d'una perspectiva integral de garantia del dret a l'habitatge, definint els itineraris d'inserció des d'una perspectiva de coordinació entre els diferents serveis i recursos com un únic procés, evitant la compartimentació i assegurant l'encaix de les seves necessitats específiques amb els diferents components del programa.

És prioritari disposar de serveis socioresidencials que permetin una continuació del treball d'acompanyament un cop pal·liada la situació de carrer a través del mecanisme d'emergència de la pensió. És necessari avançar cap a l'adquisició de nous espais per a establir-hi nous recursos, com ara un centre de baixa exigència i pisos d'inclusió compartits d'autonomia, a través dels mecanismes establerts en el desplegament del Marc d'Acció des de l'AHC (Tanteig i retracte, Reallotgem, i Garantim) i contribuir al seu finançament a través dels mòduls 4 i 5 de la Fitxa 48 d'Atenció al Sensellarisme del Departament de Drets Socials.

Objectiu nº5 - Diversificar i augmentar l'oferta i modalitats dels dispositius residencials per a PSLL i descongestionar l'actual servei residencial d'emergència.

- **Mesura 20:** Formalitzar una reserva d'habitatges d'inclusió per a PSLL dins el parc d'habitatges destinats a polítiques socials gestionats des dels municipis de la comarca de manera coordinada.
 - **20.1:** S'establirà una proporció d'habitatges per a PSLL que comptaran amb el seu propi sistema de derivació des del Programa de Sensellarisme del CASG (PSCASG).
 - **20.2:** Es mantindrà proporcionalment la reserva d'habitatges d'inclusió per a PSLL en els escenaris d'augment dels habitatges del parc propi o per via de cessió des de l'AHC.
- **Mesura 21:** Introduir progressivament el programa Primer la Llar (Housing First) a la cartera de serveis del PSCASG.
 - **21.1:** Implementar la metodologia HF en els pisos d'inclusió unipersonals del programa per als casos més adients segons l'aplicació del model, tenint en compte

els criteris d'acompanyament psicosocial que el caracteritzen i la capacitat de cobertura que impliquen.

- **21.2:** Establir el protocol d'implementació del programa HF com a component específic dins del PSCASG.
 - **21.3:** Augmentar progressivament els pisos Housing First per a PSLL en funció de les diferents necessitats detectades (salut mental i consums, autonomia, dones, joves, gent gran) (ETHOS 7.1 - 7.2).
- **Mesura 22:** Ampliar la capacitat i la varietat dels dispositius del PSCASG.
- **22.1:** Posar en funcionament un centre/alberg/pis de baixa exigència que ofereixi una estada de prediagnòstic i de rehabilitació, com a transició cap a altres serveis del programa on prosseguir el procés personal de guany d'autonomia (Categoria ETHOS 3.1).
 - **22.2:** Adequar els recursos d'acollida d'emergència actuals (pensions) de tal manera que ofereixin dues configuracions diferenciades.
 - **22.2.a:** Servei residencial amb suport pel treball d'autonomia i autoorganització (ETHOS 3.3)
 - **22.2.b:** Servei d'acollida d'emergència provisional, per perfils no crònics amb autonomia i poca o nul·la necessitat d'acompanyament socioeducatiu, que es troben en situació de sensellarisme sense alternativa habitacional per diverses raons (ETHOS 2.1 - 3.2).
 - **22.3:** Augmentar progressivament els pisos d'inclusió compartits i/o individuals per a PSLL en funció de les diferents necessitats detectades (salut mental i consums, autonomia, dones, joves 360) (ETHOS 4.1- 6.3 -7.1- 7.2).
 - **22.4:** Reforçar el servei d'atenció a l'exclusió social augmentant i millorant els serveis disponibles (dutxes, educadors disponibles) per poder generar més espais d'acompanyament no intrusiu i informal.
- **Mesura 23:** Establir un model i sistematitzar els mecanismes de temporalitat i normatius per a la gestió de les diferents tipologies de dispositius:
- **23.1:** Revisar i reflexionar sobre les normatives i temporalitats de les estades dels diferents dispositius que es vagin incorporant al programa, garantint la cobertura de drets de les PSLL i establint mecanismes d'accés i permanència que permetin el treball socioeducatiu.
- **Mesura 24:** Reduir les estades de llarga durada cronificades als dispositius residencials d'emergència i la vinculació assistencial als recursos del programa.
- **24.1:** Reubicar als diferents dispositius a les persones segons les necessitats d'acompanyament i treball psicosocial.
 - **24.2:** Utilitzar les places d'emergència com a dispositiu de transició cap a les altres solucions residencials més estables i evitar la permanència de llarg termini.

- **24.3:** Reallotjar les persones que es troben en situacions residencials precàries als càmpings de la comarca, concretament les que es troben amb infraestructures inadequades com tendes de campanya i coberts sense serveis.

Objectiu nº6 - Establir el repartiment dels nous dispositius del programa de manera conjunta amb els municipis de la comarca.

- **Mesura 25:** Admeten el pes demogràfic d'Olot i la seva concentració de serveis d'atenció, establir un desplegament de serveis a altres municipis de la comarca, d'acord amb les seves necessitats específiques, per evitar una centralització del programa a la capital i la necessitat de traslladar-s'hi diàriament.
 - **25.1:** Ubicar-los estratègicament tenint en compte els focus d'exclusió residencial comarcals i els itineraris diaris de les PSLL identificats. Segons dades d'atenció, Sant Joan les Fonts i Besalú concentren la majoria de casos de sensellarisme fora d'Olot.

EIX IV - Garantir l'Atenció Centrada en la Persona (ACP) i consolidar el model d'acompanyament integral

Línies estratègiques del Marc d'acció de referència:

- **Línia nº2 - Dret a l'atenció socioeducativa i laboral, arrelada a la comunitat i integrada**

Amb la finalitat d'oferir un servei d'acompanyament socioeducatiu i psicosocial adequat a les necessitats complexes de les persones en situació de sensellarisme, cal vetllar també per les necessitats dels equips d'intervenció social dels programes d'intervenció i per les condicions d'execució de la seva feina quotidiana, així com dels recursos dels quals disposen per fer-ho.

L'especial vulnerabilitat del col·lectiu de les PSLL, així com la intensitat de l'acompanyament requerit per certs perfils, fan que la tasca dels equips socioeducatius sigui especialment intensa. Per garantir l'atenció centrada en la persona (ACP) cal dotar els equips amb els recursos necessaris, i assignar les tasques d'acord amb l'especialització dels professionals i els objectius concrets dels seus plans de treball. En l'actualitat, hi ha una ràtio de 37 usuaris per educador del CASG (extraient els casos comarcals) i de 436 interaccions d'acompanyament per any per educador.

Es fa especialment rellevant per aquest eix l'aprovació definitiva del Model Català d'Acompanyament i Atenció a les Persones Sense Llar, així com la participació dels mòduls 2 i 3 de la Fitxa 48 d'Atenció a Persones Sense Llar del CP 2022-2025 del Departament de Drets Socials.

Objectiu nº7 - Ampliar i millorar la capacitat d'actuació dels equips socioeducatius als recursos residencials del programa de sensellarisme, garantint una dotació de professionals suficient als

equips d'intervenció, evitant la sobrecàrrega laboral i la saturació emocional d'aquests i assegurant la seva formació específica.

- **Mesura 26:** Mantenir i consolidar l'actual enfocament i metodologia d'atenció del programa, basada en l'ACP i l'elaboració conjunta del pla de treball amb la persona atesa, el respecte a les seves decisions i l'autonomia d'aquestes i la restauració de vincles.
- **Mesura 27:** Estendre el servei d'acompanyament socioeducatiu i psicosocial perquè tingui capacitat de fer seguiment als diferents dispositius residencials, dirigit a treballar els aspectes del pla de treball que es jutgin necessaris per part de l'equip d'acompanyament en l'àmbit residencial.
 - **27.1:** Augmentar la plantilla actual entre dos i tres professionals per assegurar la cobertura adequada a tots els serveis i reduint les ràtios actuals d'usuaris/educadors i d'interaccions/educadors.
 - **27.2:** Implementar el treball d'acompanyament psicosocial als pisos d'inclusió social del programa de sensellarisme seguint la metodologia Housing First.
- **Mesura 28:** Configurar la plantilla de l'equip de professionals del programa garantint la multidisciplinarietat, incorporant les següents especialitats: Especialista en Salut Mental (psicologia/psiquiatria social), Educació i/o Treball social, Especialista àmbit sanitari. Totes les places han de comptar preferiblement amb experiència o especialització en col·lectius vulnerables i/o consums i salut mental.
 - **28.1:** Complementar les actuacions de l'equip amb la participació de l'Equip de Seguiment Assertiu Comunitari (ESAC) del CASG, garantint una atenció multidisciplinària, integral, individualitzada i flexible en l'entorn vital habitual de la persona atesa.
- **Mesura 29:** Establir un protocol aplicat a cada dispositiu que es vagi incorporant al programa: protocol baixa exigència, dispositiu autonomia, Housing First, Habitatge inclusió salut mental, joves 360.
 - **29.1:** Organitzar els recursos i treballs d'acompanyament realitzats d'acord amb el Model Català d'Acompanyament
 - **29.2:** Elaborar els protocols amb les aportacions conjuntes dels equips d'intervenció i també d'acord amb les percepcions de les persones destinatàries.
- **Mesura 30:** Organitzar trobades de bones pràctiques en l'atenció i acompanyament emocional a persones en situació de sensellarisme amb altres institucions homòlogues que també prestin serveis de sensellarisme. Afavorir l'intercanvi d'experiències.
- **Mesura 31:** Organitzar i dotar dels recursos necessaris espais d'autocura, i si s'escau, d'acompanyament psicològic, per a les treballadores del programa d'atenció.

- **Mesura 32:** Centralitzar en l'equip d'atenció a la comunitat i en l'equip de l'oficina d'habitatge la gestió dels aspectes immobiliaris i convivencials dels diferents dispositius del programa de sensellarisme que estiguin implementats en comunitat de veïns, permetent que l'equip d'intervenció pugui dedicar més temps a l'acompanyament socioeducatiu.

EIX V – Participació i inserció comunitària

Línies estratègiques del Marc d'acció de referència:

- Línia nº2 - Dret a l'atenció socioeducativa i laboral, arrelada a la comunitat i integrada

Objectiu nº8 - Garantir la participació sociolaboral de les persones en situació de sensellarisme

- **Mesura 33:** Seguir treballant amb els agents del territori (Mas les Mates, La Fageda) i cercar nous convenis de col·laboració amb altres actors del territori en l'àmbit de la inserció prelaboral i laboral per a col·lectius vulnerables com ara les PSLL.
- **Mesura 34:** Seguir explorant les possibilitats de participació dels usuaris del programa als Plans Ocupacionals disponibles, (programes ACOL)
- **Mesura 35:** Organitzar tallers i activitats ocupacionals per a les PSLL.
- **Mesura 36:** Valorar la introducció de la figura del "Treballador-igual" o "Agent amb experiència viscuda" al programa: Incorporar a l'equip, en les instàncies que es consideri oportú, una figura professional amb experiència viscuda al carrer, en temes de salut mental, i/o en l'àmbit dels consums i drogodependències, per realitzar tasques de mentoria i acompanyament complementàries.
- **Mesura 37:** Incorporar les PSLL i les seves percepcions en els processos deliberatius i de reflexió sobre el funcionament del programa, el disseny de nous espais o l'aplicació de diferents metodologies.
 - **37.1:** Establir mecanismes de comunicació formals perquè els usuaris del programa puguin transmetre les seves inquietuds o denunciar situacions de discriminació i abusos.
- **Mesura 38:** Explorar les possibilitats de creació d'un programa d'ocupació municipal dirigit a persones sense llar, d'acord amb diferents clàusules de participació socials.

- **Mesura 39:** Ampliació el programa de dinamitzadores cíviques amb activitats que incloguin els diferents col·lectius de PSLL més enllà dels joves.

EIX VI – Actualització dels processos del programa i processos de coordinació

Línies estratègiques del Marc d'acció de referència:

- Línia nº6 - Gestió del coneixement i de la informació

Objectiu nº 9 - Augmentar l'eficàcia del programa i facilitar la seva avaluació a través de l'actualització de les seves eines de gestió, permetent una millor identificació i quantificació de necessitats, vinculant-les amb els recursos disponibles i les prioritats establertes.

- **Mesura 40:** Modificar el programa de gestió GESS equiparant les categories residencials dels usuaris del programa amb l'escala ETHOS dissenyada per FEANTSA.
- **Mesura 41:** Establir criteris tècnics en la valoració del nivell de cronicitat quan es registri una nova persona al programa de sensellarisme i introduir-los en els formularis del programa de gestió
 - **41.2:** Temps en carrer, dispositiu d'emergència o temporal per a PSLL, per un període superior a 12 mesos, o en repetides ocasions per una durada inferior a l'any durant els darrers tres anys, o que es trobava en aquesta situació abans d'ingressar en altres institucions (salut mental i consums, centres penitenciaris, programes d'acollida) en el moment en el qual surt d'aquestes.
- **Mesura 42:** Sistematitzar i mantenir actualitzat un mapa de recursos socio-residencials del programa i el nombre de places disponibles, a mesura que vagin augmentant els dispositius del programa.
- **Mesura 43:** Unificar tots els casos identificats amb problemàtica de sensellarisme en una única base de dades (programa de sensellarisme, pisos d'inclusió, Sostre 360) amb expedient únic, que permeti una gestió integrada dels expedients encara que passin d'un dispositiu a un altre.

- **Mesura 44:** Comptabilitzar les interaccions per usuari a més del total d'interaccions per tècnic del programa, permetent identificar les necessitats d'acompanyament específic de cadascun, les àrees que necessiten més reforç i contextualitzar les dades a les avaluacions.
- **Mesura 45:** Realitzar una memòria anual sobre el programa d'atenció al sensellarisme recollint les dades actualitzades d'acord als nous criteris establerts i l'anàlisi sobre l'evolució de la situació de sensellarisme a la comarca.
- **Mesura 46:** Realitzar avaluacions específiques dels nous serveis que es vagin afegint al programa, per avaluar la seva pertinença i adaptació al context comarcal.
 - **46.1:** Avaluació de la implantació del Housing First als municipis i l'adequació a la metodologia oficial.

Objectiu nº10 - Reforçar la coordinació interinstitucional i l'intercanvi d'experiències i bones pràctiques

- **Mesura 47:** Integrar i participar en la gestora territorial de casos prevista en el Marc d'Acció per a l'Abordatge del Sensellarisme a Catalunya.
- **Mesura 48:** Continuar treballant en les taules de coordinació, presentar el pla local d'actuació de sensellarisme i els objectius i actuacions proposades per involucrar la resta d'actors.
- **Mesura 49:** Organitzar trobades d'intercanvi de bones pràctiques amb municipis de característiques similars amb programes d'atenció al sensellarisme: polítiques i protocols i intercanvis entre professionals. Preferiblement del mateix àmbit territorial.

EIX VII - Sensibilització social sobre la percepció del sensellarisme i generació de coneixement sobre el fenomen

Línies estratègiques del Marc d'acció de referència:

- **Línia nº5 - Sensibilització sobre el sensellarisme amb la participació de les persones en situació de sense sostre i sense llar i eradicació de l'aporofòbia**
- **Línia nº6 - Gestió del coneixement i de la informació**

Sovint, el fenomen del sensellarisme és percebut socialment a través d'estereotips, vinculats a l'aïllament social, o els consums problemàtics de les persones que el pateixen, abocant-les malauradament a la doble culpabilització social, el tracte paternalista i vexatori i en el pitjor dels casos, a la discriminació i la violència envers les PSLL. Aquests estereotips, també poden permear l'acció pública en la intervenció del fenomen, generant marcs d'actuació assistencialistes.

Objectiu nº 11 - Reduir l'aporofòbia i sensibilitzar sobre les situacions d'exclusió residencial severa i el dret d'accés a l'habitatge.

- **Mesura 50:** Implementar campanyes de sensibilització des dels ajuntaments o des del CASG i en col·laboració amb altres àrees municipals, entitats del tercer sector o mitjans de comunicació sobre:
 - El sensellarisme com a situació circumstancial i no com a característica personal i les seves causes estructurals.
 - Els drets de les persones en situació de sensellarisme i el combat de l'aporofòbia.
 - Accés a l'habitatge digne i la discriminació en el procés de lloguer.
 - L'habitatge inadequat i l'habitatge insegur com a factors de risc.
 - La col·laboració ciutadana pel que fa a la captació d'habitatges per a destinar-los a polítiques socials.
 - Lloguer social, cessió d'ús, programes de rehabilitació de l'habitatge.
- **Mesura 51:** Generar espais de sensibilització ciutadana a través de campanyes de captació de voluntariat per als diferents dispositius del programa de sensellarisme del CASG.

Objectiu nº12 - Millorar el coneixement sobre el sensellarisme a la comarca i augmentar els coneixements específics dels equips que hi intervenen i monitorar el funcionament del programa d'atenció al sensellarisme del CASG.

- **Mesura 52:** Formar les professionals del programa d'intervenció en matèries específiques relacionades amb el desenvolupament de les seves tasques diàries i que s'identifiquin com a rellevants per al seu lloc de treball:
 - Dol migratori,
 - Sensellarisme femení,
 - Atenció al sensellarisme amb addiccions i problemàtiques de salut mental
 - Atenció en dispositius d'emergència
 - Metodologia Housing First i Housing Led Policies
- **Mesura 53:** Realitzar periòdicament enquestes sobre la utilització dels serveis als mateixos usuaris del programa, per detectar possibles millores basades en la seva percepció.

EIX VIII – El sensellarisme des de la perspectiva de gèneres

Línies estratègiques del Marc d'acció de referència:

- **Línia nº3 - Atenció Especialitzada**

La violència i la inseguretat apareixen com les principals explicacions a la cerca d'alternatives a dormir al carrer o a espais assistencials masculinitzats per part de les dones i persones amb gènere no normatiu en exclusió residencial severa, i esdevenen l'única opció viable només quan les xarxes de suport social i l'entorn deixen de ser possibles. A mesura que els dispositius augmenten en termes de cobertura, estabilitat i intimitat (residències col·lectives amb acompanyament social, pisos de la xarxa d'inclusió amb suport i habitacions privades de re-lloguer o pensions pagades per entitats), la proporció de dones en situació de sensellarisme també augmenta. Cal doncs avançar cap a una configuració de dispositius que asseguri la intimitat i seguretat necessàries per a les dones en situació de sensellarisme a la comarca.

Aplicar la perspectiva de gèneres en les polítiques d'intervenció del sensellarisme implica tenir en compte les dimensions específiques de l'exclusió residencial femenina en el disseny dels mitjans d'intervenció. Comptar amb el punt de vista de dones amb experiència viscuda al carrer i en diferents instàncies d'exclusió residencial a l'hora de pensar i dissenyar els serveis d'atenció contribueix en aquesta direcció (Sales, Guijarro; 2017).

Aplicar la perspectiva de gèneres en l'àmbit de les polítiques d'intervenció demana adaptar els dispositius a les necessitats de les dones i no al contrari. La provisió d'una opció residencial estable i segura és el millor punt de partida per tractar les múltiples desigualtats o discriminacions a les quals han de fer front les dones en situació d'exclusió residencial. La inseguretat residencial que generen la vida al carrer, els equipaments col·lectius, o els acords residencials informals, dificulten qualsevol treball psicosocial dirigit a mitigar les discriminacions que pateixen les dones i les persones amb gèneres dissidents. L'habitatge segur amb suport, basat en la perspectiva de gènere, és l'única solució a llarg termini per al sensellarisme femení i a la violència masclista que el genera en moltes ocasions (FEANTSA; 2021).

Objectiu N° 13 - Incorporar la perspectiva de gèneres de manera transversal al programa d'atenció al sensellarisme del CASG

- **Mesura 54:** Generar espais per l'ús exclusiu de les dones i persones amb gèneres dissidents en situació de sensellarisme i/o adaptar els usos i espais dels dispositius existents per a l'ús exclusiu de les dones en tant que espais que preservin la privacitat, la intimitat i la seguretat de les dones als diferents serveis del programa del CASG.
- **Mesura 55:** Elaborar protocols d'actuació per la protecció del sensellarisme femení i la prevenció de les violències masclistes.
- **Mesura 56:** Reserva d'habitatges específics per a dones en les diverses modalitats d'habitatge que se'n vagin incorporant al programa de sensellarisme.
- **Mesura 57:** Elaborar una campanya per visibilitzar el sensellarisme femení, les seves formes específiques i els dispositius específics del programa que hi donen resposta.

- **Mesura 58:** Organitzar mòduls específics d'ocupació per a dones i persones amb gèneres dissidents en situació de sensellarisme.
- **Mesura 59:** Comptar amb el punt de vista de dones amb experiència viscuda al carrer i en diferents instàncies d'exclusió residencial a l'hora de pensar i dissenyar els serveis d'atenció.

Bibliografia

Àrea de Drets Socials Ajuntament de Barcelona, (2016) “Pla de lluita contra el sensellarisme de Barcelona 2016-2020”; Coord. Sales, A.

Àrea de Drets Socials, Ayuntamiento de Zaragoza (2018); “Plan Integral para las personas sin hogar en Zaragoza”

Autoría Col.lectiva, (PAH Garrotxa, (coord. CASG), (2021); “Discriminació Immobiliària: de què estem parlant i com combatre-la”

Ayuntamiento de las Palmas de Gran Canaria, (2017); “Plan estratégico de atención integral a personas sin hogar en las Palmas de Gran Canaria 2017-2021”

Brugué, Q., Casademont, X., Carrera, E. (2017) “La cohesió social a la Garrotxa: Realitat i reptes de futur” - Grup de Recerca en Ciències Socials Aplicades, Universitat de Girona.

Bachiller, (2008); “Exclusión social, desafiliación y usos de espacio: una etnografía con personas sin hogar en Madrid”, Tesis doctoral inédita de la Universidad Autónoma de Madrid, Facultad de Filosofía y Letras, Departamento de Antropología Social y Pensamiento Filosófico Español. Fecha de lectura: 27-03 2008

Biaggio, Verón; (2010); “Entre la penalización y la asistencia, la construcción de sujetos “merecedores” de políticas públicas destinadas a la atención de la “Emergencia Habitacional” en la Ciudad de Buenos Aires.”, Margen: revista de trabajo social y ciencias sociales, ISSN-e 0327- 7585, No. 57

Busquets, Fortea; (2017) “Primer la Llar: aplicación del modelo Housing First en la ciudad de Barcelona. Primeras reflexiones”, a ABENDUA·DESEMBRE 2017

Cabrera, Rubio; (2008); “Las personas sin hogar, hoy” , Revista del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Revista del Ministerio de Trabajo e Inmigración Núm. 75 Pág. 51-74

Cladera, Estany, Uribe, Cartoixà; (2021), “Análisis de la práctica en transformación y sus efectos en los profesionales: estudio cualitativo en el programa Primer la Llar en Barcelona (Housing First)”, a ZERBITZUAN 74.

ECAS, (2022); Informe INSOCAT per a la millora de l’acció social, Núm. 14 | HABITATGE I EXCLUSIÓ RESIDENCIAL

Departament de Serveis Socials, Generalitat de Catalunya, (2022); “MARC D’ACCIÓ PER A L’ABORDATGE DEL SENSELLARISME A CATALUNYA 2022-2025”

European Observatory on Homelessness; (2018) European Journal of Homelessness, Special Edition on a Multi-Country Study of the Fidelity of Housing First Programmes, Volume 12, No. 3

European Observatory on Homelessness; (2020) European Journal of Homelessness, Volume 15, No. 1 – 2021.

FEANTSA, (2021); “Guide for developing effective gender-responsive support and solutions for women experiencing homelessness”.

Gobierno de Cantabria (2022); “Estrategia de inclusión para las Personas sin Hogar”

Guijarro, Sales, (2018); “Finlandia: soluciones para los sin techo más allá del Housing First”; publicat a Agenda Pública

INE, (2020); “Encuesta de centros y servicios de atención a las personas sin hogar Año 2020”; Notas de prensa

Malanca, Patricia (2001). “Personas sin techo. Algunas consideraciones psicológicas preliminares en el abordaje del trabajo de calle”. Centro de Documentación en Políticas Sociales 28. Buenos Aires, Gobierno de la Ciudad de Buenos Aires.

Sales, Guijarro (2017); “Dones sense llar: la invisibilització de l'exclusió residencial femenina”, Revista Barcelona Societat En profunditat, no 82

STEPHENS, M., FITZPATRICK, S., ELSINGA M., VAN STEEN, G. y CHZHEN, Y. (2010). Study on Housing Exclusion: Welfare Policies, Housing Provision and Labour Markets. Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities. European Commission.

Revisió Documental Consorci d'Acció Social de la Garrotxa

Programes i memòries de Gestió:

- Memòria Consorci d'Acció Social de la Garrotxa - 2021
- Atenció a les persones sense llar Garrotxa - 2022
- Memòria Atenció a les persones sense llar Garrotxa - 2022 (2023)
- Memòria Sostre 360º
- Memòria Dinamitzadores Cíviques - 2022

- Memòria del projecte “L’atenció de les persones en risc o situació d’exclusió des de la figura de la integradora social” (2022)

Informes Interns:

- Informe evolució de les persones migrades amb situació administrativa irregular - 2022
- Informe situació habitacional: situacions d’urgència/emergència i situacions de necessitat/precarietat 2018-2019
- Informe de l’evolució de les persones usuàries amb padró al CASG - 2022

Documents administratius:

- Acta de la Comissió d’habitatge - 13/10/2021 per l’Adjudicació d’habitatges - Normativa d’adjudicació - Oficina Local d’Habitatge d’Olot.
- Contracte de cessió d’ús d’habitatge d’inclusió: condicions d’ús i normativa del serveis - Gestora Urbanística Olotina S.A - 29/07/2022
- Normativa del funcionament intern del servei d’allotjament temporal per persones en risc d’exclusió social - CASG

Entitats Tercer Sector

Fundació CEPAIM

- Projecte “Com millorar les dificultats d’accés a l’habitatge des de metodologies comunitàries”
- Memòria - PROGRAMA ESTATAL D’ACOLLIDA DE PERSONES REFUGIADES, SOL.LICITANTS D’ASIL I VULNERABLES - 2022
- Memòria - Projecte “YAAKAR: Acollir per a incloure” - 2022
- Memòria - Pis d’autonomia per a joves ex tutelats “Acompanyament a la vida adulta” - 2022

Suara Cooperativa

- Base de dades sobre serveis gestionats a la comarca de la Garrotxa: descripció servei i nº de persones ateses - 2022

Portal Jurídic de Catalunya:

- DECRET 188/2001, de 26 de juny, dels estrangers i la seva integració social a Catalunya:
- <https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=257740>
- LLEI 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials:
- <https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=415692>
- LLEI 18/2007, de 28 de desembre, del dret a l'habitatge:
- <https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=473076>
- LLEI 3/2018, del 23 d'octubre, de modificació de la Llei 14/2017, de la renda garantida de ciutadania:<https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=832850>
- LLEI 19/2020, del 30 de desembre, d'igualtat de tracte i no-discriminació:
<https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=890227>

Departament Drets Socials - Generalitat de Catalunya:

- Contracte Programa 2022 - 2025 - Fitxa 48: Atenció al Sensellarisme
- Model Català d'Acompanyament i Atenció a les Persones Sense Llar Document de treball - setembre de 2022 - (Sales, A.)
- Guia per iniciar les Gestores de Casos a les Regions Socials Direcció General de Serveis Socials. Generalitat de Catalunya. Document de treball. Juny de 2023
- Instruments per la captació d'habitatge impulsats per l'Agència de l'Habitatge de Catalunya Direcció Operativa d'Actuacions Urgents en Matèria d'Habitatge - Àrea d'Actuacions Socials - Barcelona, 20 de juny de 2023

fundaciosergi.org

Pl. Lluís Companys, 12

17003 Girona

Tel. +34 972 213 050

info@fundaciosergi.org

[Facebook](#) | [Twitter](#) | [Instagram](#) | [YouTube](#)